

ΚΟΥΛΟΥΒΑΧΑΤΑ

Ἡ

ΑΙ ΦΥΡΔΗΝ ΜΙΓΔΗΝ

ΣΗΜΕΡΙΝΑΙ ΙΔΕΑΙ.

ἄντι τῶν κέρματων νομιστῶν ἡ ποσὸς τῶν νομιστῶν ἐστὶν ἑξήκοντα
πέντε ὁ δὲ ἀπὸ νομιστῶν τῶν ῥεπὸλκων καὶ τῶν ἑσπέρων νομιστῶν

Θ. Γ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ.

Ἀποτίωσις=Σύλλα.

Ἀναρχία=Χέρυδισ.



Βιβλ. Εισ. 29407

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Περικλέους, ἐν τῇ οἰκίᾳ Ν. Μυκονίου).

1865.

7126

Πάν αντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ συντάκτου θεωρεῖται ὡς ἐκ τυποκλοπίας προερχόμενον, καὶ ὁ ἔνοχος καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

462842



1932.

5610

.k 5224

ΣΟΤΟΛΟΓΗ

k68

ΤΩ ΑΞΙΟΤΙΜΩ ΚΥΡΙΩ ΓΕΩΡΓΙΩ ΤΕΡΤΣΕΤΗ.

1865

Είδον πρωθυπουργούς, υπουργούς, νομάρχας, χωροφύλακας· ανέγνωσα ιστορίας αυτοκρατόρων, βασιλέων, δουκῶν καὶ κομητῶν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίστασιν οὐδεμίαν ἠσθάνθησιν συγκίνησιν.

Ὅτε ἔφθασα εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς ποιήσεως, ἤκουσα νὰ λέγῃσι περὶ ὑμῶν· « Εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐν μέσῳ τῶν λογικῶν τῆς ἀντιβασιλείας κατὰ τὸ 1832 εἶχε τὸ θάρρος νὰ εἴπῃ δικαστῆς ὢν· « Δὲν ὑπογράφω τὴν καταδίκην τοῦ γέροντος Κολοκοτρώνη. » Ἀγαθὲ πολῖτα! πόσον ἐζήλευσα τὴν θέσιν σου! Ἄπεθανάτισας τὸ ὄνομά σου, καὶ ἀφῆκας τοῖς ἐπιγεγνομένοις καλὸν παράδειγμα.

Σὲ συναντῶ καθ' ὁδὸν ἐνίοτε, ἀλλ' οὐδεὶς τὰ βλέμματα βίπτονται ἐπὶ σοῦ. Ἀπαθὴς σὺ ὡς φιλόσοφος, μακαρίζων σεαυτὸν, διότι ἡ κοινωρία ἀδιαφορεῖ, ἐξακολουθεῖς ἐργαζόμενος εἰς ὅ,τι καὶ ἐφ' ὅσον δύνασαι καλὸν διὰ τὴν πατρίδα. Εὐτυχῆς, ὅστις ἐν πεποιθήσει ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς κοινωρίας ἀπαιτεῖ τὴν λήθην, ἀντὶ τῆς γελοίας καὶ ἐπιδεικτικῆς ἐκείνης ἐντυπώσεως, ἣτις καλεῖται δημοτικότης.

Τὸ ἔθιμον καὶ ἡ ματαιότης ὤρισαν νὰ ἀφιερῶνται τὰ ἔργα εἰς τίτλους κοινωνικούς, τοὺς δὲ τιτλοφόρους τῆς ἀρετῆς οὐδεὶς ἐνθυμεῖται. Ἐγὼ ἀφιερῶ τὸ παρὸν εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἐναρέτου καὶ καλοῦ πατριώτου. Δέχθητι, παρακαλῶ, σεβάσμιε γέρον, τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ ἀσθενοῦς τούτου ἔργου μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Περίεργον ! Πᾶν ὅ,τι εἶναι πρωτοφανές, παρουσιάζεται ὡς παράξενον εἰς τὴν κοινωνίαν· τὸ παρατηρεῖ, τὸ ἐξετάζει, ὅσον λογικὸν καὶ ἂν ᾖ, μὲ ὄμμα δύσπιστον, ἐπὶ τέλος τὸ οἰκειοποιεῖται, ἀπαράλλακτα ὅπως ἡ ὄρνις ἐκκολάψασα ὠὰ νήσσης βλέπει τοὺς νεοσσοὺς κατ' ἀρχὰς μὲ δύσπιστον ὄμμα. Ἀγγέλων τὴν *Κουλουβάχατα* ἀπήντησα τοιοῦτόν τι. Τί εἶναι ἡ *Κουλουβάχατα*; ἔλεγεν ὁ εἷς. — Ἀνοησία, ἔλεγεν ὁ ἄλλος, συνειθισμένους εἰς τὸ στερεότυπον. — Περίεργον τὸ *Κουλουβάχατα*. — Πρωτοφανὲς λέξις· ἐξ ἄλλου ἀγγελία μὲ σημειώσιν ! (εἰχον σημειώσιν τινα εἰς τὴν ἀγγελίαν). — Ἡμεῖς εἰμεθα συνειθισμένοι νὰ βλέπωμεν τὰς ἀγγελίας χωρὶς σημειώσεως. — Καλὲ, ἔπραξεν ἔγκλημα καθοσιώσεως. — Βεβαίως· διότι ἀντὶ ἀγγελίας ἐδημοσίευσεν ἀγγελίαν μὲ σημειώσιν. — Κρίμα ὁ ποινικὸς νόμος νὰ μὴ τὸ προβλέπη ! Τὴν ἀκόλουθον ἐθίσαντες ἔλεγον, διὰ τί τάχα δὲν γίνεται καὶ τοῦτο ;

Γράφων τις πολιτικὰς εἰκόνας, πρέπει νὰ εὖρη καὶ πρόσωπα νὰ περιγράψῃ. Ἄλλ' ὅπου εἶναι ἡ σύγχυσις καὶ πρόσωπα δὲν εὐρίσκη· οὐχ ἥτιον ὅμως ἀπαντᾷ πολιτικὰ ἀτυχῆ ἀπεικονίσματα ἢ ἀνεπιτηδείους ἀπομιμήσεις πολιτικῆς, καὶ ιδέας ἐξ ἀναγνώσεως μᾶλλον, τότε, ἀντὶ νὰ ἐπιγράψῃ τὴν περιγραφὴν τῆς τοιαύτης ἐξεικονίσεως *Πολιτικαὶ εἰκόνες*, τὴν ἐπιγράφει *Κουλουβάχατα* (λέξις ἀραβικὴ κατὰ παραφθορὰν, σημαίνουσα *ὄλα-ἔνα* ἢ *ἀνάμικτα*). Καὶ μήπως ἡ κοινωνία μας δὲν εἶναι φύρδην μίγδην ; Μὴ δὲν ἔχει τὸ πλεῖστον ιδέας ἀνευ πεποιθήσεων ; Μὴ δὲν εἰμεθα ἀληθῶς *Κουλουβάχατα* ;

Ἀθήνησι τῆ 1. Ἰανουαρίου 1865.

ΚΟΥΛΟΥΒΑΧΑΤΑ.

Α.

Θὰ μ' ἐρωτήσετε τί σημαίνει ἡ λέξις *Κουλουβάχατα*, καὶ θὰ φανῆ εἰς ὅλους παράξενον ὅτι καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω. Ἐρωτήσατε, ἂν θέλετε, τὸν ὕπνον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ θανάτου. Αὐτὸς δύναται νὰ τὴν ἐξηγήσῃ. Καὶ ἐγὼ ὑπνώτων τὴν ἤκουσα προφρομένην, ὡς ἐν τοῖς ἐπομένοις ρηθήσεται.

Εἶδον ἐν ὄνειρον. Εἶδον ὅτι τὰ 9/10 τῆς κοινωνίας ἡμῶν, ἦτοι οἱ ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰ πολιτικά, καθόσον μόνον τὸ 1/10 ἐργάζεται, οἱ δὲ λοιποὶ πολιτικολογοῦντες ἔχουν ἀργίαν καὶ κατάλυσιν χαρτοπαιγνίου, κακολογίας κατὰ τῶν ἀπόντων καὶ ραδιουργίας, ἀπεφάσισαν νὰ κτίσωσιν ἕνα πύργον, νὰ φθάνῃ, ὡς συνέβη ἄλλοτε, τὸν καιρὸν ποῦ ἐγεννήθησαν τὰ καθούρια, ἕως εἰς τὸν οὐρανόν· ὅτι ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται νυκθημερὸν καὶ ἐπροχώρουσαν λίαν ταχέως, καὶ ὅτι ἐγὼ, ὑπὸ περιεργείας γυναικείου κινούμενος, μετέβην εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ εὗρέθην ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ κτιρίου εἰς γωνίαν τινα, χαίνων διὰ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἔργον. Αἶφνης μετ' ὀλίγον ἀκούω φωνὰς τρομερὰς καὶ ἀγρίας ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐργάτας, ὡς ἐκεῖνας, ἃς ἐνίοτε ἤκουέ τις εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν, τὸν λόγον τῶν ὁποίων δὲν ἠγνῶν. Φαίνεται, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ Θεὸς, ὡς

καὶ ἄλλοτε, ἐσύγχισε τὰς γλώσσας. Ἐπρόσεχον μὴ διακρίνω τί λέγουν, καὶ ἐν τῷ θορύβῳ καὶ τῇ συγχύσει κατώρθωσα νὰ διακρίνω εὐκρινῶς μόνον λέξεις τινάς. Ὁ εἷς ἔλεγε δημοκρατία, ἕτερος βασιλεία, ἄλλος τυραννία, ἀφοσίωσις, ἀναρχία, ὀθωνισμός, συνωμότης, ἐπαναστάτης, καλπονοθευτής, ὄρεινός, πεδινός, ἀμφίδιος. Ἐν τῇ συναισθήσει μου ἐκείνῃ ἀληθῶς ἠπόρουν μὴ ἐννοῶν τὸν λόγον τοῦ τοιοῦτου, καὶ ἤρχισα νὰ νομίζω ὅτι ἀντὶ πύργου ἀπεφάσισαν ἴσως νὰ κτίσουν φρενοκομεῖον. Μὰ τὸν Θεόν, εἶπον τότε, καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν σας, παρακαλῶ, ἰδοὺ τέλος πάντων οἱ πολιτικοὶ μας ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν ἐν ἔθνοσωτήριον ἔργον. Ἡ πόρτα καὶ ἡ κλειδιωτὴ ἔλειπε διὰ νὰ τοὺς κλειδώσωμεν, καὶ οὕτω νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος. Ἐβρίπτον πανταχόσε τὰ βλέμματά μου, ὅτε πρὸς τὴν ἑτέραν γωνίαν εἶδον αἴφνης τινὰ σιωπῶντα. Ἄ, λέγω, δόξα σοι ὁ Θεός, ἰδοὺ εἷς μὲ τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ συνεννοηθῶ. Ὅθεν πλησιάσας τὸν λέγω, τί πρέχει; — *Κουλουβάχατα, μ' ἀπαντᾶ!* — Καλὲ, μίλις καλά. — *Κουλουβάχατα!* — Τί θὰ εἰπῆ *Κουλουβάχατα*; Μοῦ ἔδειξε τότε ὄλως τοὺς πολιτικούς μας διὰ τοῦ λιγανοῦ, καὶ κινῶν περιλύπως τὴν κεφαλὴν, *Κουλουβάχατα* ἐπαναλέγει. Ἐκαμα μηχανικῶς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ εἶπον, ὁ Θεός νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ καλόν. — Ἐγέλασε τότε ἐκεῖνος, καὶ μοῦ λέγει εἰς εὐκρινῆ γλῶσσαν, διὰ τί δὲν λέγεις, ὁ Θεός νὰ μᾶς φωτίσῃ ὅλους; Ἐσὺ περνᾷς διὰ φρόνιμος. Τίς εἶσαι; — Ἀνήκω, ἀπῆντησα, εἰς τοὺς ἀστέγους καὶ φρεσικούς ἐκείνους, οὓς ἐκάλουν ἀναρχικούς, ἐν ὧν ἦτον ἐδῶ ὁ τριακονταετής τύραννος, ὁ Ὄθων. Τὸ τοιοῦτον καταδυσπῆραται ἕκαστον ἡμῶν, καὶ ἐφροντίζομεν νὰ τοὺς πείσωμεν περὶ τοῦ ἐναντίου, ὅπερ κατωρθώσαμεν ἀκριβῶς τὴν 10 Ὀβρίου 1862, διότι εὖρομεν θέσεις κενάς. Νὰ ἔβλεπες τὴν χαρὰν μας τότε. Ἄλλ' αἴφνης βλέπομεν κορδέλλας κοκκίνας, πρασίνους, κιτρίνους κτλ., καὶ ἐνῶ ἐχαιρόμεθα, μᾶς λέγουν, βάλτε κορδέλλαν. Ἐὐχαρίστως, ἀλλὰ διὰ τί; — Ἐδιώξαμεν τὸν τύραννον τῶν

ἀμνηστειῶν. — Μὰ ἡμεῖς 'ποῦ. — Σιωπῆ, 'Οθωνισταί·
 — *Μόκο*: οὔτε λέξιν. 'Εν τούτοις πάλιν τὴν ἐπάθαμεν καὶ
 ἐκαρταμορεύομεν πότε νὰ εὐρωμεν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτύχωμεν
 κάμμίαν θέσιν κενὴν λειποτάκτου τινὸς ἐπαναστάτου, ἵνα τὴν
 καθέξωμεν. Ἐὰ ἀπὸ 'δῶ, ἔκ ἀπὸ 'κει, μετὰ δύο ἔτη ἀκριβῶς,
 τὸ ἐπετύχομεν. 'Ενῶ ἐτοιμαζόμεθα νὰ πάρωμεν τὰ βρολιὰ διὰ
 τὴν νέαν ἐπιτυχίαν καὶ νὰ χορεύσωμεν, αἴφνης ἀκοῦμεν ὅτι
 οἱ ἐπαναστάται καταδιώκονται. Μὰ τί ἀμαρτίας εἶχομεν νὰ
 τὴν πάθωμεν ἐκ νέου, νὰ μὴν ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς δύο λεπτῶν
 ὄσφρησιν, καὶ ἤδη ἄλλος μᾶς λέγει δημοκράτας, ἄλλος ἀναρ-
 χικοὺς, καὶ τὸ δεινὸν, ὅτι καὶ ἡμεῖς καθαρὰ καθαρὰ δὲν ἤξεύ-
 ρομεν τί εἴμεθα. — Εἴσθε κουτοί, ὡς οἱ γέροντες τοῦ 1821,
 μὲ λέγει ὁ πρὸς ὄν ἀπετεινόμεν. — Εἶναι περίεργον, ἐξηκο-
 λούθησα, πῶς κατώρθωσαν πολλοὶ νὰ ἦναι 'Οθωνισταὶ μέχρι
 τῆς 10. 8βρίου, ἐπαναστάται ἐν ὄσφ διήρκει ἡ ἐπανάστασις,
 καὶ ἔπειτα αἴφνης σήμερον νὰ μισήσουν τὴν ἐπανάστασιν εἰς
 βαθμὸν 'ποῦ φοβοῦμαι νὰ μὴ πάθουν αἱ καυμένοι. — Χάλα-
 μάλα, μπάλα-χάλα, φίνο κατεργάριχο, θὰ εἰπεῖ χαρακτήρ κί-
 βδηλος καὶ πρόσωπον μὴ ἐρυθριῶν. — *Κουλουβάχατα* δὲ τί
 θὰ εἰπεῖ; — 'Εγὼ γνωρίζω μάγια, μοῦ ἀπαντᾷ, καὶ, ἂν θέλῃς,
 μείνε νὰ σὲ κάμω διὰ μαγείας ν' ἀκούῃς καὶ ἐννοῆς τί λέγουν
 αἱ φωναὶ, καὶ ἴσως ἐννοήσης καὶ τὴν λέξιν *Κουλουβάχατα*.
 Ἐμεινον, καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὅσα κάτωθι ἐκθέτω ὑπὸ τὴν ἐ-
 πωνυμίαν *Κουλουβάχατα*. Ἐνόησα ἀπάγου-κάτου τί τρέχει.
 Παρακαλῶ ὅμως ὅπωςδήποτε, ὅστις τῶν εὐφυῶν ἀναγνωστῶν
 ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ τὴν ἐννοήσῃ, νὰ μὲ
 εἰδοποιήσῃ, τί καπνὸν φοιμᾷρεν σήμερον ὁ τόπος μας.

Β'

Περίεργον τί βλέπει τις καθ' ὕπνους! Μόλις ἐδέχθην τὴν
 αἴτησιν τοῦ ἀγνώστου νὰ μείνω πλησίον του, καὶ πάρζυτα
 ἤσθάνθην εἰδὸς τι ἀδυναμίας. Ἡ μύτη μου ἔγεινε μίαν καὶ

ἡμίσειαν πήχην μεγάλη (ὡς μὲ συγχωρήσουσιν οἱ Ἰμυτᾶδες) καὶ οἱ βραχιόνες μου ἐστράφησαν ἀντιθέτως [περὶ τοὺς ὤμους. Ἐνῶ δὲ ἠπόρουσιν διὰ τὸ τοιοῦτο, μὲ λέγει ὁ ἄγνωστος « Ἦδη θὰ σοὶ δεῖξω τὸ μέσον νὰ διακρίνης ἐντὸς τοῦ θορύβου τῶν φρενητιῶντων τούτων τί λέγει ἕκαστος. Κύψε τὴν κεφαλὴν. » Ὑπήκουσα. Ἔθεσεν ἐνώπιόν μου λεκάνην τινὰ πλήρη ὕδατος, φέροντος χρῶμα πρωτοφανές, ἀκολούθως δὲ θείς τὴν ἀριστεράν του χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ λέξεις ἀσυναρτήτους. Τὸ τοιοῦτον διήρκεσε περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, τὸ δὲ ἐν τῇ λεκάνῃ ὑγρὸν ἤρχισε μόνον του νὰ κοχλάζῃ, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκινουῦντο δύο σφαιρίδια. « Ἀάθε τὰ σφαιρίδια ταῦτα » κράζει ἐπὶ τέλους. Κύψας τὰ ἔλαβον, καὶ πάραυτα ἡ λεκάνη ἀνελήφθη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἐκ τῶν δύο ἐκείνων σφαιριδίων τὸ μὲν ἐν εἶχε χρῶμα ἐρυθρὸν, τὸ δ' ἕτερον χρῶμα ῥοδοκόκκινον. Ἐγείρας τὴν κεφαλὴν καὶ ἀτενίσας πρὸς τὸν ἄγνωστον τοὺς ὀφθαλμούς, εἶδον αὐτὸν κρατοῦντα εἰς χεῖρας μικρὸν τηλεσκόπιον, ὅπερ μοὶ προσέφερε λέγων· « Πρόσεξον ἀρχίζει ἡ τελετὴ. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο καλεῖται πείρα. Ἔχει δύναμιν τρομεράν. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διακρίνει πᾶν ὅ,τι γίνεται εἰς ὅλους τοὺς θαλάμους τοῦ οἴκου τούτου, [καθότι ἐνώπιόν του ἐξοφανίζονται τὰ τοιχώδη χωρίσματα, ἔχει ἀκόμη τὴν δύναμιν καὶ νὰ παριστᾷ δι' εἰκόνων τί γενήσεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης μέχρι μηνῶν ἕξ. Ὡστε δι' αὐτοῦ ἡμπορεῖς ἐκάστην πρωΐαν νὰ βλέπῃς καὶ σημειοῖς τί γενήσεται ἐντὸς ἕξ μηνῶν, καὶ θὰ νομίζεσαι ὡς ἕκτακτος πολιτικός. Πραγματικῶς, ἔθεσα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸ τηλεσκόπιον, καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν ὅτι οἱ μεσότοιχοι ὅλοι ἔγειναν διαφανεῖς, καὶ ἔβλεπον ἐντὸς ὅλων τῶν θαλάμων τί ἐγένετο. Ἀκολούθως ἐδοκίμασα καὶ τὴν ἐτέραν τοῦ τηλεσκοπίου δύναμιν, κατείδον εἰκόνα, εἰς ἣν ἦτο συνηγμένον ὅλον τὸ ἔθνος, καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπὸ τριάκοντα ἀνθρώπων, ἐνῶ κήρυξ τις κρατῶν χειρόγραφον ἐφαίνετο ὅτι ἀνεγίνωσκεν αὐτό. Ἐλεγε δὲ τὸ

χειρόγραφον περί τούτων· αΐδου οί άνθρωποι εκείνοι, οίτινες, ἐν ὄσῳ ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἦτο δυνατός, τὸν ἐκολάκευον καὶ ἐκάλουν τοὺς ἄλλους ἀναρχικούς· ὅταν δὲ τὸ ἔθνος πεισθῆν ὅτι πταίει ἐκεῖνος τὸν ἐμίσησε, τότε ἐπροσποιήθησαν καὶ αὐτοὶ τὸν ἐπαναστάτην, καὶ ἐνεφανίσθησαν ὡς πρῶτοι εἰς τὴν μεταβολήν, εἰς ἣν, ἀντὶ ν' ἀλλάξωμεν πολιτικὴν δίαιταν, ἔνεκα τῆς διδασκαλίας των, ἐξηκολουθήσαμεν τὸν προσητερινὸν δρόμον, ἀλλ' ἤδη ἀνακαλυφθέντες ὅποιοι εἶναι περιφρονοῦνται ὑφ' ὄλων (1). Ἐντιμοὶ καὶ εὐυπόληπτοι, ὅσοι εἰς οἰονδήποτε σημεῖον

(1) Ἐπανάστασις θὰ εἶπει, μετάβασις ἀπὸ κακῆς καταστάσεως εἰς καλλιτέραν. Νομίζω λοιπὸν ὅτι ὤφειλον οἱ τελευταῖον ἐνεργήσαντες τὴν ἐπανάστασιν τῆς 10 Ὀκτωβρίου, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ σκοπὸς οὗτος, νὰ σκεφθῶσι καὶ τί ἔμελλον νὰ πράξουν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τοῦ τόπου. Ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦτο δὲν ἐγένετο. Εὐρέθημεν λοιπὸν εἰς ἀμηχανίαν μετὰ τὴν 10 Ὀκτωβρίου ἅπαντες. Συμπαρέσυρε τὸ ἔθνος ἐν ρεῦμα, τοῦ ὁποίου ἡ πηγὴ ἦτο γνωστὴ, ἀλλ' ὅλως ἄγνωστον τὸ πέλαγος εἰς ὃ ἔμελλε νὰ ἐκβάλλῃ. Ἐνεκα τούτου ὄπισθεν τῶν ἀληθῶς ἐπαναστατῶν καὶ τοῦ αἰσθητήματος ἐνεφανίσθη ἡ κακοβουλία καὶ τὸ συμφέρον. Ὅθεν περιωρίσθη ἕκαστος νὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του δι' ἰδικῶν του τὰς ἀρχάς, ὅπως ἐπιτύχῃ ὡς πληρεξούσιος, καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἐκλογαὶ τῶν πληρεξουσίων ἐγένοντο, ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων, καλπονοθευτικῶς. Περιωρίσθησαν προσέτι εἰς ἐξορίας τινῶν ἀτόμων. Ὁ αἰμίμηστος Α. Μεταξᾶς, ἅμα τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς μεταβολῆς τῆς 3. Σεπτεμβρίου 1843, ἐφρόντισε νὰ προσκαλέσῃ τὸν Ι. Κωλέττην καὶ Α. Μαυροκορδάτον, ὅπως συνεργασθῶσιν εἰς τὴν κοινὴν τότε ἀμηχανίαν. Τινὲς ὅμως κατώτεροι τῶν παθῶν των κατὰ τὴν 10. Ὀκτωβρίου ἐφρόντισαν, ὡς διερμηνεῖς δῆθεν τῆς κοινῆς γνώμης, νὰ ἐξορίσωσι τὸν Ι. Κολοκοτρώνην, Δ. Χρηστίδην καὶ Σ. Μήλιον.

Πρὸς τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν.

Ἀθήνησι, 30 Ὀκτωβρίου 1862.

Ἄν ἤθελον ἐρωτηθῆ, καὶ ἄς μοῦ συγχωρηθῆ νὰ νομίσω ἐπὶ μίαν στιγμὴν καὶ μόνην ὅτι ἡ ἀσθενὴς μου φωνὴ προξενεῖ μικρὰν ἤχῳ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Κυβερνήσεως, ἤθελον παρακαλέσαι μέχρι τῆς διεκπεραιώσεως τῶν ἐκλογῶν τῶν πληρεξουσίων νὰ δεχθῶσι τὰς Νομαρχίας

πολιτικόν και ἂν εὐρεθῶσι, μείνωσι σταθεροί. Ἐντιμος και εὐ-
πόληπτος ὁ νικητῆς, ὅστις, και εἰς τοὺς ἀντιπάλους του ἂν ἀπαν-

οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι τῆς πρώτης σημασίας, οἷον Δ. Χρηστίδης, Ῥίγα Παλαμῆδης, Σπυρο-Μήλιος, Ψύλλας, και οἱ ὅμοιοι των τῆς αὐτῆς τά-
ξεως, ὅπως ἐπιβάλωσι τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν, γεννήσωσι τὴν ἐμπιστο-
σύνην, και διὰ τῆς πείρας αὐτῶν, ὡς εὐρεθέντες και ἄλλοτε εἰς ὅμοιας
περιστάσεις, διασκεδάσωσι τὴν θύελλαν τῆς διαιρέσεως και τῶν ἀνησυ-
χιῶν. Και νομίζω ὅτι ἤθελον τὸ ἀποδεχθῆ εὐχαρίστως, ἔχοντες ὑπ' ὄ-
ψιν τὴν πατρίδα. Οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι, προκειμένου περὶ πατρίδος, και
ὡς κλητῆρες χρεωστοῦν νὰ ὑπηρετήσουν. Ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδας
διωρίσθη ὁδοκαθαριστῆς (τελέαρχος), και τὸ ἐδέχθη, και διὰ τοῦτο οἱ
Θηβαῖοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἦσαν μεγάλοι.

Ἐπίσης και δέκα ἐκ τῶν πρώτων γερόντων κρατιωτικῶν, ὡς νομοε-
πιθεωρηταί, ὅπως ἐπιβάλωσι τὸν σεβασμὸν διὰ τῆς προσωπικῆς βα-
ρύτητός των, ἐὰν τυχαίως ἤθελεν εὐρεθῆ τις μὴ ἐκτιμῶν τὰς περι-
στάσεις και παρενοήσει τὴν θέσιν του. Χθὲς, ὅτε τὸ Ναύπλιον ἠγέρθη,
φυσικῶς ὀχυρὸν, ἔχον καλοὺς ἀξιωματικούς διοικοῦντας, και καταστὰν
ἀπόρητον, παρέδωκε τὰς κλεῖς, οὐχὶ εἰς τὴν ὕλην, ἀλλ' εἰς τὴν ἠθικὴν
δύναμιν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνησυχιῶν και ἴσως ἀτυχοῦς ἐνδεχομένου, εἶναι και εἰς
ἄλλος λόγος ἐξωτερικός. Αἱ ἐχθρικοὶ ἐφημερίδες δὲν πρέπει νὰ εὐ-ρωσιν
ὕλην ἀληθῆ, καθὼς ὅπως ὅποτε θὰ ὑρᾶνωσιν ὅ,τι φθάσωσι. . . .
Πάντοτε εἶναι καιρὸς πρὶν ὁ ἀσθενὴς ἀποθάνῃ. Ὅλοι σεῖς οἱ καλοὶ
συνεννοηθῆτε, και ἡμεῖς οἱ τελευταῖοι σᾶς ὑπακούομεν.

Συγχωρήσατε και ἑτέραν ἀνοησίαν μου, προερχομένην ἀπὸ πόνον. Ἡ
ἔλλειψις διοικητικοῦ πνεύματος και ὁ φατριαστικὸς τρόπος ἐξεθρόνισαν
τὸν Ὄθωνα. Εἶναι μέγας ὁ Δ. Βούλγαρης, ὁ Κ. Κανάρης, ὁ Β. Ροῦ-
φος, ἀλλ' ἔχουσιν ἐχθροὺς πολιτικούς ἐπίσης ἴσους. Ἡ πατρίς σᾶς κα-
λεῖ ὅλους νὰ ἐνωθῆτε. Ὁ Θ. Γρίδας ἀπέθανε δυστυχῶς. Ὁ Ἰωάννης
Κολοκοτρώνης πρέπει νὰ κληθῆ ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος νὰ ἐπανέλθῃ,
και ὀφείλει οὐχὶ μόνον νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ και νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα
ὡς τελευταῖος (*). Οἱ δύο σεβαστοὶ γέροντες Μαυρομιχάλοι, ὁ Μαμού-
ρης, ὁ Σπυρο-Μήλιος και ὅσοι ἴσοι τούτων, ἄς κληθῶσιν. Ὁ Ἀριστείδης

(*) Ἄντι τούτου ἐλθόντα τὸν ἐξώρισαν ἐκ νέου.

τήση χαρακτῆρα ἀκέραιον, σέβεται αὐτόν.» Ὁ θόρυβος καὶ ἡ κί-
νησις τῶν ἐργατῶν ἐξηκολούθει ἐτι ζωηρότερον, ἀλλ' ἐγὼ ἀκούσας

προσεφέρθη εἰς τὸν Θεμιστοκλέα ἔτοιμος νὰ τὸν ὑπακούσῃ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀκαταδάμαστος Ξέρξης ἐνικήθη. Δόσατε τὴν χεῖρα ἀμοιβαίως, καὶ ὁ πρῶτος ὅστις τὴν δώσῃ, εἶναι μεγαλείτερος. Ἡ θεὰ Ἐρις ἐγκυμονεῖ τὴν Ἀναρχίαν καὶ τὸν Ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐνωθῆτε καὶ βιάσατέ τὴν νὰ φύγῃ ἐντεῦθεν ἐπὶ πλοιαρίου ὡς ὁ Ξέρξης, καὶ νὰ μεταδῇ εἰς Βιέννην καὶ Ῥώμην.

Ἵποσημειοῦμαι μὲ ὄλον τὸ ταπεινὸν σέβας
Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

Κατὰ τὸ 1859 καὶ 1860 αἱ νέαι ἰδέαι ἠκολούθουν ἀρχηγούς γεννήτο-
ρας αὐτῶν. Κατόπιν ἡ δημοτικότης ἠκολούθει τὰς ἰδέας, ἅς καὶ παρε-
ξήγησε καὶ ἐστρέβλωσε. Τὴν πτῶσιν τοῦ συστήματος ἐπεδίωκεν ἡ ἀντι-
πολίτευσις τοῦ 1859.

Ὅταν Ἰησουϊτικὴ καταδίωξις κατὰ τὸ 1859 καὶ 1860 μοῦ ἐπέφε-
ρον τὴν πέναν καὶ τὴν στέρησιν, αὐταὶ δὲ τὰ στερεότυπα δῶρά των, τὴν
ἀποστροφὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν λήθην τῶν γονέων, εὔρεθῃ ὁ βασιλεὺς
Ἦθων, ὅστις μοῦ προσέφερον ἄρτον. Ἦτο ἀγνωμοσύνη νὰ γίνω συνω-
μότης ἢ ἐπαναστάτης. Ὄθεν, ὅτε μοῦ ἐπροτάθη, ἀπεποιήθην φυσικῶ
τῷ λόγῳ. Τέσσαρας ἢ πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς μεταβολῆς μετέβην εἰς τοῦ
πρωθυπουργοῦ καὶ ἐνώπιον δύο ἐπισήμων προσώπων τῷ εἶπον· Δόσε τὴν
ἐθνοσυνέλευσιν διὰ νὰ λυτρώσῃς τὸν βασιλέα καὶ τὴν πατρίδα ἀπὸ ἐπα-
κόλουθα. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἦτο ἀπών. Ὁ πρωθυπουργὸς δὲν ἔδλεπεν ἀπέ-
ναντί του Τούρκους, ὅθεν δὲν ἤδύνατο νὰ ἀκούῃ τρελλοὺς ἀνθρώπους.

Ἐάν τις τῶν συνωμοτῶν ἢ ἐπαναστατῶν εὐηργετήθη ἀπὸ τὸν πε-
πτωκότα βασιλέα, προτιμότερον ἦτο νὰ μείνῃ εἰς γωνίαν τινα, καὶ ἅς
ἦτο βέβαιος ὅτι καὶ ἄνευ αὐτοῦ ἤθελεν ἐπιτύχει ἡ ἐπανάστασις. Ἀλλὰ
τί δὲν κάμνει ἡ δημοτικότης; Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο, ἐνῶ τότε
τὸν στέφανον τοῦ μάρτυρος θὰ τὸν ἐλάμβανεν ἄλλος; Ἀληθῶς ἡ πατρις
ἔπασχε καὶ τότε, ὅπως πάσχει, καὶ ἴσως πλειότερον, σήμερον, καὶ θὰ
πάσχει, ἐνόσω εἴμεθα τοιοῦτοι. Ἀληθῶς δὲν ἐπροστατεῖται ἡ γεωργία, ἡ
βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον, ὅπως δὲν προστατεύονται καὶ σήμερον. Ἀ-
ληθῶς ὑπῆρχε μία ἀσυγχώρητος ἀδιαφορία καὶ οὐδεμία πρόνοια διὰ τὰς
ἐπαρχίας, ὅπως δὲν ὑπάρχει καὶ σήμερον. Ἀληθῶς ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ
Καποδιστρίου δὲν ἐγένοντο δημόσια καταστήματα, καὶ τὸ δημόσιον πλη-

τὴν φωνὴν τοῦ ἀγνώστου ἀπέσπυρα τὸ τηλεσκόπιον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου. α" Β, μὲ λέγει ὁ ἄγνωστος, τώρα ἔφθασεν ἡ στιγμή νὰ

ρόνει ἀδρὰ ἐνοίκια διὰ σεσαθρωμένας οἰκίας ἢ ὑπόγεια. Ἄληθῶς ἡμελήθη τὸ ἱερατεῖον, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μισθοδοτῆται πρὸ πολλοῦ, ὅπως ἀμελεῖται καὶ σήμερον. Ἄληθῶς ὁ πρῶν βασιλεὺς Ὁθων εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ καταδιώκῃ ἀείποτε τοὺς εἰλικρινῶς αὐτὸν ὑπηρετοῦντας, εὐνοῶν μόνον τοὺς ὅσοι τὸν ὠδήγησαν κακῶς καὶ τὸν ἐγκατέλειψαν ἀνερυθριάτως. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο οἱ εὐεργετηθέντες δὲν ὤφειλον ποτὲ νὰ γίνωσιν ἀχάριστοι. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφαρμακεύθη μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ συμβιδάσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην μὲ τὴν πατρίδα. Ἄν ἐφαρμακεύοντο τότε, ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἦσαν μάρτυρες.

Ὅθεν ἡ ἐπανάστασις, ἐμπεριέχουσα πολλὰ ὀλίγους ἀγνοὺς καὶ ἐκ πεποιθήσεως ἐπαιαστάτας, πνιγομένους καὶ τούτους ὑπὸ ἀχαρίστων καὶ πολλῶν ἄλλων συνεργησάντων εἰς τὴν κακὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατάστασιν, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ καρπινοβατήσῃ, ἀλλὰ δὲν ἀπέτυχε. Τὸ δημόσιον πνεῦμα ἐσχηματίσθη. Θὰ φέρει κατόπιν καρπὸν καὶ καρπὸς αἰσίους, ἅς ἦναι βέβαιος ἕκαστος, ἀλλ' ἦτο λυπηρὸν ἢ πατὴρ μας νὰ ζητῇ μὲ τὸν φανὸν τοῦ Διογένης ἡγεμόνα, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐνώπιόν τῆς γονυπετεῖς ὄλους τοὺς πρίγγητας τῆς Εὐρώπης· καὶ ἅς χρεωσώμεν χάριν εἰς τὸν γέροντα Λουῖσφόδον τοῦ Βελγίου, ἄλλως . . . θὰ ἐπαιτοῦμεν ἴσως ἀκόμη. Ὀλίγοι καταγίνονται εἰς τὸ σχολεῖον τῶν ἀνθρωπίνων, τὴν ἱστορίαν.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὅλοι ἐφантаζόμεθα ὡς καιρίως αἴτιον τῶν κακῶν μας τὸν παρελθόντα βασιλέα. Ἦτο βεβαίως καὶ ἐκεῖνος αἴτιος, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν αἰῶνα τῆς μεγάλης διανοητικῆς ἀναπτύξεως, εἰς δὲν ζῶμεν, τὸ λέγω μετὰ πεποιθήσεως, οἱ κακοὶ ἡγεμόνες ποτὲ δὲν πταλοῦν τόσον, ὅσον οἱ περὶ αὐτούς.

Μῦθος. Βασιλεὺς τις εἶχε δύο υἱούς, τὸν ἕνα κακὸν καὶ τὸν ἄλλον ἀγαθόν. Δύο θρόνων χηρευσάντων, ἐζητήθησαν οἱ βασιλοπαιδες οὗτοι νὰ τοὺς καθέξωσιν. Ὁ πατὴρ ἐνέδωκε. Μετ' οὐ πολὺ μανθάνει, ὅτι τὸ κράτος, εἰς δὲ ἦτο ὁ ἀγαθὸς υἱὸς του, ἐμίσει τὸν βασιλέα του, τὸ δ' ἕτερον, εἰς δὲ ἦτο ὁ κακὸς, ἠλόγει τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος. Ἀπορήσας μετέβη αὐτοπροσώπως, ὅπως πληροφορηθῇ τὴν αἰτίαν, κατὰ πρῶτον εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ ἀγαθοῦ τέκνου του. Εὔρε λοιπὸν αὐτὸν περικυκλωμένον ἀπὸ κόλακας καὶ ἀφωσιωμένους, οὔτινες τὸν ἔλεγον ὅτι ὁ λαὸς τοῦ εἶναι κακὸς καὶ θὰ τὸν δολοφονήσῃ, ὅτι σχηματίζονται συνωμοσίαι κατ' αὐτοῦ·

ἐνοήσης τὸ μυστήριον, ἀλλὰ θὰ ὑποστῆς ὑποχρέωσίν τινα λίαν σπουδαίαν.— Ὅποιαν ; εἶπον· λέγε.— Μὴ τρομάξης ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ. — Προχώρει. — Ὅσφράνθητι τὸ ἐν τῶν δύο σφαιριδίων, τὸ ἐρυθροειδές. Αὐτὸ εἶναι τὸ τρομερόν. — Εὐχαρίστως, εἶπον. Ἡ Μόλις τὸ ὠσφράνθη, καὶ πάραυτα ἔλαβον ἀλλοίωσιν περιεργον. Αἶφνης βλέπω καὶ τὸν ἄγνωστον μεταμορφωθέντα ὁμοίως. Τὸ δὲ πάντων περιεργότατον, ἀνεκάλυφα καὶ ὅτι τὸν ἐγνώριζον· διότι ἦτο ὁ φίλος μου Παῦλος, ὅστις καθήμενος μὲ λέγει μὲ φωνὴν οἰονεὶ πληρεξουσίου τῆς πανελληνίου ἐθνοσυνελεύσεως· αἴ· Ὅταν θέλῃς νὰ ἐπανεέλθῃς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, δὲν ἔχεις ἄλλο νὰ πράξῃς, παρὰ νὰ ὠσφρανθῆς τὸ ἕτερον σφαιρίδιον, καὶ μὴ φοβοῦ ποσῶς. Κύτταξε πρὸς τὸ πλῆθος· Ἡ Ἐστράφην, καὶ εἶδον ἀντὶ ἀνθρώπων πτηνᾶ, ζῶα καὶ ἰχθύας, εἰς δὲ τινα γωνίαν ὀλίγους λέοντας γηραλέους, φέροντας ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀριθμὸν 1821. Καὶ τὸ λίαν σπουδαῖον, ἐνοούσα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν θορυβούντων ζῶων, καὶ τί ἔλεγεν ἕκαστον, ἐνῶ συγχρόνως ὠμίλου πολλὰ. Ἄλλὰ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ὠσφράνθη ἐπὶ τινα στιγμήν τὸ ῥοδοκόκκινον σφαιρίδιον, διὰ νὰ ἴδω ἂν ἀληθῶς ἠδυνάμην

ὅθεν ὁ ἡγεμὼν πιστεύσας ἀφῆκε τοὺς δῆθεν πιστοὺς του, οἵτινες διοικοῦντες κακῶς τὸν τόπον, ἐκίνουν τὸ μῖσος κατὰ τοῦ ἡγεμόνος. Κατόπιν ὑπῆγεν εἰς τοῦ κακοῦ υἱοῦ του τὸ βασίλειον. Αὐτὸν τὸν εὗρεν ἐνθουσιασμένον διὰ τὸν λαόν του καὶ περικυκλωμένον ἀπὸ φρονίμους καὶ συνετοὺς ἀνδρας, οἵτινες ἐφρόντιζον, ὡσάκις αἱ φυσικαὶ ὁρμαὶ του ἀνεπτύσσοντο κατὰ τινος ὑπηκόου του, νὰ τὸν παριστῶσιν ὅτι πιστότερος τοῦ καθ' οὗ κατεφέρετο δὲν ἦτο ἄλλος, καὶ οὕτω κατεπραύνετο.

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι, ἀφ' οὗτου ὁ πολιτισμὸς ἔκαμε τοὺς βασιλεῖς ν' ἀκούωσιν οὐχὶ αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ διὰ τῶν πέριξ αὐτῶν, οὗτοι γίνονται καλοὶ ἢ κακοὶ ἀναλόγως τῶν ἀληθῶν ἢ ψευδῶν εἰδήσεων, ἃς λαμβάνουσι παρ' ἐκείνων.

Τὰ παθήματα εἶθε νὰ μᾶς γείνωσι μαθήματα . . . Ἐ; τί λέγεις, ἀναγνώστα ;

νά ἐπανέλθω εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Καὶ τρώντι ἐπανήλ-
θον, ἀλλ' ἔκτοτε πάλιν δὲν ἠνύουν οὐδὲ λέξιν ἐκ τῶν λε-
γομένων.

Γ'

«Τί κάμνεις, μὲ λέγει εὐθύς ὁ Παῦλος, ὅστις εἶχεν ἐπίσης
μεταβληθῆ εἰς ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀντὶ νὰ φέρῃ εὐρωπαϊκὴν ἐνδυ-
μασίαν, ἔφερε βρακιά καὶ ὑψηλὸν καπέλλο, ὡς ὁ Σουλὸκ
τῆς Ὀταίτης. Ἐχασες τὸ ὠραιότερον μέρος, φίλε μου Πέτρο,
(εἰς τὸν ὕπνον μου μ' ἔλεγον Πέτρον). Αὐτοὶ εἶναι συνηγμένοι
ἐδῶ σύμφωνα μὲ τὸ δικαίωμα τῶν συναθροίσεων, ὅπερ τοῖς
ἐχορηγήθη, καὶ ἕκαστος ἐκφράζει τὰς ἰδέας του ἐλευθέρως.
Εἷς ἵππος μάλιστα μὲ στεντώρειον φωνὴν τοὺς ὀμιλεῖ περὶ τῆς
γερουσίας τοῦ ἐπαράτου συστήματος, ὅταν ἀλώπηξ τις τὸν
διέκοψε. «Χάλα-μάλα, μπάλα-χάλα, φίνο κατεργάριο, ἀ-
παντᾷ ὁ ἀγορεύων πῆγαινε ἔξω μὲ τοὺς συντρόφους σου.»
'Ὅποια κοινωνία λαμπρά, Πέτρο, εἶναι ἡ τῶν ζῶων τούτων!
αἰσθάνεται τὰ δικαιώματά της· διότι τὸ πλῆθος παρεκάλεσε
περὶ τοὺς 25 ἢ 30 νὰ μακρυνθῶσιν. Ἐνῶ λοιπὸν ἐμακρύνοντο
«Χάλα-μπάλα, μπάλα-χάλα, φίνο κατεργάριο, ἐπανέλαβεν ὁ
ἵππος. Πηγαίνετε ἅπαντες. Ἐγὼ δὲν ὀμιλῶ περὶ ὑμῶν, καὶ σεῖς
ἤλθετε ὡς νὰ σᾶς διώρισαν συμβούλους εἰς τὰ κεφάλια μας
νὰ μὲ διακόψητε. Οὐδὲ ἀνέχομαι τοιοῦτους φαυλοβίους ὡς
συμβούλους μου.» Ἄπασα δὲ τότε ἡ ὀμῆγυρις, διώκουσα τού-
τους ἐπανάλαβε· «Φύγετε, τέρατα· διότι πάντοτε ἐστάθητε
κίβδηλοι, καὶ πάντοτε προδίδετε ὅσους ὑπηρετεῖτε.» Ἐξῆλθον
καὶ οἱ τριάκοντα ὡς βρεγμένοι γάται. Νὰ τοὺς ἔβλεπες, Πέ-
τρο! Ὁσφράνθητι ταχέως τὴν ἐρυθροειδῆ σφαῖραν. » Ὁσφράν-
θην καὶ μετεβλήθημεν εἰς λεοπαρδάλεις. Μὰ τί γέλια 'ποῦ κά-
μνει κἀνένας μ' αὐτὰ τὰ παράξενα ὕνειρατα!

Δ΄

Ὁ Ἴππος ἐξηκολούθει· α Περίεργον καὶ δυστύχημα διὰ τὴν πατρίδα! Αἰωνίως αὐτοὶ εἶναι τὸ ἐμπόδιον τῆς εὐημερίας μας καὶ τὸ αἴτιον τῶν συγχύσεών μας· σᾶς εὐχαριστῶ, διότι τοὺς ἀπεμακρύνετε. Αἰωνίως οἱ ἄγνοοι καὶ εἰλικρινεῖς πατριῶται περιεφρονήθησαν ἐξ αἰτίας των· καὶ ἂν τις νέος ἐδείκνυε προτερήματά τινα, κατώρθουν νὰ τὸν παρυστήσωσιν ὡς ἀναρχικόν, καὶ ἐπὶ τέλους, ἔχοντες τὸ μέσον τῆς γενικῆς πενίας, νὰ τὸν καθιστῶσι ταπεινόν. Ἐξ αἰτίας των ὑποφέρομεν τριάκοντα ἔτη αὐτὴν τὴν ὀπισθοδρόμησιν· ἐξ αἰτίας τῶν σλίγων αὐτῶν ἐδιώξαμεν ἓνα βασιλέα, νομίζοντες ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ὁ γεννήτωρ τῆς κακῆς καταστάσεως, ἐνῶ αὐτὰ τὰ τέρατα τὸν ἔφερον εἰς θέσιν νὰ πράττῃ ὅ,τι ἔπραξε, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν ἀδυναμίαν του ἐγκατέλειψαν ἀνάδωρος οἱ διδάσκαλοι τὸν μαθητὴν, καὶ ἐπαρουσιάσθησαν πρῶτοι αὐτοὶ κατήγοροι ἐκεῖνου. Πόσον ἐταράχθη! Οὗτοι εἶναι οἱ πλέον ἐπίφοβοι, διότι δὲν ἔχουν οὐδ' ὄσιον, οὐδ' ἱερόν. Προτείνω μάλιστα εἰς τὴν ὁμήγουριν τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα τοῦ λαοῦ·

α Ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ὑπῆρξαν αἰείποτε ὁ κακὸς τῆς Ἑλλάδος δαίμων, καὶ χάριν μικροῦ συμφέροντος δύνανται νὰ δολιευθῶσι καὶ τὰ τιμαλφέστερα συμφέροντα τῆς πατρίδος·

Ψηφίζει·

1.

Ἀποκλείονται πάσης δημοσίου θέσεως αἱ γνωσταὶ ἐκεῖναι ἀλώπεκες, αἵτινες ἦσαν πάντοτε οἱ σύμβουλοι παντὸς κακοῦ.

2.

Ἐπίσταται τὴν αὐτὴν τύχην καὶ ὁ ὑπουργὸς ἐκεῖνος, ἐπὶ τῆς ὑπουργείας τοῦ ὁποίου ἐγένετο οἰαδήποτε βλάβασα τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας πράξις καὶ παρὰ τὸν νόμον. Κατηγορούμενος δὲ ἅμα καὶ παρὰ τῆς Βουλῆς, ἐν περιπτώσει·

ένοχῆς καταδικάζεται εἰς μηνιαίαν φυλάκισιν καὶ εἰς στέρησιν δεκαετῆ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του παρὰ τῆς Γερουσίας.

(Γερουσία δὲν ὑπάρχει, ἐφώναξέ τις· ἀλλ' ὁ ἀγορεύων ἐξηκολούθησε χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν.)

3.

Ὁ ὑπουργὸς εἶναι ὑπόλογος καὶ διὰ πᾶσαν ζημίαν τοῦ δημοσίου, ἣν ἐπροκάλεσε διὰ τῆς ὑπογραφῆς του. Ἀποζημιοῖ ἐπίσης τὸ δημόσιον καὶ ὁ πεσὼν ὑπουργὸς, ὅταν ἀνακαλυφθῆ μετὰ τὴν πτώσιν του ἡ παρανομία.

4.

Ὁ συνυπογράφων ὑπάλληλος παυόμενος καταδιώκεται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων δικαστηρίων καὶ τιμωρεῖται . . .

Ποίαν ποινὴν νομίζετε ἱκανήν ;

— Πέντε ἔτη. — Δέκα. — Δὲν πρέπει νὰ ἦναι λόγος ἀθωότητος ἢ πολυμελῆς οἰκογένειά του. — Ἐκαστος πρέπει νὰ πράττῃ τὸ καθήκον του. — Πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ θέσις του. — Ἡ ἐπανάστασις ὤρειλε νὰ ἀλλάξῃ ἅπασαν τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν, διότι ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους τοὺς εἶχον διαφθεῖρει αἱ ἀλώπεκες μέχρι κοκκάλου. — Κρέμασμα. — Σούβλισμα. — Τηγάνισμα. — Ψήσιμον.

Ὁ ἀγορεύων, λαβὼν τότε τὸν μεγάλον κώδωνα τῆς συνελύσεως, κτυπᾷ φωνάζων· «Μὰ ὀλίγη ἡσυχία, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ἀκούσατε.»

Ὁ συνυπογράφων ὑπάλληλος παυόμενος πάραυτα παραπέμπεται συγχρόνως εἰς τὸ ἀρμόδιον ἐφετεῖον καὶ τιμωρεῖται μετὰ ἐξ μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν φυλάκισιν . . .

Εἴσθε σύμφωνοι ;

— Μάλιστα, ἐφώναξαν ὅλοι.

Ε.

Ἄμα κατέβη, λέγων εἰς τὸν Παῦλον· «Ἐγὼ, φίλε μου, πιστεύεις; ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ὄθων μόνος ἦτο ὁ αἷτιος, καὶ

ἠπόρουν μάλιστα πῶς, ἐνῶ ἔφυγε, τὰ πράγματα δὲν διωρθώθησαν ποσῶς. Τώρα ἤρχισα νὰ ἐννοῶ τί τρέχει. — Πέτρε, μ' ἀπαντᾷ ὁ Παῦλος γελῶν· βλέπω ὅτι ἐξεμυαλίσθης καὶ ἤρχισες νὰ ἀναμιγνύσῃς εἰς τὰ πολιτικά. Μούντζωσέ τους ὄλους. Αὐτοὶ ἔχουν πόλεμον μόνον κατὰ τοῦ ταμείου. Ἄλλ' ἄς προσέξωμεν κάλλιον. » Ἐστάθηνεν καὶ ἀντικρύσαμεν ἕτερόν τινα ἵππον ἀγορεύοντα· α Ἄκουσε, μὲ λέγει ὁ Παῦλος, τὸν ἵππον αὐτόν. Νομίζει ὅτι εἶναι ὁ μεγαλείτερος διπλωμάτης τῆς Εὐρώπης. Ὁ Θεὸς νὰ προφυλάξῃ τὴν ὑγείαν του, διότι χάνει ἡ πατρίς. »

α Ὅλα, κύριοι (ἔλεγεν ὁ ἵππος), ὅσα καὶ ἂν γίνωνται ἐνταῦθα, εἶναι δάκτυλος ξένος, εὐρίσκων αἰωνίως ὄργανα τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς κακοὺς, οὓς ἐδιώξαμεν τῆς αἰθούσης, καὶ πολλοὺς ἡμῶν γιγνομένους θῦμα τῆς εὐκολοπιστίας μας. Ποτέ ἐγὼ ὢν τῆς πείρας ἄνθρωπος δὲν ἔγεινα θῦμα ξένης πολιτικῆς· διότι ἐννοῶ τοὺς διπλωμάτας. Ὅλοι αἱ πολιτικά τῆς Εὐρώπης εἶναι ἀπατηλαὶ πρὸς ἡμᾶς, καθ' ὅσον τὸ συμφέρον των εἶναι τοιοῦτον· καὶ ἰδοὺ πῶς.

» Ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ εἶναι ἐναντία ἡμῶν, διότι ἔχει ἄμεσον συμφέρον νὰ πνίξῃ τὰς ἐλευθερίας τῶν ἐθνῶν, καὶ κυρίως τὰς ἐστίας τῶν ἐλευθεριῶν, οἷα εἶναι ἡ Ἑλλάς, καθότι ἄλλως κινδυνεύει ν' ἀποσυντεθῇ, ὡς συγκειμένη ἐξ ἑτερογενῶν σχεδὸν στοιχείων, καὶ νὰ χάσῃ τὴν Οὐγγαρίαν, Τρανσυλθανίαν, Πολωνίαν κτλ.

» Ἡ Ῥωσικὴ πολιτικὴ εἶναι πολεμία ἡμῶν, καὶ δὲν θέλει τὸ μεγαλεῖον ἡμῶν, διότι φυσικῶ τῶ λόγῳ προστατεύει τὴν Σλαβικὴν φυλὴν, καὶ βεβαίως δὲν ἔχει τὴν ἀνοησίαν νὰ γίνῃ βρυκόλακας χάριν ἡμῶν.

» Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἶναι πολεμία ἡμῶν, διότι ἡ Ἀγγλία εἶναι ἔμπορος, καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ εἰς τὴν Μεσόγειον νὰ ἀνατείλῃ ἄλλη δύναμις ναυτικὴ.

» Ἡ Βαυαρικὴ πολιτικὴ εἶναι πολεμία ἡμῶν, διότι πει-

ρᾶται νὰ ἰκανοποιηθῇ διὰ τὴν προσβολήν, ἣν χθὲς ἔτι ὑπέστη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς βασιλικῆς αὐτῆς οικογενείας· καὶ δυστυχῶς ἡ ἀνωμαλία μας κατανατᾶ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐν πεποιθήσει νὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν ἔπταιεν ὁ Ὅθων, καὶ ὅτι αἱ ἐκθρονίσεις εἶναι πάντοτε βλαβεραί.

» Ἡ λοιπὴ Γερμανικὴ πολιτικὴ εἶναι ἐναντία ἡμῶν, διότι οἱ διάδοχοι τῶν τιμαριωτῶν τοῦ μεσαιῶνος ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας, ἐπαρκούμενοι ἕκαστος εἰς τὸ μικρὸν τεμάχιον, ὅπερ διοικοῦσιν ὡς κτῆμά των, δὲν ἐπιθυμοῦσιν εὐρωπαϊκὰς ἀνωμαλίας.

» Ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ μόνη δὲν εἶναι πολεμία ἡμῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ φιλική, διότι ἡ μόνη τῆς ἀπασχόλησις εἶναι ὁ Ῥῆνος· διότι ἔχει τὸ συμφέρον ὑπ' ὄβιν, καὶ ὅπου τὸ εὔρη, δὲν τὸ ἀφίνει. Παράδειγμα τὸ 1854, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔκαμε κατοχὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ὁμοιάζει μὲ τοὺς ἀλέκτορας τῶν καμινάδων, καὶ στρέφεται κατὰ τὸν πνέοντα ἄνεμον.

» Ἡ Τουρκικὴ πολιτικὴ εἶναι πολεμία ἡμῶν, διότι εἶναι πολεμία τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ἐνεργεῖ τούλάχιστον ἀνδρικῶς, καὶ οὐχὶ μὲ τὴν ὑπουλότητα τῶν λοιπῶν.

» Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτικὴ, καὶ αὕτη σήμερον εἶναι πολεμία ἡμῶν, διότι εἴμεθα δυστυχῶς ἔρμαια τῶν παθῶν μας, καὶ δὲν εἶναι ἀγνή. Ἄλλ' ἔσεται φυσικῶς κατόπιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐθνοτήτων, ὅταν γείνη τὸ κράτος μας μέγα, καθόσον καὶ ἄλλοτε τὸ ἀπέδειξε, κληθεῖσα μήτηρ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄλλοι ὅστιν ποῦ δὲν ἔχει ῥύχια νὰ ξυσθῇ, καὶ περιμένει ἀπ' ἄλλοι! λέγει παροιμία τις. Ἄλλοίμονον ἀληθῶς εἰς τὰ ἔθνη ἐρεῖνα, ἅτινα ἀναμένουν ἀπὸ τὰ λοιπὰ νὰ βοηθηθῶσιν εἰς τὰ συμφέροντά των, ἢ καὶ νὰ ὀδηγηθῶσι, καὶ δὲν προσπαθοῦν νὰ κατασταθῶσιν ἀρ' ἑαυτῶν ἰκανά! Χθὲς κατὰ τὸ 1821 ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν οὕς παρήγαγε, διὰ τῶν ἐκπληκτικῶν πράξεων, ἃς ἐξετέλεσεν, ὑπεχρέωσε τὰ μεγαλείτερα

ἔθνη νὰ τὴν σεβασθῶσι καὶ τὴν συνδράμωσιν εἰς τὴν εὐθερίαν της· σήμερον εἴμεθα ἄξιοι οἴκτου.

» Συμπολιταί ! Αἱ τρεῖς δυνάμεις ἀληθῶς δι' ἑνὸς χαρτίου ἐπεκύρωσαν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἐξετίμησαν τὴν ἰκανότητα τῶν ἡμιθέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ διὰ τῆς γενναιότητός των ἐφρόντισαν ἀληθῶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ἀλλὰ σήμερον ἡ διαγωγή μας τὰς κáμνει νὰ μᾶς λησμονήσωσι σχεδόν. Εἶναι καιρὸς νὰ φροντίσωμεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι ὁμοίας τοῦ 1821 τύχης. Εὐκόλως τοῦτο κατορθοῦται. Ἄς εἴπῃ ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ· ἂ Ἀδιάφορον τί πράττει ὁ ἄλλος· ἐγὼ πρέπει νὰ γίνω ἠνάρετος. » Ἐννοῶ τί λέγετε τώρα ἕκαστος· οἱ μὲν ἀντιπολιτευόμενοι ὅτι πταίουσιν οἱ συμπολιτευόμενοι, οἱ δὲ τελευταῖοι ὅτι πταίουσιν οἱ πρῶτοι. Τὸ κατ' ἐμὲ, πταίουσιν οἱ ἀφωσιωμένοι. Ἡ ἐκ συμφέροντος ἀφωσίωσις γεννᾷ τὴν ἀναρχίαν ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας, αἱ δὲ δύο αὗται ὁμοῦ κáμνουσι τοὺς φρονίμους τῶν μὲν συμπολιτευομένων νὰ χάνουν εἰς μάτην τοὺς λόγους των, τῶν δὲ ἀντιπολιτευομένων, νὰ ἔχωσι κεκλιμένην περιλύπως τὴν κεφαλήν. »

¶

Καταβάντος τούτου ἀπὸ τοῦ βήματος, ἤκουσα βρυχηθῆν δυνατὸν καὶ ἀκουσίως ἠσθάνθην ῥίγος. — Παῦλε ! τί εἶναι τοῦτο ; — Πρόκειται, μ' ἀπαντᾷ, νὰ λαλήσῃ αἰμοχαρὲς τι ζῶον. Καὶ τῷ ὄντι ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἀνέβη ὑαῖνά τις, ἐστάθη ὀρθία ἐπὶ τῶν δύο ἐπισθίων ποδῶν, καὶ κρατοῦσα διὰ τῶν ἐμπροσθίων βιβλίον, γαλλιστὶ γεγραμμένον, νομίζω, καὶ μοῦ ἐφάνη μάλιστα ὅτι ἦτο τὸ περιοδικόν, ἡ Ἐπιθεώρησις τῶν δύο κόσμων (Revue des deux mondes), φυλλάδιον τοῦ Αὐγούστου 1859.

« Εἶναι ἀληθές, εἶπε μὲ βροντώδη φωνήν, ὅτι δὲν ἔχομεν πράγματι ἰκανοὺς καὶ ἐπιστήμους εἰς τὸν τόπον ἡμῶν, καὶ τὸ μόνον μέσον, ἐὰν ὑπάρχουν, διὰ ν' ἀναδειχθῶσιν οὗτοι, εἶναι ὁ

ἐμφύλιος πόλεμος. Σὰς φέρω μαρτυρίαν τὴν ἀκόλουθον ῥῆσιν, ἣν ἐρανίσθην ἐκ τῆς βίβλου ταύτης.»

Ἄνοιξας τότε τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ὅπερ ἐκράτει, ἀνέγνωσε τὰ ἀκόλουθα·

.....

«Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, λέγει εἰς τι μέρος τῶν ὀμιλιῶν του
» ὁ Μιραβώ, εἶναι κάποτε τὸ μόνον μέσον, ὅπως λάβωσιν ἀρ-
» χηγούς οἱ ἄνθρωποι, τὰ πολιτικά συστήματα, αἱ ἰδέαι. Λόγοι
» τρομεροὶ καὶ ἐμβριθεῖς, τῶν ὁποίων ἡ ἀλήθεια ἐπικυροῦται
» ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἔσχον ἐμφυλίους σπαραγ-
» μούς, καὶ τῶν ἐθνῶν ἀκόμη ἐκείνων, ἅτινα δὲν ἔσχον τοιού-
» τους. Καθόσον οὐ μόνον ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἀλλ' ὁ πόλεμος
» ἐν γένει, εἴτε ἐσωτερικὸς εἴτε ἐξωτερικὸς, φέρει τὸ ἀποτελε-
» σμα τῆς δημιουργίας τῶν ἐξόχων ἐπισημοτήτων. Οὕτω, λό-
» γου χάριν, τὸ δυστύχημα τῶν Παραδουνασίων ἡγεμονιῶν
» κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον εἶναι ὅτι αὐταὶ δὲν ἔτυχον ἐθνικοῦ
» ἢ ἐμφυλίου πολέμου· διὸ δὲν ἀπέκτησαν ἀνθρώπους καὶ ὀνό-
» ματα. Ἀπαιτοῦνται ἐπισημότητες, ὅπως καταδεικνύωσι καὶ
» συσταίνωσιν ἓνα λαόν, ἀπαράλλακτα ὡς ἀπαιτοῦνται μνη-
» μεῖα, ὅπως καταδεικνύωσι μίαν πόλιν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν
» μακρόθεν ὄρατὴν. Μὴ μὲ ὀμιλεῖτε περὶ χωρίων, ἅτινα δὲν
» ἔχουν κωδονοστάσια, διότι ταῦτα δὲν ὀμοιάζουσι χωρία, ἀλ-
» λά ποιμνιοστάσια. Ἴδέτε τί κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἔκαμε
» τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος. Τὴν τύχην τῆς τὴν ἔκαμεν ὁ ἥρωϊ-
» σμός τινῶν ἀνθρώπων, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς ἀνδρείας ὄλων.
» Ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Κανάρης, ὁ Βότσαρης καὶ πολλοὶ ἄλλοι
» ἀκόμη ἐδίδαξαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τὰ
» ὀνόματα αὐτὰ ἐπροστάτευσαν τὴν Ἑλλάδα.

.....»

Ἐκλείσει τότε τὸ βιβλίον καὶ ἐξηκολούθησε· «Βλέπετε ὅτι
ἔχομεν ἀνάγκην πηδαλιούχων. Ἄνευ πολέμου δὲν δυνάμεθα

ν' ἀποκτήσωμεν. Ἄρα πρέπει νὰ γίνη πόλεμος. Καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον νὰ κάμωμεν ἐξωτερικόν, προτείνω

«Νὰ γίνη εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐμφύλιος πόλεμος.»

Ὅλοι οἱ περίξ ἤρχισαν νὰ στρέφωσι τὰ νῶτά των, καὶ ἐντὸς τῆς αἰθούσης ν' ἀκούεται ψιθυρισμὸς τις ἀποδοκιμασίας.

Z'

Πέτρο! μὲ λέγει ὁ Παῦλος ἐκείνην τὴν στιγμήν, θές τὸ τηλεσκόπιον πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος, διότι νομίζω ὅτι γίνεται φιλονεικία τις λίαν περιέργως. Εἶδομεν εἰς μακρυνόν τινα θάλαμον χαρτοπαίχτας παίζοντας λανσκενέ.

— Μὴ ὀμιλῆς ἀπάνω εἰς τὸ φύλλον μου, ἔλεγεν ὁ εἷς καὶ ἐξηκολούθει κρατῶν δέσμην χαρτίων, καὶ ρίπτων αὐτὰ κατὰ σειρὰν ἐπὶ τῆς ἐνώπιόν του τραπέζης. Βλέπεις, Κύριε, ὅτι εὖρον τὸ ἐπτὰ καὶ ἔχασα;

— Καὶ μήπως εἶμαι ἐγὼ ἡ αἰτία;

— Ὅχι· ἀλλὰ χάνω ἐξ αἰτίας ἑποῦ μου ἔφερες ἀτυχίαν. Τί διάβολον ἤθελον νὰ παίζω ἐγὼ σήμερον;

— Μακρύνσου ὀλίγον, ἀδελφέ, εἶπε τρίτος τις πρὸς τὸν δεύτερον. Βλέπεις ὅτι χάνει, καὶ ἔχεις κακὸν ἀέρα.

— Ἴδου μακρύνομαι, ἀλλὰ χειρότεροι ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς χαρτοπαίχτας καὶ πλέον παράξενοι δὲν εἶναι ἄλλοι.

— Ποῖος πουντάρει; εἶπεν ὁ κατόπιν τοῦ χάνοντος· ἔχω ὀκτὼ δραχμάς.

— Μπάγχο.

Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπροσηλώθησαν ἐπὶ τοῦ ἐξάγοντος τὰ χαρτία. — Λαγωνικὸ καὶ βιολι, εἶπεν ὁ παίζων καὶ ἔσυρε τὰ χαρτία.

— Θὰ χάσει, θὰ ἔβγει δύο· ἐβγάλαμεν πολλὰ τριάρια.

— Εἶναι καὶ τριάρια, ἀπήντησεν ὁ παίζων, καὶ ἐξηκολούθει τὸ ἔργον του μὲ ἀπάθειαν. Ἴδου τρία. Ἐχω δεκαῆξ, κύριοι.

Ἄλλος ἐξήγαγεν ἕν ἑκατοντάδραχμον χαρτονόμισμα, καὶ ῥίψας αὐτὸ ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦ προκαλοῦντος, καὶ τὰς δεκαεξί, εἶπε.

— Κορδονούρα καὶ Κουγιούφος. Τί νομίζετε ὅτι θὰ εἶναι ;

— Χάνεις· θὰ εἶναι φάντες, εἶπέ τις.

— Δάμα, εἶπεν ἄλλος, καὶ στοιχηματίζομεν.

Ἐστοιχημάτισαν, καὶ ἐξῆλθε δάμα.

— Ἐγὼ τριάκοντα δύο. Ἄφησε, σὲ παρακαλῶ, τὸ χαρτονόμισμα. Θέλεις νὰ τὸ χαλάσω νὰ κρατήσω τὰς δεκαεξί ;

— Πάρολι.

— Διαθήκη καὶ μούντσα, εἶπεν ὁ παίζων σύρας τὰ χαρτία. Τώρα σὲ ἀφάνισα· ἐτελείωσεν εἶναι τέσσερα.

— Τί πεποίησιν ἔχεις εἰς τὸ τέσσερα ;

— Θὰ χάσεις· εἶναι πέντε.

— Τέσσερα· ἰδοὺ ἐκέρδισα. Φέρε νὰ σοῦ χαλάσω.

— Ἐ καλὰ, ἀδελφέ. Τί κάμνεις ἔτσι ; τὸν ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος μὲ ὕφος θυμοειδές. Σοῦ χρεωστῶ τεσσαράκοντα ὀκτώ δραχμάς.

— Μὰ δὲν θέλω, κύριε, νὰ μοῦ χρεωστῆς.

— Καὶ τί ; νομίζεις ποῦ σοῦ ὁμοιάζω, νὰ μὴ πληρώνω ;

— Καὶ ἐγὼ πότε σὰς καθυστέρησα, παρακαλῶ ; εἶπέ μου.

— Δὲν λέγω ὅτι μοῦ καθυστέρησας, ἀλλὰ τὸ ἔξέουρον ὅλοι πῶσον ὠραῖα καὶ γενναίως παίζω ἐγώ.

— Θέλω νὰ σοῦ χαλάσω.

— Δὲν θέλω, καὶ πάγκο.

— Πολὺ καλὰ· πρέπει νὰ βάλῃς ἀκόμη δώδεκα δραχμάς.

— Ἰδοὺ (καὶ ἔρριψεν ἄλλον χαρτονόμισμα τῶν 25). Εἶσαι εὐχαριστημένος ; Ἀλλὰ δὲν εἶναι τρόπος.

Καὶ οἱ δύο εὗρισκοντο εἰς τὴν μεγαλειτέραν χαρτοπαικτικὴν συγκίνησιν. Ἐσυρε τὰ χαρτία ὁ παίζων.

— Κασσόνι καὶ δρόμος.

— Μὰ ἂν χάσω καὶ μετὰ τὸ εἶς, θὰ τὸ πάρει ὁ διάβολος, εἶπεν ὁ ἀντίπαλος. Δὲν θὰ ἔβγει ποτὲ δέκα ;

— “Ε, ε, ε, τί κάμνεις; Τὸ σκέπασες, εἶπον πολλοὶ εἰς τὸν παίζοντα, ὅστις εἶχε χάσει, διότι εἶχεν ἐξέλθει εἶξ.

— Κύριε! δὲν παίζουν τὰ χαρτιά τοιουτοτρόπως, λέγει ὁ χάσας πρὸς τὸν κερδίσαντα, καὶ ἂν ἦσουν εἰς τὴν Γαλλίαν, θὰ σὲ ἐδίωχναν.

— Βρὲ, ποιὸν θὰ διώξουν; Ἴσάν ἐσὲ διώχνουν.

Ἦρχισε λοιπὸν λογομαχία τρομερὰ, τὴν ὁποίαν παραλείπω, διότι τὰς τοιαύτας τὰς γνωρίζουν ὅλοι. Οἱ ἄλλοι εὐθύς τοὺς εἶπον· δὲν ἐντρέπεσθε νὰ κάμνετε κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς χυδαῖοι;

— Μὰ ὄχι, ἔλεγεν ὁ εἷς· νομίζει ὅτι θὰ μοῦ κάμει . . .

— Ναί, ἔλεγεν ὁ ἄλλος, νομίζεις ἐσὺ . . .

Οἱ χαρτοπαῖκται εἶναι περίεργοι ἄνθρωποι. Ἐνῶ ὅλοι τὴν νύκτα καθυβρίζονται, κατακλέπτονται, τὴν πρωΐαν συναντώμενοι σφίγγουσιν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὴν χεῖρα, ὡς νὰ εἶχον χρόνους νὰ ἐνταμωθῶσιν.

— Ἐλα· μὲ συγχωρεῖς· κάμνεις τὸν φιλόσοφον ἐσὺ, ἐνῶ εἶσαι ὁ πλέον διεστραμμένος χαρτοπαῖκτης.

— Σιωπὴ, κύριοι, θὰ παίξομεν, φωνάζει ὁ ἔχων τὰ χαρτιὰ κατόπιν τοῦ χάσαντος. Ἐχω ἓνα δεκάρικο.

Πόσον ἀθλία εἶναι ἡ κοινωνία μας μὲ αὐτὸ τὸ χαρτοπαίγιον; μὲ λέγει ὁ Παῦλος. Πιστεύεις ὅτι κατεστράφησαν οἰκογενειάρχαι; Πιστεύεις, Πέτρο, ὅτι, ὅταν ἤμην νεώτερος, ὅλος ἐργολαβία ἤμην; Ὅλον τὸν κόσμον νὰ μοῦ ἐχάριζες, ποῦ ἠδύνασο νὰ κατορθώσης νὰ μὲ χώσης εἰς θάλαμον γέμοντα καπνοῦ πνιγηροῦ σχεδὸν, καὶ νὰ βλέπω ἢ νὰ παίζω μὲ ἄλλους, ἐξ ὧν ἀρκετοὶ εἶναι ταχυδακτυλουργοί, διὰ νὰ μὴ εἶπω πλεῖστον. Καὶ τώρα βλέπεις εἰκοσαετῆς νέους νὰ μαραινῶνται εἰς τὰ χαρτιὰ, καὶ νὰ κοιμῶνται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φάντε. Ἀπελπισία, μὰ τὸν Θεόν.

— Ἐχεις δίκαιον. Ἡ κοινωνία καταγίνεται εἰς τὰς συναναστροφάς, εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς ὅ,τι καταγίνονται εἰς τὴν Εὐ-

ρώτην. Ἐκεῖ συνήθως εἰς τὰς ἑσπερινὰς συναναστροφὰς συναθροίζονται φιλικαὶ τινες οἰκογένειαι μεταξύ των, αἵτινες ἢ χορεύουν, ἢ παίζουν μουσικὰ ὄργανα καὶ τραγουδοῦν κοσμίως, ἢ κάμνουν ὀμιλίας ποικίλας. Ἐνταῦθα εἰς τὰς συναναστροφὰς ἀσχολοῦνται εἰς τρία ἐπίσης, ἢ κωλολογοῦν καὶ περιπαίζουν ἀπόντας, ἢ πολιτικολογοῦν, ἢ χαρτοπαίζουν. Καλὸς ὁ Θεὸς μᾶς ἐπῆρε τὸ μυαλὸν, καὶ νὰ ἴδωμεν. Καὶ τὸ πλεόν δυσάρεστον λείπει σχεδὸν ἢ καλὴ συμπεριφορὰ. Πολιτικὴν ἀνατροφὴν δὲν ἔχομεν εἰσέτι, καὶ διὰ τοῦτο θριαμβεύουν οἱ κακοὶ πάντοτε, ἢ δὲ ἰδιαιτέρα, ἢ οἰκιακὴ, παρεξηγήθη, ἐστρεβλώθη. Διὰ νὰ δείξῃ τις, π. χ., ὅτι ἔχει ὑψηλὴν ἀνατροφὴν, ἀντὶ νὰ εὐεργετῇ (1) ἐφ' ὅσον δύναται, ἀντὶ νὰ συνδράμῃ τὸν ἀδίκως καταδιωκόμενον, ἀντὶ νὰ πράττῃ πᾶν εὐγενὲς καὶ ἀληθῶς ὑψηλόν, ὀμιλεῖ ὀλίγον ἀργὰ, καὶ εἰς τὴν συριστικὴν καὶ προσπεποιη-

(1) Ἐπρογευματίζον μετὰ τινος φίλου μου ἡμέραν τινα κατὰ τὸ 1859 εἰς τὸν οἶκόν του, ὅτε αἴφνης εἰσῆλθέ τις ἐκτὸς ἑαυτοῦ. «Ἐχω ἀνάγκην δέκα δραχμῶν, τὸν λέγει. — Δυστυχῶς, ἀπαντᾷ ὁ εὐγενὴς φίλος μου, τὸ ταμεῖόν μου ἐξηνληθή, καὶ δὲν δύναμαι νὰ σ' εὐχαριστήσω. — Τότε λοιπὸν πῶς νὰ θάψω τὸ παιδί μου; ἀπαντᾷ ἀγρίως ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος ἐργάτης· ὅτι καὶ ἂν εἶχα, τὸ ἐξώδευσα. — Μὴ λυπῆσαι, τὸν λέγει· θὰ εὐρεθῶσι.» Καὶ κράξας τὸν ὑπηρέτην, «Λάβε, τοῦ λέγει τὸ ὄρολόγιόν μου, πήραινε εἰς τὸν γείτονα καπνοπώλην, καὶ εἰπέ τον ἐπὶ ἐνεχρῶν νὰ σοῦ δώσῃ δύο τάλληρα νὰ τὰ δώσῃς εἰς αὐτὸν τὸν ἀτυχῆ. Πηγαίνατε.» Ἐφίλησα ἀπὸ καρδίας τὸν φίλον μου. Μετ' ὀλίγον ἐπανελθὼν ὁ ὑπηρέτης ἀγανακτημένος· «Κύριε, τὸν λέγει, ἐφιλονέκησα πολὺ μὲ τὸν καπνοπώλην· εἶναι κακὸς ἄνθρωπος. Ἔλαβε τὸ ὄρολόγιόν σου. Ἐδωσες δι' ἐμοῦ τὰ δύο τάλληρα εἰς τὸν πτωχόν, καὶ ὅταν οὗτος ἀπῆλθε, μὲ λέγει· Ἄσωτος πολὺ εἶναι ὁ κύριός σου. Ἐτρόμαξα νὰ τὸν πείσω ποία ἦτο τοῦ τοιούτου ἡ αἰτία. — Δὲν ἦτο ποσῶς ἀνάγκη, ἀπαντᾷ· εἶσαι νέος· σπουδάζεις διὰ νὰ δυνηθῆς νὰ γίνῃς ἀξίος μίαν ἡμέραν. Σπούδασον συγχρόνως καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ μάθε ὅτι εἰς πᾶσαν καλὴν πράξιν μόνον τὴν συνείδησίν σου θὰ ἔχεις ὑπέρμαχον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀδιαφῆρι τί λέγει ἢ κοινωνία.

μένην προφοράν αναμιγνύει δύο ἢ τρεῖς λέξεις γαλλικάς. Προχθὲς ἤμην εἰς τινα οἰκίαν, ὅπου παρευρίσκοντο ἄρκετοὶ γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι. Je vous assure, ἔλεγέ τις εἰς ἕτερόν τινα μὲ δίοπτρον εἰς τὸν ὀφθαλμόν, que le promenade aujourd'hui était très agréable. — J'y étais. Tant de personnages j'ai rencontré! ἀπήντησεν ὁ ἕτερος. — Τί λέγετε, ἠρώτησε κύριός τις, ὅστις δὲν ἔλαβε τὴν δυστυχίαν νὰ μισοπολιτισθῆ, ἢ μᾶλλον νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ὅπως ἐξαχρηιωθῆ. — Rien, ἀπήντησεν ὁ εἰς. — Ὅπερ σημαίνει τίποτε, ἐπρόσθεσεν ὁ ἄλλος, κάμνων νεῦμα καὶ κινῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ἔλεγεν ὅτι ἄνθρωπος ὅστις δὲν ἠξέυρει γαλλικά, εἶναι δυστυχής (1).

(1) Εἰς τὴν κοινωνίαν μας παρεδέχθησαν καὶ τινες γελοῖαι διατυπώσεις, ὡς ληφθείσας ὄθθεν ἐκ τοῦ πολιτισμένου Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Ἡ ἀποποίησης γυναικός τινος εἰς χορὸν νὰ συγχορεύσῃ μὲ τινα ἐγένετο πολλάκις σκληρῆ δυσaráεστων ἐπακολούθων. Πρέπει νὰ ἐννοήσῃ ἕκαστος, ὅτι ἡ γυνὴ εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῆς ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀνατροφὴν τῆς ὄθεν τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ συγχορεύσῃ μετὰ τινος, πιθανὸν νὰ ἦναι ἐγγικτικόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ποσῶς καὶ προσβολή. Ἐπειτα, ὅπως ὁ ἀνὴρ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χορεύσῃ μὲ μίαν τῆς ἐκλογῆς του, οὕτω καὶ ἡ γυνὴ, μὴ δυναμένη νὰ ἐκλέξῃ, ἔχει τοῦλάχιστον τὸ δικαίωμα νὰ ἀποποιηθῆ ὄν ἀπαρέσκεται. Ὁ ἀνὴρ ὀφείλει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ τῆς δείξῃ ὑπόκλησιν μεγάλην, νὰ μακρυνθῆ, καὶ τίποτε πλείοτερον. Ἐνίοτε, καὶ εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν, ἡ γυνὴ ἔχει καὶ τινες ὑποχρεώσεις. Ὑποθέσατε ὅτι ὁ πατήρ, ὁ ἀδελφός, ὁ κηδεμὼν, ὁ σύζυγος, ὁ μνηστῆρ, τῆς ἐπέβαλον ἀπαγορεύσεις. Ἡ γυνὴ φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀποποιουμένη τὸν χορὸν δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τι. Ποία λογικῆ, παρακαλῶ, σὰς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν εἰπῆτε ὅτι σὰς προσβάλλει, ἢ νὰ παρουσιασθῆτε ὡς Δὸν Κισῶτος εἰς τὸν κηδεμόνα, πατέρα, ἀδελφόν, μνηστῆρα ἢ σύζυγον, καὶ νὰ ζητήτε ἐξηγήσεις; Καὶ διὰ τί; σὰς διαβεβαιῶ, δὲν ἐννοῶ. Εἶναι νεωτερισμός, ἀνόητον ἔθιμον, ἔθιμον κακόν· πρέπει νὰ πέσῃ. Μ' ἐδιηγοῦντο ὅτι κύριός τις εἰς τινα χορὸν ἀπετάθη εἰς τὸν πατέρα νέας τινός, καὶ ἐζήτηε παραπενοούμενος ἐξηγήσεις. — Αὔριον, ἀπήντησε γελῶν ἀπὸ καρδίας ὁ ἀγαθὸς γέρον, ὅτι τῆς ἀφαιρέσω τὸ πρόγευμα. Ὁ νέος, ἐννοήσας τὸ σφάλμα

— Ἀληθῶς, λέγει ὁ Παῦλος. Κύτταζε τοὺς χαρτοπαίκτας πόσον νόστιμοι εἶναι τώρα.

Καὶ τῷ ὄντι στραφέντες εἶδομεν ὅλους προσηλωμένους εἰς τὸν ἔχοντα τὰ χαρτιὰ μὲ ὄμμα ἐταστικόν, καὶ εἰς συγκίνησιν καὶ ἀνησυχίαν τρομεράν.

— Πιστεύω νὰ ἐτελείωσε τὴν ἀγόρευσιν ἡ ὕαινα, μὲ λέγει ἐπὶ τέλους ὁ Παῦλος. Ἀφαίρεσον τὸ τηλεσκόπιον.

του, ἔτρεξε πρὸς τὴν κυρίαν ἐκείνην, καὶ «Ἦτον ἄμετρος ἡ ἐπιθυμία μου, τὴν λέγει, νὰ συγχορεύσω μαζὴ σας, διότι χορεύετε ὡς ἄγγελος, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν θέλετε, σᾶς προσφέρω τὸ βαθὺ σέβας μου.» καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν.—Ἡ ἀποποιήσις μου ἴσως σᾶς ἤγγισεν, ἀπτήτησεν ἡ νεανίς· ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔκαμα οὐχὶ μὲ πρόθεσιν, ἀλλὰ τὸν χορὸν ὃν μὲ ἐζητήσατε τὸν χορεύω πολὺ κακὰ, καὶ δὲν ἤθελον νὰ σᾶς ἐνοχλήσω.—Δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ κάμνωμεν περὶ αὐτοῦ λόγον πλέον. Ἐγὼ τὸ ἐλθσμὸν καὶ σᾶς χαιρετῶ. Ἴδοὺ ἡ φυσικὴ λύσις. Ἀποποιεῖται νὰ συγχορεύσῃ γυνὴ τις μὲ σέ; κάμει τὴν μίαν μεγάλην ὑπόκλισιν, καὶ μακρύνθητι. Ἐξ ἄλλου καλούμενος εἰς τινα οἶκον ὀφείλεις νὰ τὸν σεβασθῆς καὶ νὰ μὴ γενήσῃς σκάνδαλον καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ γυνὴ ἔπραξε τοῦτο ποθοῦσα νὰ συγχορεύσῃ μὲ ἄλλον ἢ νὰ σ' ἐγγίξῃ, μὴ τὴν ξεσυνερίζεσαι. Εἰς μίαν μόνην περίστασιν, νομίζω, δύναται τις νὰ σκεφθῆ κακῶς διὰ τὴν ἀποποίησιν. Ὅταν τοῦ ὑποσχεθῆ γυνὴ τις χορὸν τινα καὶ ἔπειτα τὸν ἀποποιήθῃ· ἀλλὰ καὶ τότε δὲν ἔχεις οὐδὲν δικαίωμα. Αὕτη ἔδειξεν ὅτι ἔχει κακὴν συμπεριφορὰν· αὕτη λοιπὸν ἔχασε. Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ ὑποσχεθῆ τὸν αὐτὸν χορὸν εἰς δύο κατὰ λάθος. Τότε ὀφείλει, ἂν θέλετε, νὰ μὴ χορεύσῃ οὐδὲ μὲ τὸν ἕνα, οὐδὲ μὲ τὸν ἄλλον. Ἀλλ' ἂν αἴφνης χορεύσῃ, ἔδειξε καλίστην ἀγωγὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ἐξελέγξῃς, διότι δὲν εἶσαι συγγενῆς της.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ χαρτοπαίγιον. Ἐάν τις παίζων χαρτιὰ σὲ προσβάλῃ, εἶναι παραλογισμὸς νὰ καταλογίσης τὴν προσβολήν. Ἐχομεν παραδείγματα, καὶ πλείστα ὅσα, ὅτι ἄνθρωποι ἄλλως λεπτολόγοι καὶ εὐγενεῖς γίνονται, ὅταν χαρτοπαίξουν, τέρατα. Εἶναι τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἰδίων. Τὸ κατ' ἐμὲ, ὅχι μόνον πρέπει νὰ σιωπήσῃς, ἀλλὰ καὶ συγγνώμην ἀκόμη νὰ τὸν ζητήσῃς, λέγων αὐτῷ ὅτι ἔχει δίκαιον, ὅπως παύσῃ ἡ συζήτησις· διότι ὢν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, καὶ ἀκαταλόγιστος ἐν τῇ παραφροσύνῃ του, ἀγνοεῖ τί λέγει. Ἀλλὰ θὰ μὲ εἰπῆς ὅτι δὲν τοῦ δι-

Η.

Μόλις ἀφῆρέσαμεν τὸ τηλεσκόπιον, καὶ εἶδομεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος νέον τι ζῶον, καὶ ἠκούσαμεν τινὰ ψιθυρίζοντα ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν.

« Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἔλεγεν, ἀπερρίφθη, καὶ δικαίως, παμφηφεί· διότι δὲν εἴμεθα ὡς ἡ Γαλλία· εἴμεθα μικρὸν κράτος, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην ἀπολύτου ἡσυχίας. Εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἔχομεν μεγάλους ἄνδρας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ εἴπει ὅτι πρέπει νὰ ἀλληλοσφαγῶμεν. Δυναμέθα καὶ ἄλλως πῶς νὰ ἀναδείξωμεν τοιοῦτους, καὶ ἄς μοι συγχωρηθῇ ἀορίστως νὰ ἐκθέσω ἰδέας μου τινὰς ἐν συντόμῳ, περὶ τοῦ ποῖοι εἰσὶν ἄριστοι πολῖται, καὶ ὡς ἐκ τούτου ποῖον ἐστὶν ἄριστον κράτος. Ἐφ' ὧσων μέλλω νὰ ἐκταθῶ, ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν καὶ τὴν κρίσιν ἀπάντων ὑμῶν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνθρωπίνων ψευδοφιλοτιμιῶν. Ἄς μετεμψυχωθῶμεν πρὸς μίαν στιγμὴν εἰς ἀγέλους, σὰς παρκακῶ. Ἀκούσατε.

» Τόπος τις δὲν δύναται νὰ εὐδαιμονήσῃ, ἢ μᾶλλον θνήσκῃ ἀπὸ μαρασμῶν, ἄνευ καλῶς ἐννοουμένης ἀριστοκρατίας, καὶ κατὰ τοῦτο, νομίζω, εἴμεθα σύμφωνοι ἅπαντες. Ἀριστοκράτης καλεῖται ὁ ἔχων προσόντα καὶ πλεονεκτήματα ἐπάγοντα ὠφελείας εἰς τὴν πατρίδα του, μὲ ἄλλας λέξεις ὁ ἀναγκαῖος εἰς τὴν πατρίδα, τοῦ ὁποῦ ἢ ἔλλειψις ἀφίνει κενὸν, ὡς ἡ τῶν πτωχῶν ἀγωνιστῶν καθ' ἑκάστην, οὐχὶ δὲ ἢ ὁ μὴ ἔ-

δεις τὸ δικαίωμα τοῦτο. Τότε διὰ τί συμπαίξεις μὲ ἄνθρωπον, ὅστις οὐχὶ ἐκ προθέσεως, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του εἶναι ἀπότομος, ὅταν χαρτοπαίξῃ; Φίλος μού τις μ' ἐδιηγείτο ὅτι παρευρεθεὶς εἰς χαρτοπαίγνιον, ὅτε διέτριβεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἶδε σκηνὴν τινὰ τοιαύτην εἰς τι χαρτοπαίγνιον. Δύο νέοι ἐξυθρίσθησαν ἀναγώγως καὶ λίαν σκληρῶς. Μόλις ὅμως ἐτελείωσε τὸ παίγνιόχαρτον, καὶ λαβόντες ἐν χαρτίον τὸ σχίζουσι καὶ δίδουσι τὰς χεῖρας. Ὁμολόγησαν μὲ τοῦτο, ὅτι ἀμφοτέρω δὲν ἴσαν καταλογιστέοι.

χων τὰς ιδιότητας ταύτας, καὶ φθάνων αἴφνης εἰς ἐπιφανῆ θέ-
σιν ὡς ἐκ τῶν συστάσεων, ἢ ὁ ἀνάξιος υἱὸς μιᾶς μεγάλης οἰκο-
γενείας. Τὸ πλεόν φιλελεύθερον κράτος, τὸ Βέλγιον, ὑπερφη-
νεύεται καὶ ἐνισχύει τοὺς τοιοῦτους ἅμα μὲ τὴν ἀνατολήν των.
Ἡ ἀσπίς τῆς ἐλευθερίας Ἀγγλία, ἢ τοσάκις ἀλλάξασα πολι-
τικὰς φάσεις, Γαλλία, εἰς τοὺς τοιοῦτους πολίτας ἀποδίδουσι
γενικὸν σεβασμόν. Τὰ ἔνεκα τούτου μεγάλα ταῦτα κράτη γνω-
ρίζουσι νὰ ἐκτιμῶσιν τὰς ἀληθεῖς ἀρετὰς, καὶ καθεὶς ἐκου-
σίως κλίνει τὸν αὐχένα.

» Ἐπομένως ἡ πατρίς μας ἀνευ ἀριστοκρατῶν δὲν δύναται
νὰ ὑπάρξῃ ἢ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον τῆς. Τοιοῦτοι πο-
λίται ὑπῆρχον πρότερον. Ἦσαν αἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ
κεφαλαὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Κεφαλαὶ πασίγνωστοι
εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀλλὰ πρόθεσις ἔχουσα ἀντίθετον συμφέρον,
διότι ἡ Ἑλλὰς ἔχει μεγαλεῖον καὶ κινεῖ τὸν φθόνον, τὰς κατέ-
στρεψε. Δολία πολιτικὴ κατέστησε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς
πτωχοῦς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαντᾷ τις μετὰ τὸν θάνατόν των οἰ-
κογενείας θρηνοῦσας οὐχὶ τὴν στέρησιν προστάτου, ἀλλὰ καὶ
τὴν ἐξ ἐκείνης τῆς στιγμῆς στέρησιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου . . .
Τὸ βλέπομεν καθ' ἑκάστην. Ἡ ἀριστοκρατία λοιπὸν ἐκείνη μᾶς
ἄφηνεν ὑγείαν. Ἀντικατεστάθη διὰ τινων θέσει ἰσχυόντων, οὓς,
ἀν ἐξετάσῃ τις κατὰ βάθος, εὕρισκει ἐπὶ σαθρῶν θεμελίων στη-
ριζομένους, ὅλως ἀνισχύρους, ὡς γεννηθέντας δι' ἄλλης ὁδοῦ ἢ
τῆς τοῦ 1821. Ἄρα ἀριστοκρατία, ἤτοι προμαχῶνες τῆς φρο-
νίμου ἐλευθερίας τόπου τινὸς δὲν ὑπάρχουσι· πλὴν, διὰ τοῦτο
δὲν πρέπει ν' ἀπελπισθῶμεν εἰμεθα τὸ ἀγαπητὸν τέκνον τοῦ
γέρω Σαβαώθ. Ἄς ἀνάψωμεν μίαν λαμπάδα εἰς τὴν μνήμην
τῶν μαρτύρων ἐκείνων, ἃς ἀφήσωμεν ν' ἀποθάνωσιν ἐν γαλήνῃ
οἱ ἐπιζῶντες τούτων . . . Οἱ δυστυχεῖς ἐξεπλήρωσαν τὸ καθη-
κόν των . . . Πατῶμεν ἐξ αἰτίας των εἰς ἔδαφος ἐλεύθερον. Διὰ
τί λοιπὸν, ἀφοῦ τοὺς ἐστεφανώσαμεν μὲ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν
καὶ ὄχι ἐκ δάφνης, ἀφοῦ πεινώσιν αἱ οἰκογένεαί των, ἀφοῦ ξε-

νοβράπτει ἡ κόρη τοῦ ἀγωνιστοῦ, διὰ τὴν ζήσιν, ὑποκειμένη ὡς ἐκ τῆς στερήσεως συχνάκις εἰς τὰς προσβολὰς ἀχρείου τινός, διὰ τί νὰ τοὺς ἐνοχλῶμεν καὶ πλειότερον; Πρὸς τί νὰ ζητῶμεν τὴν δολοφονίαν τοῦ ἔθνους, ἐξακολουθοῦντες τὴν δολοφονίαν των;

Ἡ Ἀνάγκη λοιπὸν σχηματισμοῦ ἀριστοκρατίας, καθόσον ἄνευ αὐτῆς οὐδέν ἐστι γενέσθαι, καὶ ἀνάγκη ἅμα τε νὰ ἐκλέξωμεν αὐτὴν οὐχὶ ἐκ τῶν ἀριστουστάτων καὶ θέσει ἰσχυόντων, διότι οὗτοι ἐμπνέουν τὸν ἐκ τῆς βλασ σεβασμὸν, ἀγνοοῦντες πῶς ἀληθῶς ἐμπνέεται, οὐχὶ ἐκ τῶν πλουσίων, ἐμπνεόντων σεβασμὸν ἐξ ἀνάγκης, οὐχὶ ἐκ τῶν τέκνων τῆς παλαιᾶς, διότι τὰ τέκνα ταῦτα, διὰ τὸ καλὸν καὶ αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος, πρέπει νὰ δείξωσι τὴν αὐταρπάνησιν ταύτην. Ἐξ μάθωσιν ἐν γενεῇ τὰ τέκνα τῶν μεγάλων τοῦ 1821 ἀνδρῶν, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν γονέων των δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἀλλ' εἰς τὴν πατρίδα. Δι' αὐτὰ εἶναι βῆρος μᾶλλον ἢ προσόν. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἀπαιτεῖ γενικὴν ἰσότητά. Καὶ ἐάν τινα ἱκανὰ ἀναδειχθῶσιν εἰς τὸν γενικὸν συναγωνισμόν, τίς ἀρνεῖται τὸ μεγαλειόν των, ὅπερ τὸ ἐπέβαλεν ἡ τιμιότης καὶ ἱκανότης των; Τὸν Κίμωνα ὡς Κίμωνα τὸν ἀναφέρουσι, καὶ ὄχι διότι ἔτυχε νὰ ἦναι υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅπωςδήποτε ὑπάρχει καὶ φθόνος κατ' αὐτῶν, ἃς θέσωσιν ὡς ἀσπίδα καὶ προπύργιον κατὰ τῆς δολίας προθέσεως τὴν καλὴν των διαγωγὴν, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν ἀκριβῶς τοῦ καθήκοντός των, καὶ ἃς μείνωσιν ἡσυχία, μὴ ἀναμιγνυόμενα εἰς οὐδέν.

» Οἱ ἀριστοκράται λοιπὸν σήμερον πρέπει νὰ ἐκλεχθῶσι μεταξὺ τῶν νέων πάσης τάξεως, προτιμωμένης τῆς εὐφυΐας, τοῦ πνεύματος, τῆς ἱκανότητος, συνδυαζομένων μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθοῦς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης. Ἄλλὰ διὰ τὴν σχηματισθῆ τοσοῦτον ἐπωφελῆς τάξις, πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ διοικητικὸν πνεῦμα εἰς τοὺς διευθύνοντας. Ἔως πότε θὰ περιοριζόμεθα εἰς μικρά; Ἐκλεγομένων κατὰ διαδοχὴν τῶν διδόντων ἐλπίδας νέων ἐν τῷ στρατῷ καὶ τῷ πανεπιστημίῳ, ἃς χορηγῆ

αὐτοῖς ἢ κυβέρνησις ἄφθονα τὰ μέσα πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἵνα μὴ παρεκκλίνωσιν ἢ διακόπτωσιν ἐκ τῆς στερήσεως τὰς σπουδᾶς των, ἀλλ' ἐξακολουθῶσιν ἐκπαιδευόμενοι ἐν ἀναπαύσει, καὶ μὴ καταστρέφωσι τὴν υἱείαν των. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, νὰ ἐπιτηρῶνται αὐστηρῶς. Οὕτω μετ' ὀλίγον θέλομεν ἔχει διαδόχους ἐπαξίους, ἀλλ' ἀπείρους. Τότε ἡ Κυβέρνησις, παραλαβοῦσα αὐτοὺς πλησίον τῆς, ἄς τοὺς συμβουλευῆ ὡς Μέντωρ, καθιστῶσα αὐτοὺς πλουσίους δι' ἐντίμου ὁδοῦ, ἥτοι πληρόνους ἀδρῶς τὰ ἀληθῶς ἀξία λόγου ἐπιστημονικὰ ἔργα των, ἵνα γεννήσῃ ἐν ταύτῳ καὶ τὴν καλῶς ἐννοουμένην φιλοτιμίαν. Δὲν εἶναι δαπάνη ποτὲ τοῦ δημοσίου πλοῦτου β,τι καλῶς δαπανᾶται. Οἱ πολῖται οὗτοι, γινόμενοι βαθμηδὸν πλοῦσοι καὶ ἐνάρετοι, διὰ τοῦ παραδείγματός των θὰ καταστήσωσιν ἕκαστον προσεκτικὸν νὰ τοὺς μιμηθῆ, καὶ οὕτω θὰ ἔχομεν, διακριθέντων τινῶν μεταξὺ τούτων, καὶ ἀνδρᾶς πηδαλιούχους.

» Θὰ μὲ εἶπει τις ὅτι εἶναι λυπηρὸν νὰ μὴ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν καταγωγὴν. Ναί· ἀλλὰ πρῶτον οἱ καταγόμενοι ἐξ ἐπισήμων οἰκογενειῶν δυστυχῶς ὠθοῦνται κυκλούμενοι ὑπὸ κολλάκων εἰς κρημνὸν κεκαλυμμένον μετ' ἀνθη, δεύτερον οὐδεὶς ἀξίος τοῦ ὀνόματός του ἐξαιρεῖται, καὶ τέλος μὴ νομίζετε ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες κατάγονται ἀπὸ διαφορετικόν τι ζῶον τῶν λοιπῶν. Ἄν δὲν ἦναι ὁ πατήρ, ὁ πάππος, ἢ ὁ πρόππακος μεγάλου τινὸς ἀνδρὸς ἀπλοῦς τις πολίτης, ὁ πρῶτος ὅμως γόνος ἦτο ποιμὴν, ἢ ἄλλης τινὸς κοινῆς τάξεως. Τοῦ πρώτου τούτου γόνου πατρικὴ Κυβέρνησις ἢ ἡ ἰδία αὐτοῦ ἔμφυτος ὁρμὴ, ἢ αἱ περιστάσεις, καλλιεργήσασαι τὴν φυσικὴν εὐφυΐαν του, τὴν ἀρετὴν καὶ ἰκανότητά του, τὸν ὑψωσαν εἰς ἐπιφανῆ θέσιν.

» Ἐὰν λοιπὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος θέλει νὰ γίνῃ ἀριστον καὶ νὰ εὐημερῆ, ἄς μορφώσῃ οὕτω καὶ οὐχι δι' ἐμφυλίου πολέμου κεφαλὰς. Τάχα εἶναι κατ'ἀρα νὰ καρκινωβατῶμεν περιριζόμενοι εἰς τὰ αὐτὰ πρόσωπα αἰωνίως;

» Ἀνταμειβομένου τοῦ ὀπωσδήποτε ὠφελήσαντος τὴν πα-

τρίδα, γεννᾶται ὑποχρεωτικῶς ἄμιλλα, τίς νὰ κατασταθῇ ἄ-
 ξιος νὰ πράττῃ τι καλόν, ἐνῶ, συμβαινόντος τοῦ ἐναντίου, ἐ-
 πέρχεται νέκρωσις τῶν ἀγαθῶν διαθέσεων, καὶ ἐπομένως ἡ
 διαφθορὰ τῶν χαρακτήρων. εἶναι ἀκόμη ζεστός ὁ νεκρὸς τοῦ
 μεγάλου Δ. Πλαπούτα, καὶ οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἐγένετο λόγος.
 Οὐδὲ τριήμερου στερεοτύπου πένθους ἠξιώθη. Πῶς θέλετε νὰ
 τὸν μιμηθῇ τις; Ἀχνίξει, ὡς λέγουν κοινῶς, ἡ καταδίωξις εἰς
 τοὺς μὲν, ἡ ἀμέλεια εἰς τοὺς δὲ τῶν ἀετῶν τῆς ἐλευθερίας·
 φθείρει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν δι' ἀγαθῆς ὁδοῦ ἐπιζήτησιν τῆς
 προαγωγῆς. Ἐκαστος, πρῶτον νὰ προαχθῇ καὶ ἀπελπιζόμενος
 ὡς ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν ὅσοι ἔ-
 πραξαν ἀγαθὰ, σκέπτεται κακόν τι νὰ πράξῃ.

ἢ Δὲν πρέπει ὅμως διὰ τὴν παράβλεψιν ταύτην νὰ παραπο-
 νῶνται τὰ ζῶντα ἱερὰ τῆς ἐπαναστάσεως λείψανα, διότι τοιοῦ-
 τοι εἶναι οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν. Ὁ Σωκράτης ἔπιε τὸ κώνειον·
 ἐννέα στρατηγοὶ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις (ἀντικρὺ
 τῆς Δέσφου) λαμπρὰν ναυμαχίαν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον·
 ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπέθανεν εἰς τὴν ἐξορίαν· ὁ Μιλτιάδης εἰς τὰς
 φυλακάς. Ἀποῦ ἰσχύει λοιπὸν ἡ διαφθορὰ, ἃς ἀποθάνωσι καὶ
 οὗτοι τῆς πείνης, καὶ μὴ ἀλλάσσοντες φρόνημα, ἃς φροντίσωσιν
 εἰσέτι διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος, καθήμενοι μακρὰν καὶ
 μὴ ἀναμιγνύμενοι εἰς τίποτε (1). Ἄς συμβουλευῶσι τοὺς νέους

(1) Πρὸς τὸν κύριον. . . . Ἀθήνησι, 21 Νοεμβρ. 1864.

Οἱ ἐπίσημοι, τῶν ὁποίων ἡ πατρὶς ἔχει ἀνάγκην, ὀφείλουσιν ν' ἀπο-
 φεύγωσι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες ὅταν ᾔναι ἀντιπολιτευόμενοι
 διδάσκουσιν τὴν ἀναρχίαν, ὅταν δὲ συμπολιτευόμενοι, ἀτεινίζοντες ἀεὶ ποτε
 πῶς νὰ τελειώσωσι τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις των καὶ νὰ ἐκδικήσωσι τὰ
 πάθη των, καθιστῶσι μισητὴν τὴν ἐξουσίαν· ἐπίσης καὶ ἐκείνους, οἵτινες
 μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τὴν ἀστάθειαν εἰς τὴν καρδίαν πα-
 ρουσιάζονται ὡς πιστοὶ τοῦ θρόνου πρόμαχοι. Ἀνάθεμα τὴν ἀφοσίωσιν
 καὶ τὴν ἀναρχίαν.

Ἀπόσευγε λοιπὸν καὶ σὺ αὐτούς. Σὲ ἀκολουθεῖ κάλαμος ἱστοριογρά-

να μιμηθῶσι τὸ παράδειγμά των, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς ἀχαριστίας καὶ τοῦ κακοῦ. Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τάχα δὲν ἐσταυρώθη ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους ;

φου. Ἀνήκεις εἰς ἓν ὄνομα ἀναπόσπαστον τῆς ἱστορίας τοῦ 1821. Ἐχεις ἰδίαις ἐκδουλεύσεις, ὑπόληψιν πολλήν, καὶ ἐπιβροήν μᾶλλον ἐξ ἀναμνήσεων οἰκογενειακῶν λέγω μ ἄ λ λ ο ν, διότι οἱ ἄνθρωποι διστάζουν, καὶ ἔχουν δίκαιον. Προσέφερες πολλὰς ἐκδουλεύσεις, ὧν αἱ ἀναμνήσεις εἰσὶν ἀνεξάλειπτοι, ἀλλ' εἰς τὰς ἐκτάκτους ἐπὶ τῆς παρελθούσης βασιλείας ἀποστολάς σου δυσηρέστησας τοὺς περὶ σὲ εἰλικρινεῖς φίλους σου, γενομένους τοὺς πλειοτέρους θῦμα. Ὡς ἐκ τούτου μάλιστα πάντοτε ἐξεδίωξας τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐξηφάνισας.

Ἐὰν εἶχον τὴν εὐδαιμονίαν νὰ μὲ ὀμιλήσῃς, ἵσως ἤθελον σὲ πείσει, καὶ ἐγὼ ἤθελον παύσει νὰ μισῶμαι καὶ καταδιώκιωμαι· πλὴν . . . Ἄς εὔρουν ὅμως οἱ περὶ σὲ ἄπληστοι μίαν ἀκόμη εὐκαιρίαν νὰ προσθέσωσι καὶ ἄλλην μίαν κατ' ἐμοῦ δυσηρέσκειαν. Ἐγὼ ἐκπληρῶ τὸ καθήκόν μου, καὶ προτιμωτέρα μοι εἶναι ἡ πτωχεία, ἢ ἡ ἀπατηλὴ δουλοφροσύνη. Ἐνθυμήσου, ὅταν ἐγεθῆς τοῦ ληθάργου, ὅτι ἤμην πλησίον σου τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν συνώδευσα εἰς τὸν οἶκόν των πεπτωκότας ὑπουργοὺς μιᾶς πεσοῦσης δυναστείας. Ἐτὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόπου ἡμῶν ὁ ἀπώτερος συνεργὸς τῆς κακῆς ἐκείνης καταστάσεως, ἐνῶ, περὶ ἕρπον καὶ πρωτοφανές, οἱ αὐτουργοὶ τοῦ κακοῦ παρουσιάσθησαν εἰσαγγελεῖς τῆς κατηγορίας τοῦ θύματος ἐκείνου. Ἐνθυμήσου, ὅτι σὲ συνώδευσα εἰς τὰς δύο ἀδικίας καὶ ἐκ φθόνου πηγασάσας ἐξορίας σου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν θριάμβῳ ἐπάνοδόν σου δὲν ἤμην παρὼν, καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη. Ἦσαν οἱ φίλοι καὶ οἱ κόλακέες σου.

Οἱ αὐτοκράτορες, οἱ βασιλεῖς, οἱ μεγάλοι μανθάνουν τὴν ἀλήθειαν μετὰ τὴν πράξιν· ἄκουσέ την, ἂν θέλῃς, πρίν. Οἱ δῆθεν στενοὶ φίλοι σου καὶ τὸ ἐν τῷ οἴκῳ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας σὲ ὠδήγησαν ἵσως ἀπὸ πλεονεξίαν, διὰ νὰ μὴ εἶπω πρόθεσιν, πάντοτε κακῶς. Μάθε, ὅτι μόνον ἡ ἀνάγκη σὲ προσκαλεῖ.

Ἐν τέλει. Ἡ θέσις τινῶν ἐξ ὑμῶν σήμερον, καὶ ἄκουσε ἓνα ἀνόητον, εἶναι νὰ μένωσιν εἰς γωνίαν τινὰ, καὶ μόνον ὅταν ἡ πολιτεία, καὶ οὐχὶ αἱ προσωπικότητες, λάβῃ τὴν ἀνάγκην των, νὰ ἐμφανίζωνται. Μὴ εἰσθε ἀνυπόμονοι. Εἶναι ἤναγκασμένη νὰ ἀτενίσῃ ἡ κοινωνία καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς ὅλους τοὺς ἀληθεῖς πατριώτας τὸ ἐθνικὸν συμφέρον. Ὅσοι τὴν ἠπάτησαν, τοὺς ἐγνώρισε πλέον. Μὴ, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰσέρχεσθε εἰς

« Ἡμέραν τινά, ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλους μετὰ συγχινήσεως ὁ ἄγορεύων, συνώδευον ἓνα τῶν σεπτῶν τῆς ἐπαναστάσεως λειψάνων εἰς τὴν τελευταίαν πορείαν του. Πάντες, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἐπιθύρζον ὅτι κενὸν ὁ θάνατός του ἀφῆκε· μόνον εἰς ἀγαθὸς καὶ ἀπλοῦς πολίτης ἔλεγεν εἰς τὸν πλησίον του· « Ὅταν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔζη, οὐδεὶς ἐσκέφθη περὶ αὐτοῦ. Πόσας φορές τὸν ἐδάνεισα! Ὁ Θεὸς συγχωρήσαι τὸν μακαρίτην. Ἀφῆκε πολυμελῆ οικογένειαν. » Σὰς ἐρωτῶ, μετέβη ποτέ τις τῶν διεπόντων τὰ τῆς πολιτείας εἰς τὸν οἶκον τῆς χήρας αὐτοῦ, νὰ ἴδῃ ὅτι αὕτη ἀντὶ προγεύματος ἔχει τὰ δάκρυά της, ὅτι ὁ υἱὸς ἐκεῖνου ἐκτελεῖ καθήκοντα ὑπηρετοῦ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπαιδευθῇ; Ἡ χήρα τοῦ Μακρυγιάννη ἴσως ἀνυπόδητος μὲ δύο θυγατέρας ἐν ἡλικίᾳ ἀνάπτει μόνη τὸν φοῦρνον. Ἡ χήρα τοῦ Γ. Ἀγαλοπούλου τρέχει ἔρημος ἔνθεν κάκειθεν τείνουσα δίσκον ἐπαίτου, καὶ πόσαι ἄλλαι γυναῖκες ἀγωνιστῶν δὲν θρηνοῦσι τὰς στιγμὰς ταύτας; Εἴμεθα ἀχάριστοι, καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς τιμωρήσει. »

Τὰ δάκρυα διέκοψαν τὴν φωνήν του· ὅλου τοῦ ἀκροατηρίου οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν πλήρεις δακρύων.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἱερόσυλός τις ἐτόλμησεν ἐν μέσῳ τῶν δακρύων νὰ φωνάξῃ·

— Διαμαρτύρομαι. Θέλει νὰ ρίψῃ κάτω τὰς ἐπισημότητας.

τὴν πυκνὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς κακοηθείας, διότι καὶ μόνον τὴν εἴσοδον ἐὰν ἀντιβλέψῃτε, θὰ ἔχητε ἀποφοράν.

Οἱ μὲν ὁμοιοπαθητικῶς, οἱ δὲ ἀντιδραστικῶς χάριν μικρῶν παθῶν, ὤθησαν εἰς τὸ ὑπαιθρον τὴν ἀναρρωνύουσαν πατρίδα μας, διὰ νὰ βραχῇ καὶ ἀσθενήσῃ ἐκ νέου. Μείνατε λοιπὸν μακρὰν οἱ φρόνιμοι, καὶ ὅταν ἀτυχῶς ἔλθῃ βροχὴ, γενῆτε ἀλεξιβρόχια νὰ τὴν καλύψητε. Οὕτω νομίζω, ὅτι ὑπηρετεῖτε πιστῶς τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους καὶ τῆς βασιλείας. Μὴ δεχθῆς τίποτε . . . Ἄλλως . . . ἄς κοιμηθῶ, ὡς ἐκοιμήθην καὶ ἄλλοτε.

Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

(Ἐπιστολὴ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 639 φύλλῳ τοῦ Ἐθνικοῦ φύλακος).

Ζητεῖ τὴν συνέχειαν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἄς παύσῃ πλέον ἢ ἐπικινάστεις, ἄς παύσῃ.

— Ἐξω, ἀφωσιωμένε, ἐφώναξε τὸ πλῆθος, ἔξω.

Θ. Ἄ! Πέτρε! λέγει ὁ Παῦλος συγκεκινημένος εἰς βαθμὸν ὑπέρμετρον, θεὸς τὸ τηλεσκόπιον ἤρχισεν ἡ συζήτησις νὰ γίνεταί λιλαν σπουδαία, καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ διασκεδάσω. Θεὸς τὸ τηλεσκόπιον πρὸς τὴν ἀριστερὰν γωνίαν.

Εἶδομεν εἰς θάλαμόν τινα μεμακρυσμένον δύο νέους καθημένους ἐπὶ σκίμποδος καὶ συνομιλοῦντας.

α Ἄ! ἔλεγεν ὁ εἷς, πόσον τὴν ἀγαπῶ! Ἀφ' οὗτου τὴν εἶδον μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν της αἰσθάνομαι ἀκράτητον τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά μου. Ἡ καρδία μου πάλλει εἰς βαθμὸν ὑπερόριον. Τὸ πᾶν! τὸ πᾶν με εἶναι αὕτη! Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἤμην εἰς τὸν οἶκόν των ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν δὲν ἐκοιμήθην καὶ ἦτο δυνατόν; Ἡ γλυκεῖα μορφή της με κατεγοήτευσεν, ἡ ὠχρότης καὶ ἀδυναμία, ἥτις εἶναι ἔτι ἐζωγραφημένη εἰς τὸ πρόσωπόν της, δίδουν πολὺ πλειοτέραν λάμψιν εἰς τοὺς ἡφαιστίους αὐτῆς ὀφθαλμούς. Μοῦ ἔδωκε τὴν χειρὰ της, ὅτε ἀνεχώρουν, καὶ νὰ ἔρχεσθε συχνά, με λέγει, σὲ παρακαλῶ. Τῆς ἐτοίμασα ἐπιστολήν, καὶ ἐσκέφθην ὅτι πρὶν τὴν ἴδης, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀποστείλω. Ἀπεφάσισα νὰ τῆς ἐκφρασθῶ πλέον. Δὲν δύναμαι ἄλλως νὰ πράξω.

— Δεῖξέ με τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος μειδιῶν.

— Ἰδού.

α Ἡλιοπλάστε!

ν Ἐὰν πρῶταν τινὰ αἰσθάνεσαι σεαυτὴν εἰς ἐξαλλόν τινα κατάστασιν ἐὰν ἡ ἀκοή σου δέχεται φωνὴν εἰς εἶδος στεναγμοῦ, ἀνοιξον τὴν καρδίαν σου, λέπτυνον τὴν ἀκοήν σου, καὶ ὁ στεναγμὸς θὰ λέγει, Σ' ἀγαπῶ.

» Ἐάν καθ' ὕπνου ἴδῃς ἀφοσιώσεις φαντάσματος ψιθυρίζοντος, λέπτυνον τὴν ἀκοήν σου, καὶ ὁ ψιθυρισμὸς θὰ λέγει, Σ' ἀγαπῶ.

» Ἐάν ποτε λησμονήσῃς σεαυτὴν καὶ αἰσθανθῇς ὅτι ἔδωκες μικρὰν εὐτυχίαν εἰς ἐκείνον ὅστις διὰ σὲ σκέπτεται, πρόσθεξον, λέπτυνον τὴν ἀκοήν σου, καὶ θέλεις τὸν ἀκούσει προφέροντα, Σ' ἀγαπῶ.

» Στιγμὴ πικρίας ἄς ἦναι μακρὰν σου. Ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἄς σὲ κυκλώσουν. Ἔχε ἐμπιστοσύνην. » (1)

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἤρχισε νὰ δακρῶθῃ.

— ὦ! τοῦ λέγει ὁ ἕτερος, λυπηθεὶς αὐτὸν, εἶσαι παράφρων. Σκέφθητι ὅτι δυνατὸν ν' ἀποτύχῃς.

— Θὰ ἀποθάνω.

— Ναί! θὰ αὐτοχειριασθῇς μυθιστορικῶς. Ἄκουσε γνωμικὰ τινα·

α Εἶδον καὶ ἠγάπησα. ἠγάπησα διὰ νὰ μὴ λησμονήσω ποτέ. Ἐλησμόνησα καὶ ἠπόρουν πῶς ἠγάπησα . . . Τοῦτο εἶναι πρῶτος ἔρωσ.

» ἠγάπησα ἐκ νέου. Θέλω λησμονήσει ὡς καὶ ἄλλοτε. Τοῦτο εἶναι συνθήσια.

» Τὸ ἐλατήριον λοιπὸν τῆς συγκοινωνίας δύο ψυχῶν εἶναι ἡ θυγάτηρ τῆς ἀποφάσεως ἀμοτέρων, ἡ σταθερότης.

» Ἄρα ἔρωσ εἶναι μονομανία διαβατικὴ, σπανίως ἐπικίνδυνος.

» Ἀπαίτησον φιλίαν ἢ καρδίαν. Ἡ καρδία εἶναι σὰρξ, καὶ ὡς σὰρξ εἶναι ἀσθενὴς καὶ μεταβάλλεται. Ἡ φιλία εἶναι διαρκῆς ὑπαρχούσης εὐλικρινείας.

» Ὁ γάμος εἶναι ὁ δεσμὸς δύο ἀστάτων. Τὸ θέλω καὶ δὲν θέλω δὲν εἰσχωρεῖ τότε.

» Δὲν ὀ ἀποθάνεις λοιπὸν, φίλε! θὰ λησμονήσεις καὶ θὰ γε-

(1) Ἡ ἐπιστολὴ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.

λας μὲ τὸν σήμερον ἐαυτόν σου. Τὸ κατ' ἐμέ, θὰ ζητήσω χρήματα. Τὰ χρήματα εἶναι ὁ ἔρωσ, ἡ ὠραιότης τῆς γυναικός· καὶ ἡ εὐδαιμονία. Τὸ ἄχ καὶ ἡ φθίσις εἶναι ποίησις. »

Ἐλίγον μακρὰν τούτων ἐκάθητο ἕτερος νέος, ψιθυρίζων ἀρμονικῶς·

Τερπνὴ πρότερον ἀγάπη, πόσον ἕτερπεσ τὸν νοῦν ;
Πλὴν ἀπάτη ἦτο μόνη, ὁδηγοῦσ' εἰς μαῦρον πλοῦν.
Πρότερον ἐπόθουν μόνον· ταύτην μόνην τὴν πικρίαν
Ἐπεμέτρως πρὸ δυὸ χρόνων ἠσθάνομην ἔστην καρδίαν.
Πλὴν μ' ἐγκαταλείπει ἤδη καὶ νυχθημερὸν στενάζω !

« Παῦλε ! ἄς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν αἰθουσαν. Μὲ λυπεῖ νὰ βλέπω αὐτοὺς τοὺς νέους. Ἐντὶ νὰ σπουδάζουν, συζητοῦν περὶ τοῦ καὶ σοῦ εἶπα καὶ μοῦ εἶπες ν' ἀποθάνωμεν μαζῆ. »

I.

Ἐπὶ τοῦ βήματος ἴστατο ἕτερόν τι ζῶον καλλιμόρφον, τοῦ ὁποίου τὴν ὀνομασίαν ἠγνόουν (καὶ μήπως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ γνωρίζω τὴν ζωολογίαν ;). Εἶχε φωνὴν γλυκεῖαν· ἐκίνει τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν, καὶ μόνον ἡ τάξις τῆς ἀρχολιπαρίας ἐφαίνετο δυσανασχετοῦσα. Τὰ ζῶα ἀλήθεια κ' ἀπαλήθεια !

« Δὲν ἀγνοῶ, ἔλεγε τὸ ἀγορευτὸν ζῶον, ὅτι λέγων ταῦτα, σωρείαν ἐχθρῶν ἐπικινδύνων θ' ἀποκτήσω, μολαταῦτα, ἐὰν αἱ ὀλίγα αὐταὶ ιδέαι ἐνεργηθῶσιν, ἐπεὶ δὲ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔσονται φραγμὸς καὶ τοῖχος κατὰ τῆς κακίας, ἀδιαφορῶ. Ἄλλὰ καὶ τούτου δυστυχῶς μὴ πραγματοποιηθησομένου, ὅταν πρόκηται περὶ πατρίδος, καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν του ὀφείλει νὰ προσφέρῃ τις πρὸς θυσίαν μὲ ψυχρὸν αἷμα.

» Ἡ πατρίς ἡμῶν, ἡ μήτηρ τοῦ πολιτισμοῦ, ὁμοιάζει πλοῖον προσβληθὲν ὑπὸ τρικυμίας, οὔτινος καὶ οἱ ἴδιοι ναῦται ἀπηλ-

πίσθησαν ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν θείαν πρόνοιαν περὶ τῆς σωτηρίας των. Δὲν διστάζω νὰ εἶπω δηλαδὴ, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ἐντελῆ νέκρωσιν καὶ ἀποθάρρυνσιν, καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνητικὸς μηχανισμὸς ἐχαλαρώθη εἰς βαθμὸν ἀπελπιστικόν. Δὲν ἐμβαίνω εἰς λεπτομερείας, διότι αὗται φέρουν τὰς προσωπικότητας, καὶ ἡ αὐταπάρνησις μᾶς λείπει, ἀλλὰ θέλω προσπαθήσει, ἐκθέτων ἐμμέσως ιδέας τινὰς περὶ διορθώσεως τοῦ κακοῦ τούτου, νὰ ὑποδείξω τὴν ὁδὸν οὐχὶ πῶς νὰ εὐρεθῶσιν οἱ αἴτιοι, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς στάσιν εὐάρεστον. Ἐὰν τὸ κατορθώσω, τίς ἔσεται εὐτυχέστερός μου; Ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσω, τοσον ἡδυνάμην νὰ κάμω.

» Ὁ συρμὸς παρεδέχθη, ἅμα ἐκφράσῃ τι πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, νὰ σὲ ἀπαντῶσιν· *Εἶσαι παράφρων, φίλε μου· ἐσὺ θὰ διορθώσῃς τὸ κράτος;* Τοῦθ' ἔνεκεν ἀπαντᾶς, τὴν νέκρωσιν παντοῦ, ἂν καὶ ὑπάρχει ἡ συναίσθησις. Ἄλλ' ὅταν ἕκαστος εἰπῇ ἐγὼ, τότε δὲν εἶναι τὸ ἔθνος ὅλον; Ἦσαν παράφρονες, τὸ ὁμολογῶ, οἱ πρῶτοι συλλαβόντες τὴν ιδέαν τῆς ἐλευθερίας κατὰ τὸ 1821, ἀλλ' ὅτε ἡ παραφροσύνη ἔγεινε γενικωτέρα, δὲν ἐπλάσθη, οὕτως εἰπεῖν κατὰ μεταφορὰν, εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν χάρτην ἢ κεφαλὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους;

» Δὲν εἶναι ἀνάγκη συνεννοήσεως περὶ τοῦ τοιούτου· μόνον μικρὰ πεποιθήσις ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀπόφασις χρειάζεται. Ὁ καθεὶς αὐτομάτως ἄς πολεμῇ τὴν κακίαν, καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του ἐὰν ἤθελε τὴν ἀπαντήσῃ· ἄς ἐνισχύῃ τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὸν τίμιον ἀντίπαλόν του, ἐὰν ἤθελε τὴν ἀπαντήσῃ. Τότε αὐτὸ τὸ ἐγὼ δὲν εἶναι ἓν ἄτομον· εἴμεθα ὅλοι. Τὸ ἐγὼ εἶναι τὸ κράτος διορθοῦν τὰς ἐλλείψεις του. Διοριζόμενός τις εἰς ὑπηρεσίαν, ἄς ἀκολουθήσῃ οὐχὶ τὸν συρμὸν, ἀλλὰ τὸ καλὸν παράδειγμα, ἀδιαφορῶν ἂν τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸν παύσουν. Ἄλλὰ δύναται τις νὰ μὲ εἴπη, ἐὰν δυστυχίσω, ἐὰν πεινάσω; Δὲν εἶναι καταισχύνῃ εἰς τὸν παυθέντα ὑπάλληλον ὡς μὴ ἐνδόσαντα νὰ ὑπηρετήσῃ αὐθαιρεσίας ἢ νὰ συγκαταχρασθῇ, ἢ

τέλος ὡς ἐπισκεφθέντα τινὰ εἰς ὃν εὐγνώμονεϊ, ἀλλὰ μὴ ὑπάρχοντα, λόγου χάριν, σήμερον εἰς τὰ πράγματα. Δὲν εἶναι κατασχύνη, λέγω, εἰς τὸν παυθέντα αὐτὸν ὑπάλληλον, μὴ θελήσαντα νὰ φανῇ ἀχάριστος, ἂν πεινάσῃ, νὰ λάβῃ δισκον καὶ νὰ ζητήσῃ ἐνώπιον τῆς κοινωνίας ἐλεημοσύνην· ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ καθαρὸν τὸ μέτωπον.

» Τὸ ὅλον τοῦ ἔθνους ἄς ἀφήσῃ τὰς ἀνοήτους διακρίσεις Πελοποννήσιοι, Ῥουμελιῶται, Νησιῶται, Ἡπειρῶται, Θεσσαλοὶ, Μακεδόνες, Θραῖκες, Κρηῖτες ἢ Φαναριῶται κτλ., διότι αὗται εἶναι τὸ ἐμπνεόμενον δηλητήριο ὑπὸ τῆς δολιότητος καὶ ἀνικανότητος ἀνθρώπων τινῶν, προαγομένων διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν ἄλλων. Ἄς ἐνοήσωμεν ὅτι ἐχθρὸς τῆς πατρίδος εἶναι πᾶς ὅστις, ἀνίκανος ἄλλως προαχθῆναι, καταφεύγει εἰς ἄτιμα μέσα. Ἀπὸ τίνος, ἐπίσης καταφέρονται γενικῶς κατὰ Φαναριωτῶν, κατὰ τοῦ μικροῦ τούτου κλάδου τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ τὸ περιέργον, ἀκούει τις καὶ φωνὰς ἰκανῶν καὶ νοημόνων. Τὸ κατ' ἐμὲ, φρονῶ ὅτι οἱ γέροντες τούτων ἐπραξαν τὸ καθήκον των ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ γέροντες Ἕλληνες, οἱ νέοι ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν ἐνταῦθα. Τώρα ἂν μεταξὺ τούτων ὑπάρχουν ἐπίβουλοι ἄξιοι οἴκτου, καὶ ὑπάρχουν βεβαίως, τάχα διὰ τοῦτο πταίουσιν ὅλοι; Τίς δύναται νὰ μὲ διαβεβαιώσῃ ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους τοῦ ἑλληνισμοῦ τοιαῦτα δὲν ὑπάρχουν βδελύγματα; Ἄν τις μ' εἴπῃ προσέτι ὅτι εἶναι συνασπισμένοι διὰ τὸ συμφέρον των, τούτου ἔχοντος ἀληθείας, διὰ τί νὰ μὴ μιμηθῶμεν τοιοῦτον παράδειγμα διὰ τὸ συμφέρον ἡμῶν, ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι τὸ γενικόν; Δὲν εἶναι ἐπίσης ξένα, ὡς θέλουσι νὰ τὰ χαρακτηρίσουν, καὶ τὰ τέκνα τῶν μετὰ τοῦ πρώην βασιλέως ἐλθόντων καὶ διαμεινάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ τῶν ἀρχαιοτέρων φιλελλήνων. Τὰ τέκνα ταῦτα δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν ἡμῶν διαφορὰν. Ἄς μὴ ἀπατώμεθα, ἄς μὴ διαιρώμεθα, δι' ὄνομα Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐνισχύωμεν τοὺς ποθοῦντας τὴν ταπεινώσιν μας.

» Ἄς κτυπήσωμεν λοιπὸν ἀντὶ τοῦ στήθους μας, διότι θὰ γείνωμεν φθισικοί, τὴν ἐπέμβασιν καὶ τὴν ἐγκληματικὴν διαφθορὰν, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς πόλεως εἰς ἣν ἐγεννήθη ὁ διεφθαρμένος. Διαφθορὰ εἶναι ἡ δολία πρόθεσις, ἡ συκοφαντία καὶ προδοσία, ἀσθένειαι ἐπιπολάζουσαι δυστυχῶς εἰς τὸν τόπον, χαμερπῆς κολακεία μεταχειριζομένη πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον, ἀλλὰ διορθουμένη δι' ὀλίγων παραδειγμάτων. Ἄς πολεμήσωμεν τὸ ὀλεθριώτερον πάντων, τὴν γενικὴν ἀποθάρρυνσιν, τὴν μὴ ἐμπιστοσύνην. Ὅλους σᾶς προσκαλῶ νὰ μὲ εἴπητε, ἐὰν καθήμενοι ἀπέναντι τοῦ καθρέπτου δὲν ἀντιφρονῆτε μὲ τὴν ἰδίαν συνειδήσιν σας, καὶ, ὡς ἐκ τῆς ἀποθάρρυνσεως ἣτις ἐπῆλθε, δὲν διστάζετε νὰ ἐκφρασθῆτε ὅ,τι ἀληθῶς αἰσθάνεσθε. Δὲν δύναται οὐδεὶς νὰ μ' ἀρνηθῆ, ὅτι συζητῶν αἴφνης μετ' ἄλλων περὶ σπουδαίου ἀντικειμένου δὲν τολμᾷ νὰ ἐκφρασθῆ ὀριστικῶς, διότι καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος δὲν ἔχουν πεποιθήσεις, ἔχουν ὅμως πάθη. Καὶ διὰ τί τοῦτο; Διότι πέντε, δέκα, δεκαπέντε μόνον, ἦτοι ὀλιγιστὸς ἀριθμὸς κακοήθων καὶ ἀνικάνων, εὐρόντες εἰς τὴν ὠτακουστίαν τὸ συμφέρον των, πειρῶνται νὰ γενῶσιν ἀμφισβολίας, καὶ διαδίδοντες τὸ μῖασμα τοῦτο νὰ προάγωνται, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξετάσαντες καὶ μαθόντες πῶς προήχθησαν οὗτοι, ἀκολουθοῦμεν τὸ κακὸν παράδειγμα, ὀδηγούμενοι οὕτως εἰς τὸν ὀλεθρον.

Ἡ σήμερον εἰς τὴν πρωτεύουσαν κάθηται γέρων τις, εἰς οὗ τὴν οἰκίαν ἄλλοτε δὲν ἠδύνασο νὰ εἰσέλθῃς ἐκ τῆς πληθύος. Ἡδη μένει μόνος, οἱ πάντες τὸν ἐγκατέλιπον, καὶ ὅσοι ἔχουν τὴν διαθέσιν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶσι, διστάζουσι, φοβούμενοι μὴ παρέξωσιν οὕτω τὰ μέσα τῆς προαγωγῆς φαύλου τινὸς ἢ καὶ ἄλλου μιμηθέντος, ἕνεκα τῆς στερήσεως, τὸ κακὸν τοῦ φαύλου παράδειγμα. Τοῦτο προδίδει διαφθορὰν χαρακτήρων, ἐθνικὸν ἐξευτελισμὸν.

» Προκαλῶ τὸν πλέον εἰλικρινῆ, τὸν πλέον κριτικόν, νὰ μὲ εἴπῃ ἂν δὲν φοβεῖται σήμερον μὴ ναυαγήσῃ ἀπέναντι τῆς γενι-

κῆς ταύτης καχεξίας, μὴ συμπαρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν βρυσμάτων ἀκολουθήσῃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀντίθετον τῶν αἰσθημάτων τοῦ ὁδόν, μὴ καταληφθῆ ἀκουσίως ὑπὸ τῆς μεταδοτικῆς ἀσθενείας. Τίς θὰ μ' ἀρνηθῆ ὅτι οἱ ὑφαλοὶ, οὓς δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ, δὲν ἔχουν κλονίσει τὴν πεποιθήσιν του ;

» Εἰς τὰς ὀρθοφρονούσας κοινωνίας, τοῦ καλοῦ πολίτου ἡ εἰκὼν εἶναι ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀθωότης· ὁ κακὸς περιφρονεῖται παρὰ πάντων. Ἡ καλῶς ἀνατεθραμμένη πόλις παραδειγματίζει. Οἱ καλῶς ἀνατεθραμμένοι λαοί, ὅπου δὲν ἄρχει ἡ κακία, διαμαρτύρονται ἐν γένει κατὰ τῶν κακῶν, εἴτε συμπολιτευομένων εἴτε ἀντιπολιτευομένων ὄντων. Περιφρονοῦσι τοὺς τε ἀφωσιωμένους καὶ τοὺς ἀναρχικούς· ἐκτιμῶσι τὸν τίμιον συμπολιτευόμενον, τὸν πατριώτην ἀντιπολιτευόμενον.

» Ὁ καλὸς πολίτης λαμβάνει τὰ πρῶτα νάματα τῆς ἀνατροπῆς τοῦ εἰς οἶκον εὐσεβῆ. Ἄγνοεὶ τί ἐστὶ διπλωματία καὶ πολιτικὴ, ἢ, ὅπως ἐδῶ τὴν ἐννοοῦν, διαφθορά καὶ ἀπάτη. Ἐχει ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸ καθῆκον, ὅπερ ἴσως ἐννοεῖ ἐνίοτε καὶ κακῶς. Ἄλλ' ἅμα ἀντικρούσῃ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀναμιχθῆ εἰς τὰ πολιτικά, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ὁδηγὸς ὑπ' ὃν νὰ βαδίσῃ τις, συμπαρασύρεται εἰς τὰ πάθη τῶν κομμάτων καὶ κλίνει ἀκουσίως τὴν κεφαλὴν εἰς μαγικὴν ἀπάτην, νομίζων ὅτι τὸ καθῆκόν του πράττει. Εὐτυχὴς ὅστις ταῦτ' ἀποφεύγει· ὁ Θεὸς νὰ ἐπισχῇ τὴν ἀπόφασίν του. Οἱ νέοι, μ' ὄλον τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἀγνόητα ἣν ἔχουν, φαντάζονται ὅτι γνωρίζουν τὸ πᾶν. Ἄλλ' ἂς ἦναι βέβαιοι ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν ὁμοιάζουσι τέλειον πλοῖον ἄνευ πηδαλίου, καὶ διὰ τοῦτο πλέουσιν ἐκεῖ ὅπου οἱ κυματισμοὶ τοὺς ὠθοῦσιν. Ἄς μάθουν οἱ νέοι, ὅτι ἡ πολιτικὴ φιλία εἰς τὰ κράτη, εἰς ἃ ὑπάρχουν ἀνάγκαι, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θέσεως ἐκάστου ἀτόμου εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ὠθησεως ἣν δίδει ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία.

» Μὴ ἔλθῃ τις ἐναντίον τῆς πεποιθήσεώς του, διὰ νὰ πω-

λήση δημοτικότητά, και μὲ πικράνη ἀπαντῶν ὅτι ἀδικῶ τὸ γενικόν. Ὅλιγα τινὰ κρούσματα μεταδοτικῆς ἀσθενείας ἀρκούσι νὰ θέσωσι μίαν πόλιν, ἐν κράτος ὑπὸ κάθαρσιν. Δέγων λοιπὸν ὅτι χαρακτηῖρες δὲν ὑπάρχουν, λέγω ὅτι εἴμεθα ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄς μὴ κρυπτόμεθα ὀπισθεν τοῦ δακτύλου μας· ὁμιλοῦν τὰ πράγματα. Ἡ ὁμολογία σφαλμάτων ὑπεμφαίνει διάθεσιν διορθώσεως· ἡ μελανωτέρα περιγραφή αὐτῶν, διάθεσιν μὴ ἐπαναλήψεως. Ἄς ὑψώσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἄς παρακαλέσωμεν τὸν κοινὸν οὐράνιον πατέρα νὰ ὀδηγήσῃ τὰ βήματά μας. Ἄς ὀρκισθῶμεν νὰ φροντίσωμεν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος μας, ἐφ' ὅσον δύναται ἕκαστος, καὶ οὐχὶ ὅπως τὴν ἐννοοῦν τὰ πάθη. Οἱ πατέρες ἡμῶν διὰ τῆς πεποιθήσεως πρὸς τὴν θρησκείαν ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ πανάγαθος ὀδηγὸς Σαβαώθ, ὅστις δὲν εἶναι ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἔχη ἀδυναμίας, τοὺς συνέτρεξεν εἰς τὸ θεῖον ἐκεῖνο ἔργον των.

» Τελειόνων προτείνω νὰ ἐνεργηθῇ ἡ ἀκόλουθος ἀρχή, ἐξηπλωμένη εἰς ὅλα τὰ μεγάλα κράτη·

« Αἱ θέσεις ἀπαιτοῦσι τοὺς ἀρμοδίους ἀνθρώπους, καὶ οὐχὶ οἱ ἄνθρωποι τὰς θέσεις. »

» Οὕτω βαθμηδὸν θέλουσι κληθῆ εἰς τὰς θέσεις ἀρμοδιώτεροι, ἄλλοι δὲ ὄντες εἰς θέσεις θὰ ἐκπληροῦν ἀμερολήπτως τὸ καθήκον των. Θὰ προηγηθῇ ἡ ἰκανότης εἰς οἰονδήποτε καὶ ἂν ἀνήκῃ τις φρόνημα. Μετ' ὀλίγον τότε θὰ ἰδεῖτε, ὅτι, εἴτε ἐσωτερικαὶ εἴτε ἐξωτερικαὶ γεννηθῶσιν ἀνησυχίαι, ἡ κυβερνητικὴ μηχανὴ θὰ ἔχει εἰς ἐνέργειαν κατάλληλα ἐλατήρια καὶ θὰ θριαμβεύσει. »

Τὸ δεχόμεθα, τὸ δεχόμεθα. Εὐγε! εὐγε! ἐφώνηξαν πάντοθεν.

ΙΑ.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν καθ' ἣν οὗτος ὠμίλει, ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠπάτησαν πρῶτον ἑαυτοὺς καὶ κατόπιν τὴν λοιπὴν

κοινωνίαν, ἔβλεπον μὲ φθονερὸν βλέμμα τὴν καλὴν ἐντύπωσιν, ἣν ὁ ἀγορεύων ἔκαμε, καὶ ἐσκέπτοντο τί μέσον νὰ εὔρουν, τί νὰ κατορθώσωσιν, ὅπως τὸν καταστήσωσιν ἀντιδημοτικόν. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν στερεοτύπως. Οἱ ἄνθρωποι, εἶπον οὐς κατωρθώσαμεν νὰ σημειωθῶσιν ὡς Ὀθωνισταί, ἐνθυμείσθε πόσον κατεδιώκοντο. Δὲν ἐνθυμείσθε ὅτι τὸν Ἰωάννην Κολοκοτρώνην κατωρθώσαμεν δις νὰ τὸν ἀπομακρύνωμεν δωρεάν, διότι τὸ ἀπῆγαι δῆθεν ἡ κοινὴ γνώμη, ἐνῶ ὁ λαὸς ἠδιαφόρει, καὶ διότι καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ ἐκθρονισθέντος βασιλέως τῶν Γάλλων τῷ 1848 κατεδιώκετο (1); εἶναι καλὴν τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα· ὅθεν τιναχθεὶς εἰς τὸ μέσον εἰς τῶν ἀφωσιωμένων

(1) Πρὸς τοὺς Κυρίους Γ. Κολοκοτρώνην, πρωθυπουργόν, καὶ Σπυρομήλιον, ὑπουργόν τῶν Στρατιωτικῶν.

Σεβαστοὶ μοι!

Ἐν Ναυπλίῳ, τῇ 30 Μαΐου 1862.

Σὰς συγχαίρω, διότι πρῶτοι ἀνελάβετε τὸν δυσκολώτερον τῶν ἀγώνων. Ἡ κατάσταση, εἰς ἣν εὐρίσκεται ὁ τόπος σήμερον, ὁμοιάζει μὲ κτίριον σαθρὸν, ὅπερ δεῖται νέας ἐντελοῦς μεταπλάσεως, καὶ δυστυχῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀθλοῦ ὕλικου. Ὡς ἐκ τούτου ἕκαστος πρέπει νὰ προσφέρῃ τὸν ὀβολὸν του, ἀπειθύνων μεθ' ὅλου τοῦ σεβασμοῦ τὰς παρατηρήσεις του καὶ τὴν ταπεινὴν γνώμην του, ὅπως εὐρεθῇ εὐκολώτερον ἢ ὁδὸς τῆς διορθώσεως. Ὅθεν συγχωρήσατε καὶ εἰς ἐμὲ τολμῶντα τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου.

εἶμαι βέβαιος περὶ τῶν καλῶν ὑμῶν διαθέσεων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ σήμερον· ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν καλὴν διοίκησιν ὅλως νέα πολιτικὴ πορεία. Καὶ ὅσον πεπεισμένοι καὶ ἂν ᾖναί τις περὶ τοῦ ἀκραδάντου πατριωτισμοῦ ὅλων ὑμῶν, κατὰ τοσοῦτον συγχωρήσατε ἕκαστον νὰ ᾖναι περὶ ἑαυτοῦ ὅποιον τῶν τριῶν πολιτικῶν γραμμῶν θ' ἀκολουθήσετε, τὴν ἀφωσιωμένην, τὴν ἀναρχικὴν, ἢ τὴν ἀληθῶς συνταγματικὴν, ἥτοι τὴν φιλελεύθερον.

Ἡ ἀφωσιωμένη συνίσταται εἰς τὸ νὰ συκοφαντῶνται κατὰ σειρὰν διάφορα πρόσωπα, καὶ ὁ βασιλεὺς νὰ μὴ μανθάνῃ ποτὲ τὴν ἀλήθειαν. — Ἡ ἀναρχικὴ συνίσταται εἰς ἐκδικητικὰς ἐνεργείας καὶ καταδιώξεις, εἰς τὴν συγχέντρωσιν τῶν παραπονουμένων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ὅπως φυσικῶς

α Πῶς εἶναι δυνατόν, εἶπε μὲ φωνὴν συριστικὴν, ἥτις εἶναι ἔμβλημα εἰς τὰς κούφους κοινωνίας τῶν δῆθεν λεπτανα-

διὰ τῶν διαμαρτυρήσεών των ἐνδεικνύεται ὅτι τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα σκοποῦν τὴν ἀναστάτωσησιν, καὶ οὕτω πραγματοποιουμένων τῶν ἰδεῶν ἅς συλλαμβάνουσι πρῶτοι οἱ διέποντες καὶ δεῦτεροι οἱ καταδιωκόμενοι ἕνεκα τῆς σκληρᾶς καταδιώξεως, νὰ παρουσιάζωνται. οἱ πρῶτοι ὡς ἐξιχνιασταὶ συνωμοσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁμοιοπαθητικῶς ἔπαιξαν τὸ κύριον τοῦ δράματος πρόσωπον. — Ἡ φιλελεύθερος συνίσταται εἰς τὴν εἰλικρινῆ τῶν νόμων ἐφαρμογὴν καὶ εἰς τὸν ἴδιον σεβασμὸν τοῦ διοικουῦντος πολίτου εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ διοικουμένου.

Δέχθητε λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ, εὐμενῶς ἐπιστολὴν τινα ἐκ μέρους τοῦ ἐλαχίστου μέλους τῆς νέας γενεᾶς, ἥτις δὲν ἔχει μὲν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἑσωτερικὰ εἰμὴ ὅταν καλῆται, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἡ συνέχεια τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης ἰδέας.

Ὁ λιμὴν τῆς σωτηρίας ἵσταται ἐνώπῳν σας, ἀλλὰ παρὰ τὸ στόμιον αὐτοῦ οἱ ὕφαλοι εἶναι ἄπειροι ὅθεν τὸ ναυάγιον ὑπάρχει θειτικώτερον τῆς εἰσόδου.

Ἐὰν ἤλθετε εἰς τὸ ὑπουργεῖον διὰ νὰ δώσητε ὅλως νέαν καλῶς ἐννοουμένην στρατιωτικὴν ζωὴν εἰς τὸν στρατὸν, τὸν ὁποῖον κατεμάρναν ἐπεμβάσεις ἀσυγχώρηται, δὲν θέλετε γαυαγήσει. Ἀπὸ τίνος δυστυχῶς ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ βουλευῶνται στρατιωτικοί, διότι ἄπειροί τινες προϊστάμενοι τοῦ στρατοῦ ἐνόμισαν ὅτι θὰ βουλευῶνται πάντοτε ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ἤλθε στιγμή φυσικῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐβουλεύθησαν κατὰ. Κατὰ τὸ 1859 καὶ 1860 διὰ τοῦ στρατοῦ κατέπνιξαν πᾶσαν φωνὴν ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὰς ἐπαρχίας, καὶ οἱ ὑπουργικοὶ ὑποψήφιοι ἤλθον ἄνευ ἐξαιρέσεως. Κατὰ τὸ 1862 διὰ τοῦ ἰδίου νομίσματος ἡ ἀντιπολιτευσις ἠθέλησε νὰ καταπνίξῃ τὸ ὑπουργεῖον. Τώρα ποῖος πταίει πλειότερον; Οἱ ἐν Ναυπλίῳ ἐπαναστατήσαντες κατὰ τὸν Φεβρουάριον ε. ε., ἢ οἱ ἐν ὄλῳ τῷ κράτει καταπατήσαντες τοῦ λαοῦ τὰ δικαιώματα κατὰ τὸ 1859 καὶ 1860; Ἀλλάξατε λοιπὸν ὑμεῖς μέθοδον, καὶ δόσατε νὰ ἐννοήσῃ ὁ στρατὸς τὸν ὀρισμὸν του καθ' ἣν στιγμήν πρόκειται νὰ διαιρεθῇ. Ἐπαγαφέρετε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶσους παθόντας οἰκογενειάρχας ἐξορίστους εἰς Αἴγιον καὶ Ἄργος. Ἡ γυνὴ ἐνὸς τούτων μὲ ἐξ τέκνα εἰς Ἄργος τρέφεται πρὸ τετραημερίας μὲ ἄρτον ἀνεπαρκῆ καὶ τυρόγαλον. Σεβασθῆτε τὴν ἀμνηστειάν τοῦ βασιλέως, καὶ τότε ἔστε βέλαιοι ὅτι ἅπαντες θὰ ἐναγκαλισθῶσι καὶ θὰ φιληθῶσιν ὡς ἀδελφοί. Ἄν

θρεμμένων, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν Ὀθω-
νιστὴν ; Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι τοὺς παλαμούς, οὓς ἡσθάνθησαν κατ' ἐ-

ἐχρημάτισαν δὲ καὶ τινες ὡς ὄργανα ἀτοπημάτων, προτιμωτέρα ἢ ἀδια-
φορία. . . . Ὁ στρατὸς ποτὲ δὲν βουλευέται (Γενικοὶ ὀρισμοί, § 2, τοῦ
Κανονισμοῦ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν σωμάτων ὑπηρεσίας). Ὁ στρατὸς ὑπα-
κούει (Περὶ προορισμοῦ τοῦ στρατοῦ, § 2. τοῦ ἰδίου κανονισμοῦ) εἰς τὰς
διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων του, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶπει διὰ τοῦτο ὅτι ὁ ἀνώτε-
ρος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸν συγκαλῆ διὰ πράγματα ἐναντία τοῦ Καν-
ονισμοῦ, ὅπως βουλευθῆ ὑπὲρ τῶν διαθέσεων του. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ
ἴδιον ἄτομον, ὁ στρατιωτικὸς, ποτὲ δὲν πρέπει, τὸ κατ' ἐμὲ, ν' ἀναμι-
γνύεται εἰς τοὺς σάλους τῶν παθῶν· καὶ ἂν τις θέλῃ νὰ βουλευθῆ, ἀ-
πεκδύεται τῆς ἐπωμίδος τὴν ὁποῖαν φέρει. Ὁ στρατὸς δὲν ἀνήκει εἰς
τοὺς ἐσωτερικοὺς διαπληκτισμοὺς τῶν κυβερνῶντων πολιτῶν μετὰ τῶν
κυβερνωμένων· δὲν ἀνήκει εἰς τὰς πολιτικὰς ἀθλιότητας καὶ ἀνωμαλίας.
Ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἀείποτε ὁ Γαλλικὸς στρατὸς τοῦλάχιστον
διετέλει ἐν πλήρει οὐδετερότητι, καὶ εἶθε νὰ ἤμεθα μορφωμένοι στρα-
τιωτικῶς ὡς οἱ Γάλλοι. Εἰς τὴν κεφαλὴν του ἕκαστος στρατιωτικὸς,
διότι εἶναι καὶ πολίτης, δύναται νὰ σκέπτεται ὅπως θέλει, εἰς τοὺς γο-
νεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλους του νὰ γράφῃ β, τι θέλει, ἀλλὰ συντασσόμενος
εἶναι στολὴ πλέον, εἶναι μηχανὴ στρεφόμενη συμφώνως μὲ τοὺς κανο-
νισμοὺς αὐτῆς, καὶ οὐχὶ ἐπιμυθαίνουσα ὑπὲρ ἢ κατὰ ἐφημέρων ὑπουρ-
γῶν. Με ἄλλας λέξεις, ὁ στρατὸς ποτὲ δὲν πρέπει νὰ συνωμοτῆ οὔτε
ὑπὲρ οὔτε κατὰ τῶν ἐχόντων προσωρινῶς τὰς κυβερνητικὰς ἡνίας, διότι
καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις εἶναι συνωμοσία. Ἡ στρατιωτικὴ στολὴ
εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ· διὸ καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φω-
νὴν πάντοτε. . . . τὴν φωνὴν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθαροῦ στρατιω-
τικοῦ καθήκοντος.

Ἐὰν ἀφήσητε εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἐλευθερίαν ἀπόλυτον, δὲν θέλετε
ναυαγήσει. Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου εἶναι ἡ κατάλληλος μηχανὴ νὰ κα-
θαρίσῃ τὰ σκύβαλα ἐκ τοῦ σίτου τῆς δημοσιογραφίας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν
περιώρισαν τὸ πρῶτον τὸν τύπον, ἀλλ' ὁ τύπος ἤχρησθη, ἔγεινεν ἀκό-
λαστος. Ἡ φρόνιμος κατόπιν Κυβέρνησις τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον, καὶ
βαθμηδὸν ἡ ἰδία κοινωνία ἐπερφρόνησε τὴν λιβελλογραφίαν καὶ τὰς
προσωπικότητας, ἀναγινώσκουσα μετ' εὐχαριστήσεως ὅπου ἀπήντα τὴν
λογικὴν συζήτησιν. Κατέπεσε τότε φυσικῶς τὸ κακὸν τῆς δημοσιογρα-
φίας μέρος, καὶ ἔμεινεν ἡ πραγματικὴ δημοσιογραφία. Σώσατε λοιπὸν

κείνην τὴν ἐποχὴν τῆς τριακονταετοῦς τυραννίας· ὅθεν ἠναγ-
κάσθη ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς μεταβολῆς νὰ ἐγκαταλείψω

τὴν δημοσιογραφίαν, οὗσαν μίαν τῶν δυνάμεων τοῦ συνταγματικοῦ βίου, δι' ἀπολύτου καὶ καλῶς ἐννοουμένης ἐλευθερίας, ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς. Εἶναι ἀξίωμα τὸ, μὴ κατάσχης, διότι ἀναγινώσκεται πλειότερον τὸ κατασχόμενον. Ἀφήσατε λοιπὸν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν τύπον, καὶ μόνον ὑμᾶς ἴσως τινὲς ὠφελούμενοι ἐκ τούτου σὰς ὑβρίσουν (*). Αὐταπαρνήθητε λοιπὸν χάριν τοῦ τύπου, καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἴδεíte ὅτι ἡ κοινω-
νία θὰ ἀπανθίζει τὸ ὠφέλιμον μόνον μέρος, ἕως οὗ τὰ σκύδαλα πετάξῃ μακρὰν ὁ ἄνεμος τῆς περιφρονήσεως. Ὁ Ἕλλην εἶναι εὐφυῆς, καὶ Κυβέρνησις ἐφορῶσα καὶ οὐχὶ καταδιώκουσα τὸν τύπον, θέλει τὸν κάμει μόνον τὸ ὀρθὸν ν' ἀναγινώσῃ καὶ νὰ σεβασθῇ πλειότερον τὰ κυβερνῶντα πρόσωπα.

Ἐὰν ἀφήσετε τὴν φωνὴν τοῦ βήματος τῶν βουλευῶν ἐλεύθερον, δὲν θέ-
λετε ναυαγήσει. Μὴ, πρὸς Θεῶ, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο, μὴ παριστάνετε πᾶσαν πατριωτικὴν φωνὴν ὡς ἀναρχικὴν εἰς τὸν ἡγεμόνα, διότι θὰ φέ-
ρετε θετικῶς τὴν ἀναρχίαν. Εἰπέτε καὶ εἰς τοὺς δύο περιβόλους ὅτι ὁ τόπος πάσχει ἄς ὀμιλήσουν. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἐγκλημα ποτέ. Ἡ νεκρικὴ σιγὴ τῶν Βουλευῶν ὁμοιάζει τὴν διεφθαρμένην γυναῖκα, ἥτις δια-
δίδουσα τὸν σπύρον τῆς διαφθορᾶς κάμνει προσηλύτους καὶ ἄλλας κα-
κίας. Ἡ σιγὴ ὑπερφαίνει καταπίεσιν, καὶ ἡ καταπίεσις γεννᾷ τὴν ἐ-
παναστάσιν. Ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου εἶναι ἡ ἐνάρετος γυνὴ, ἥτις
κεντᾷ τὴν φιλοτιμίαν καὶ σχηματίζει τοὺς ἐλευθερόφρονας ῥήτορας καὶ
τοὺς ἀληθεῖς πατριώτας. Ἡ φωνὴ τοῦ βήματος, ἄς τ' ὀμολογήσωμεν,
ἐπνίγη πάντοτε, κατεδιώχθη ἀπηνῶς. Ἐπελθούσης τῆς σιγῆς, ἐκλείσθη
τὸ στόμα τοῦ ἐθνικοῦ σώματος, καὶ τὸ ἐθνικὸν σῶμα εἶχεν ἀνάγκην ἀ-
ναπνοῆς. Μετὰ τόσας διαφόρους μικρὰς ὀπᾶς, ἔκαμε μίαν ὀπὴν εἰς τὸ
στῆθος· ἔσπασεν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ
ἀνέπνευσεν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπῆλθον αἱ ἀλγηδόνες, διότι φέρει
ἦδη τραῦμα καὶ ζητεῖ ἰατροῦς, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν ταύ-
την Στιθοκοπήσατε λοιπὸν τὸ ἐθνικὸν σῶμα. Ἀφήσατε τὸ

(*) Καὶ μήπως δὲν τοὺς ὑβρίσαν ἀναισχύτως; Μὴ καὶ τινες πωλοῦντες δημο-
μοτικότητα, ὡς ἀδυναμίαν ἐκλαβόντες τὴν ἀνοχὴν των, δὲν ἐξυλεύοντο τὴν εὐγε-
νῆ ἐκείνην πορείαν των, τὴν ὁποίαν δὲν ἐνόησαν;

καὶ τὴν δημοσίαν θέσιν μου, διότι, ὡς γνωρίζετε ἅπαντες, μὲ ἐπνιγε τὸ ἐπάρατον παρελθὸν καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑπηρε-

στόμα αὐτοῦ ἐλεύθερον, ὅπως ἀναπνεύσῃ, καὶ κατόπιν θέσατε τὰ ἀναγκαιούτα ἐπὶ τῆς πληγῆς βάλσαμα. Ὅταν θάλαμὸς τις ἔχῃ πνιγηρὰν ἀτμοσφαῖραν, ἀνοίγουν τὸ παράθυρον, διὰ νὰ ἀνακαινισθῇ ὁ ἀήρ· δὲν ἀνοίγουν τὸν τοῖχον. Ἡ ἀφηνίασις τοῦ Ναυπλίου εἶναι ὁ ἀνοιχθεὶς τοῖχος τοῦ θαλάμου τοῦ περιέχοντος τὴν πνιγηρὰν ἀτμοσφαῖραν. Ἄλλ' ὁ θάλαμος οὗτος εἶχε τρία παράθυρα· διὰ τί νὰ μείνουν ἐρημητικῶς κεκλεισμένα; Εἶχε τὸν Βουλῆν, τὴν Γερουσίαν, τὴν ἀληθῆ δημοσιογραφίαν. Πολυδάπανος ἡ ἔγερσις τῆς Ναυπλίας. Ἄλλὰ τίς πταίει; Ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Ἀφίσατε λοιπὸν ἕκαστον ἐλευθέρως νὰ ἐκφράξῃ ὅ,τι πατριωτικὸν ἔχει εἰς τὴν καρδίαν του, ὅ,τι παράπονον ἄνευ μνησικαχίας, καὶ ζητήσατε τάχιστα τὴν θεραπείαν.

Τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς καθ' ἣν ὤλισθαινον οἱ προκατόχοι ὑμῶν, ἐπεσκέφθην τάφους τινὰς μετ' ἄλλου τινὸς φίλου μου. Εἰς ὅλους σχεδὸν εἶδομεν ὀνοματεπωνυμίας γνωστὰς μας. Τὰ ὄκρυα ἀκουσῶς ἐκυλινδῆθησαν ἐπὶ τῶν παρειῶν. . . . Ὁ Θεὸς ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν σας, λογαγὲ Γ. Κουμουνοῦρε, ἀνθυπολογαγὲ Σ. Διοβουνιώτη, ἀνθυπασπιστὰ Ι. Παγώνη, καὶ τόσων ἄλλων ἀθῶων θυμάτων. Ὡς ἐκ τῆς συγκινησεως εἰς ἣν εὐρισκόμεθα, ἐβιάσαμεν τῆς ἀναχωρήσεώς μας τὸ βῆμα. Ὡ πόσον φοικτὴ ἡ ἀλληλοσφαγία!

Καλῶς ἤλθετε λοιπὸν σήμερον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Πίψατε, οὐχὶ ὅμως εὐθὺς, τὸν πέπλον τῶν πεπραγμένων, διότι αἱ τελευταῖαι πληγαὶ δὲν οὐλοῦνται εὐκόλως, ἀλλὰ βαθμηδὸν, ἀφοῦ δώσητε νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἡ ἀλληλοσφαγία μόνον ἡμᾶς αὐτοὺς βλάπτει. Παραστήσατε εἰς πάντας, ὅτι ὅστις πρῶτος δώσῃ τὸ χεῖρ τῆς συνδιαλλαγῆς, ἐκεῖνος εἶναι ὁ γενναϊότερος πατριώτης. Ἀποδείξατε ὀλεθρίους τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ἐξ ὧν οἱ μὲν μὴ ἔχοντες νὰ χάσωσιν τι, οἱ δὲ διὰ νὰ κορέσωσιν τὰ πάθη των, ἄλλοι δὲ ἀπειροὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀναρχίας, σκέπτονται νὰ φέρωσιν τὸ πᾶν ἄνω κάτω, νομίζοντες ὅτι οὕτως ἐπελευθεύεται διόρθωσις. Τιμωρῆσατε δι' ἀποπομπῆς μὲ κλωτσιεὺς τὴν ἑτέραν εἰς τὴν πατρίδα μας ὀλεθρίαν τάξιν, τοὺς χαμερπῶς ἀφωσιωμένους, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐκ συμφέροντος, οἱ δὲ ἐκ κακῶν ἕξεων καὶ δουλοφροσύνης, ἄλλοι δὲ διὰ τῆς κακῶς ἐννοουμένης ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός των, διὰ τοῦ ἀνοήτου καὶ ἀπερισκέπτου ζήλου των, ἔφεραν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν, εἰς ἣν εὐρισκόμεθα, καὶ εἶναι οἱ πρῶτοι αἰτίοι τῆς ἐξάψεως τῶν ἀχαλινώ-

τήσω ὡς ἔπρεπε. "Ας μὴ φαντάζωνται ὅτι τοὺς ἀκούει τις. Προτείνω ν' ἀποκλεισθῶσιν οὗτοι τοῦ δικαιώματος τοῦ συναθροίζεσθαι. »

των πολιτικῶν παθῶν καὶ τῶν ποταπῶν ἐκ μέρους μικρονῶν ἐκδικήσεων. Ἐκλέξατε καλοὺς πατριώτας, καὶ φέρετε αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν βαθμηδόν, κυρίως Νομάρχας διοικούντας καὶ οὐχὶ πολυγραφοῦντας. Ἡ καλὴ διοίκησις συνίσταται εἰς τοὺς ἐναρέτους λειτουργοὺς τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος. Δὲν εἶναι τὸ πολίτευμα ὅπερ φέρει τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν εἰς τοὺς λαοὺς, ἀλλ' ἡ πιστὴ ἢ μὴ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων. Καὶ τῷ ὄντι τί σημαίνει ἂν εἰς τόπον τινὰ εἶναι ἀπόλυτος δεσποτεία, ὅταν ὁ ἀγαθὸς πολίτης εὐδαιμονῇ καὶ τὸ ἔγκλημα λαμβάνῃ τὴν πρέπουσαν ἀνταμοιβήν του; Μάλιστα εἶναι προτιμότερον τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, ὅπου καὶ ἐγκληματῆται παίζουσι ἐπίσημον πρόσωπον. Ὁ τόπος πρέπει νὰ διοικηθῇ διὰ τῶν νόμων του, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς αὐθαιρεσίας, καὶ ν' ἀναζωπυρηθῇ εἰς ἡμᾶς τοὺς νέους τὸ εὐγενὲς θάρρος καὶ ἡ φιλοτιμία τοῦ 1824.

Καλῶς ἤλθετε λοιπὸν μὲ τὸ σύμβολον Πατρίδος καὶ Βασιλείας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Μὲ ἱπποτικὸν θάρρος δόσατε πρῶτοι τὸ φιλικὸν χεῖρι. Ἄν τότε ἀπαντήσητε ἐχθροὺς μὴ ἐννοοῦντας ὑμᾶς, ἂν σᾶς συμπαρασύρῃ τὸ βεῦμα τῆς κοινῆς εἰμαρμένης τῶν Ὑπουργῶν. Ἀδιάφορον! Ὁ ὀρισμὸς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἶναι νὰ θυσιάζωνται χάριν τῆς πατρίδος. Ἡ ἐξόφλησις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ ἀγνωμοσύνη καὶ σεῖς εἶσθε μεγάλοι.

Ἐὰν δὲν δύνασθε νὰ ὑπερισχύσητε τῶν ἀφωσιωμένων καὶ νὰ ἐφαρμόσητε τὰς καλὰς τῆς πατρίδος διαθέσεις, δόσατε πρῶτοι τὸ παράδειγμα εὐγενοῦς καὶ ἱπποτικῆς παραιτήσεως, ἐπιμόνου καὶ οὐχὶ προσπεποιημένης διὰ νὰ ἀκούῃ τὸ κοινόν. Ἐχετε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι ἡ ἀντίδρασις εἶναι δυνατὴ, διότι, ὡς σᾶς προεῖπον, τὸ σκάφος τῆς πολιτείας σᾶς παρεδίθη ἐξριμμένον ἐπὶ ὄχθης ἐπικινδύνου παραλίας. Ἐχετε ὑπ' ὄψιν σας, ὅτι ὁ Ἕλλην εἶναι σήμερον ἀπηλπτισμένος ἀπὸ τὰ πρόσωπα. Ψιθυρίζει ἀπίερους εἰς τὰ χεῖλη του διὰ τὸ χαρτοφυλάκιον, ἀλλ' οὐδένα ἐν συνειδήσει θεωρεῖ κατάλληλον ὡς Ὑπουργόν. Καταδιώξατε θάρραλέως τὴν κακίαν. Ὑποστηρίξατε τὴν ἀρετὴν· σεβασθῆτε παντοῦ τὸν νόμον· προετοιμάσατε τὸ μέλλον τῆς πατρίδος, καὶ θέλετε εὖρει, ὅτε δὲν θὰ εἶσθε πλέον Ὑπουργοί, φίλους καὶ φίλους πολλούς. Αἱ ὑψηλαὶ θέσεις μόνον κόλακας

Γέλως ἀκράτητος διεδόθη, ἀλλ' ἐν τούτοις κατωρθώθη νὰ μὴ ψηφοφορηθῆ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ πρότασις τοῦ προχορευσαντος, καὶ οὕτω νὰ ἐξακολουθῆ ἡ θεσοθηρία, ἐξ ἧς πηγάζουσι παρ' ἡμῖν πάντα τὰ κακά. Εἰς τὰς καρκινοβατούσας κοινωνίας τὸ ναυάγιον τῶν συνειδήσεων εἶναι ὁ δημόσιος βίος, διότι δίδεται μὲ ὑποχρεώσεις λίαν ποταπὰς, καὶ ἡ ἀνάγκη ἀφ' ἐτέρου ὑποχρεοῖ ἕκαστον λαμβάνοντα θέσιν τινὰ ὅπως ζῆσῃ, νὰ πνίξῃ τοὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεώς του.

Εἶναι ἀληθῶς δυστύχημα νὰ ἔχῃ τις τὸ δικαίωμα ἅμα εἶναι ἀφωσιωμένος, ἔστω καὶ ἀνικανώτατος, νὰ προάγῃται, ἐνῶ πολλάκις ὁ ὠρέλιμος καταδιώκεται. Ἡ ἔλλειψις πολιτικῶν ἠθῶν καὶ ἡ πλημμύρα τῆς χαμερπείας ἐπάγουσι τὰ τοιαῦτα. Ὅπου ὑπάρχουν ἤθη πολιτικά, ἕκαστος δημόσιος πολίτης εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πράττῃ τὸ καθήκον του. Εἰς τὰς ὀρθοφρονούσας κοινωνίας ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ καλοῦ ὑπαλλήλου δὲν εἶναι ὁ ἐπαινος, ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ τοῦ κακοῦ ὑπαλλήλου τιμωρία. Οὕτω καὶ ὁ πρῶτος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξακολουθῆ πράττων τὸ καθήκον του, καὶ ὁ δεύτερος νὰ ἐξοφλῇ τὸ συνάλλαγμα τῆς κακῆς διαγωγῆς του.

Μετὰ τὸν γέλωτα, διαρκέσαντα ἐπὶ πολὺ, καθόσον ἐγνωρίζον πλέον τὸν ὁμιλοῦντα, καὶ τὴν κατάπαυσιν τοῦ θορύβου, κατέλαβε τὸ βῆμα σοβαρὸν τι ζῶον, καὶ πάντοθεν ἐψιθύρισαν ὅτι ἔχει πολλὴν κρίσιν. Ἔλεξε δὲ τάδε:

α Πολλοὶ ὠμίλησαν, καὶ τινες ἔγραψαν μέχρι τοῦδε περὶ

καὶ τὸν φθόνον συναντῶσιν. Ὁ εὐτυχέστερος Ὑπουργὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀποσυρόμενος τῆς θέσεως, ἀφίνει καλὰς ἀναμνήσεις.

Σὰς συγχαίρω λοιπὸν καὶ αὐθις καὶ εὐχομαι, ὅταν κατέλθῃτε τῆς κλίμακος ταύτης, ὑπερήφανος νὰ σὰς συγχαρῶ ἐκ νέου διὰ τὰς καλὰς πράξεις σας ἀπὸ τὴν ἐξορίαν μου.

Ὑποσημειοῦμαι μὲ τὸ προσῆκον σέβας
ὡς υἱὸς

Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.

τῆς πολιτικῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς γενικῆς ἀποθαρρύνσεως καὶ ἀπελπιστικῆς καταστάσεως τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, ἐμπεριεχοῦσης τὸ πλεῖστον ἄνδρας, οἵτινες ἀπέναντι ψευδοφιλοτιμιῶν παραμελοῦσι καὶ τὰ πλέον σπουδαῖα γενικά συμφέροντα, ἀτενίζοντες εἰς κούφους ἐπιδείξεις. "Ἄς ἐπιτραπῆ λοιπὸν καὶ εἰς ἐμὲ νὰ καταχρασθῶ τὴν ὑπομονὴν σας καὶ εἶπω ὀλίγα τινὰ οὐχὶ περὶ τῆς διαφθορᾶς, οὐχὶ περὶ τοῦ εἰσαγομένου μαρσαμοῦ καὶ τῆς ἀπελπιστικῆς καταστάσεως, ἀποδεδειγμένων πλέον, ἀλλὰ περὶ τῶν αἰτιῶν τῶν προκαλούντων τὸ τοιοῦτον, καὶ νὰ τολμήσω νὰ ὑποδείξω μέσα τινὰ θεραπείας. Εἰς τὸν ἀσθενῆ δὲν πρέπει ὁ ἰατρὸς νὰ λέγῃ, ἔκαμες τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἀλλὰ νὰ τοῦ δίδῃ τὰ κατάλληλα φάρμακα πρὸς θεραπείαν.

» Σήμερον, ὡς ἄλλοτε, πολιτικὰ συστήματα ἢ πατρίαι δὲν ὑπάρχουν, καὶ τοῦτο, ἂν καὶ ἄτοπον, ἔχει τὸ ὠφέλιμον, διότι τὰ συστήματα ἐκεῖνα μετὰ τὸ 1843 παρεξήγησαν τὸν ὀρισμὸν των. Δι' πολιτικαὶ ἀποχωρήσεις εἰς τὰ εὐημεροῦντα κράτη ἀλληλομαχοῦν ποῖα νὰ λάβῃ τὰς κυβερνητικὰς ἡνίας, ἵνα ἀποδίδεται εἰς αὐτὴν ἡ εὐημερία τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἧς ἅπασαι καταγίνονται. Ἐνταῦθα ὑπάρχειν διάφοροι σωρεῖαι ἀνθρώπων ἀλληλομαχούντων ποῖα τούτων νὰ λάβῃ τὴν Κυβέρνησιν, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ συμφέροντά της, καὶ νὰ καταδιώξῃ τὰς ἄλλας, καὶ οὕτω νὰ βλάψῃ τὴν πατρίδα. Ὡς ἐκ τούτου παριστῶμεν κωμωδίαν, εἰς ἣν ἐπιτυχάνουν ἠθοποιοὶ τινες ἀδέξιοι καὶ μὴ ἔχοντες εἰμὴ πάθη. Οἱ ἀμφίβιοι, σχηματίσαντες πεποίθησιν ὅτι εἶναι δι' ὅλα κατάλληλοι, θυμιάζουσι τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι, σκεπτόμενοι πῶς νὰ τοὺς ὑποσκελίσωσι διὰ παντὸς μέσου, καὶ οὕτω νὰ τοὺς διαδεχθῶσι. Τοῦτο κυρίως γεννᾷ τὴν διαφθορὰν τῶν χαρακτήρων.

» Ὑπάρχουν καὶ τινες μὴ μιγνυόμενοι εἰς ὅλα τὰ χαμερπῆ ταῦτα, ὄντες ἀνώτεροι τῶν ιδεῶν παντὸς ταπεινῶς σκεπτομένου, ἔχοντες τὴν ἀληθῆ τοῦ πολίτου ἐπερηγήσειαν,

ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι θεωροῦνται ὡς μορομανεῖς, ὡς τρελλοὶ ἢ ὡς δημοκράται, καὶ συκοφαντοῦνται ἀδιακόπως ἀπὸ μιαν ἄλλην ὀμάδα, τῆς ὁποίας τὴν πρόθεσιν θέλω ἤδη σὰς ἐξηγήσει, ἀπὸ τῶν λεγομένων ἀφωσιωμένων.

» Εἶναι ἀξίωμα « Σέβας πρὸς τὴν βασιλείαν. » Καὶ εἰς ὅλα τὰ βασιλευόμενα κράτη οὐδεὶς καυχᾶται πράττων τὸ καθήκον τοῦτο· ἀλλ' εἰς τὸν τόπον μας ἔρχονται τινες καὶ σοῦ κτυποῦν κατὰ πρόσωπον ὅτι εἶναι αὐτοὶ ἀφωσιωμένοι. Λέγων τις ὅτι εἶναι ἀφωσιωμένος, προϋποθέτει βεβαίως καὶ ἐναντίους, καὶ ἐπομένως συκοφαντεῖ· καὶ τὸ λέγω μετὰ θάρρους. Ἡ βασιλεία ἔχει θέλημα εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, καὶ παράδειγμα ὅτι ἅπαντα ἢ κοινωνία ἐζήτει μετὰ συγκινήσεως χθὲς ἀκόμη μὲ τὸν δίσκον εἰς χεῖρας βασιλέα. Νομίζω λοιπὸν ὅτι οἱ πλησίον τῆς βασιλείας, ἤτοι οἱ ἐν τέλει, πρέπει νὰ δίδουν τὰ καλὰ παραδείγματα, καὶ οὐχὶ ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη τιμὴ νὰ ἦναι τὸ μέσον τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἀτομικῶν ἢ ἐπαρχιακῶν παθῶν των, ἢ μέσον τῆς συκοφαντίας κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἴσως εἰλικρινέστερον καὶ ἐν πεποιθήσει αἰσθάνονται σεβασμὸν ἀληθῆ. Ἐνταῦθα δὲν ἐξαίρω οὐδένα. Ἀφ' ὅτου ἐσυστήθη τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, αἱ συμπολιτεύσεις περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζον εἰμὴ διὰ τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντά των, λέγουσαι ὅτι τότε τὸ κράτος εὐδαιμόνει. Πίπτουσαι δὲ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας, ἔβλεπον τὸ ἀληθῶς δυστυχὲς κράτος μας ὑπὸ τὴν πραγματικὴν του ὄψιν. Θέλει νὰ ἦναι τις πιστὸς καὶ εἰλικρινής; ἄς μὴ καυχᾶται εἰς τίποτε, ἄς ἐκπληροῖ τὸ καθήκον του μὲ θρησκευτικὸν ζῆλον· καὶ ἄς ἦναι βέβαιος ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα ἀναρρώουσαν. Ἡμεῖς λοιπὸν πταόμεν, ἂν ἡ πατρίς δυστυχῆ. Ἡμεῖς κρατοῦμεν δίκωπα ἐγχειρίδια καὶ τὴν δολοφοροῦμεν.

» Ἡ συκοφαντία, ἡ κατασκοπία, ἡ κλοπὴ καὶ πᾶσα ἄλλη κακὴ πράξις ἐν γένει εἶναι τὸ τρωτὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἔχει μιαν τῶν ἰδιοτήτων τούτων. Εἶπον δὲ τρωτὸν μέ-

ρος, διὰ τὴν προσθήσσω ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀδύνατον νὰ αἰσθάνεται φόβον Θεοῦ, ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ σέβας πρὸς τὴν βασιλείαν· ὅθεν δὲν εἶναι καλὸς πολίτης.

» Καλὸς πολίτης εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, ἔχων ἀναπαυμένην συνείδησιν, κατὰ τὴν ἐν τῇ ὁδῷ διάβασίν του ἀπαντᾷ βλέμματα συμπολιτῶν συμπαθῶς πρὸς αὐτὸν ριπτόμενα, εἴτε φέρει εἴτε δὲν φέρει τίτλον τινὰ δημοσίου ὑπαλλήλου. Ἐὰν ὁ πολίτης οὗτος ἦναι εἰς θέσιν ὑψηλὴν, ἅς μὴ ἀκούη τοὺς φιλεκδίκους· ἐὰν ἦναι πτωχὸς καὶ πεπαυμένος, ἅς λυπῆται οὐχὶ ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὴν πατρίδα, ἣν βλάπτουσιν οἱ μὴ ἐκτιμῶντες αὐτόν. Ἄνταμοιβῆ, ὡς εὐφυῶς εἶπέ τις τῶν προλαλησάντων, τοῦ πράττοντος τὸ καθήκον του ἀληθῆς εἶναι οὐχὶ ἢ πρὸς αὐτὸν ἀμοιβῆ, ἀλλ' ἢ τιμωρία τοῦ μὴ πράττοντος αὐτό.

» Ἔως πότε θὰ λέγομεν ἄστατον τὸν ἔχοντα κρίσιν καὶ νοημοσύνην, τὸν δὲ εἰλικρινῆ, ἐπαναστάτην ἢ δημοκράτην; ἐκτὸς ἂν διὰ συνθήκης θέλετε ν' ἀλλάξωμεν τὰς σημασίας τῶν λέξεων. Ἔως πότε θὰ λέγομεν τάξιν τινὰ ἀνθρώπων ὅτι εἰσὶν ἀντιπολιτευόμενοι τῆς βασιλείας, καὶ δὲν ἐκφραζόμεθα εἰλικρινῶς ὅτι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι εἶναι ὅ,τι θὰ εἶμεθα ἡμεῖς οἱ ἐν τέλει, ὅταν δὲν θὰ ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν; (Ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχεν καὶ τινες ἐξαιρέσεις, ἀλλ' ὀλίγισται). Ἀπὸ τοῦ 1833 οὐδένα τῶν ἀνθρώπων ἐξαιρῶ. Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως Ὁθωνος μέχρι σήμερον ὁ κυβερνητικὸς μηχανισμὸς προάγει ἀείποτε τὴν ἀνικανότητα νομίζει ὅτι ἀντιπροσωπεύει τοὺς ἀρχαίους σοφοὺς. Δυσαρεστεῖται εἰς πᾶσαν ὀρθὴν παρατήρησιν, καὶ μεταχειρίζεται πᾶν μέσον πρὸς ἐκδίκησιν. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1843 φροντίζει νὰ ἐξευτελισθῇ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἐξυβρίση, καὶ προσπαθεῖ νὰ σβύσῃ τὴν φωνὴν παντὸς φιλοτίμου καὶ ὀρθοφρονοῦντος. Καὶ διὰ τί τοῦτο, ἀφοῦ σχεδὸν ἅπαντες ἦλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν; Διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν ἔχομεν πολιτικὰ ἦθη, πολιτικὴν ἀνατροφὴν· εἶμεθα ἀμαθεῖς, καὶ νομίζει ἕκαστος ἡμῶν ὅτι ἔχει διοικητικὸν πνεῦμα· καὶ σὲ λέγει ἐξαφνα,

ἐγὼ ἄρ ἤμουν . . . Αὐτὸ τὸ ἐγὼ . . . Ὡς ἐκ τούτου πάντοτε παρεξηγήθησαν αἱ ἀκόλουθοι δύο ἀρχαί:

» Πολεμῶ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς ὅσα σφαλερὰ προτείνει.

» Ἐπαινῶ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν πράττει,

μετατραπεῖσαι εἰς τὰς ἀκολούθους:

» Πολεμῶ τὴν Κυβέρνησιν, ὅταν εἰς τὴν δημοπρασίαν φέρῃ πλειότερα ἢ ἀντιπολίτευσις.

» Ἐπαινῶ τὴν Κυβέρνησιν, ὅταν, ἐνῶ δημοπρατοῦμαι, ὁ κήρυξ συμδιδασθῇ μὲ τὴν ἐξουσίαν καὶ εἶπῃ *alle tre*.

» Χιλιάκις προτιμότερος εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολιτικῶν ἀποχρώσεων ἢ συστημάτων, διότι τότε ἐγγραφεῖς καὶ αὐτὸς ὁ κίβδηλος χαρακτὴρ εἰς τὸ χρῶμα πολιτικόν, δὲν θὰ δύναται νὰ εὐρίσκη καταφύγιον εἰς τὴν ἀμφιβιότητα, θὰ περιφρονεῖται παντοῦ συστημάτων, οὐχὶ ἀσχολουμένων εἰς ἀμοιβαίαν καταδίωξιν, ἀλλ' εἰς κοινὸν ὄφελος συστημάτων, ἅτινα, ἀφοῦ ἐκθέσωσι τὰς ὑγιεῖς πολιτικὰς ἀρχὰς των, νὰ ζωογονῶσι καὶ ἀναπτύσωσι ταύτας διὰ τῆς δημοσιότητος, προσπαθοῦντα δι' ἱποτικῶν μέσων ποῖον νὰ περιέλθῃ εἰς τὰ πράγματα, ἵνα ἔχη τὴν τιμὴν καὶ τὰ μέσα νὰ ὠφελήσῃ τὸν τόπον πλειότερον. Εἰς τὰ εὐήμεροῦντα συνταγματικὰ Κράτη, ὅπως οἱ πλανῆται περὶ τινὰ ἀπλανῆ ἀστέρα στρέφονται, οὕτω καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀποχρώσεις περὶ τῆς βασιλείας. Ἀναπτύσσουν τὰς ὠφελίμους διὰ τὸν τόπον ἐν γένει ἰδέας, καὶ δὲν συκοφαντοῦνται ἀμοιβαίως. Ἐκεῖ ἀκούει τις ἀντιπάλους συζητοῦντας, πλὴν ἀντιπάλους μὴ

ἔχοντας οὐδένα ὑποκεκρυμμένον σκοπόν. Ἐδῶ, ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν, ἡ κατάχρησις μὲ τὴν ἀπερισκεψίαν πολεμοῦν ἀδελφᾶς των ὁμοίας. Ἄρα ἀντιπολίτευσις δὲν ὑπάρχει· συμπολίτευσις δὲν ὑπάρχει· διότι καὶ εἰς τὰς δύο μερίδας πεποιθήσεις δὲν ὑπάρχουν, ἀλλὰ κακὴ ἐνέργεια ὀπισθεν καλῶν ἰδεῶν. Ἀφαιρῶ λοιπὸν τὸ προσωπεῖον καὶ λέγω ὅτι ὑπάρχει συμφέρον, προσποιήσις. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ὀλίγαι ἐξαιρέσεις πνίγονται εἰς αὐτὸ τὸ Κουλουβάχατα.

» Προτείνω λοιπὸν τὴν γενικὴν ἔνωσιν καὶ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀναρχικῶν καὶ τῶν ἀφωσιωμένων, αἰτίων τῆς συγχύσεως. »
Τὸ πλῆθος τὸν ἐχειροκρότησε ἐνθουσιωδῶς.

IB.

Ἐκουράσθην, λέγω πρὸς τὸν Παῦλον, ἀκούων· μοῦ ἔρχεται ἡ ἰδέα νὰ λάβω τὸν λόγον καὶ ἐπαινέσω τὸν λαλήσαντα, διότι μοῦ ἤρесе πολὺ.

— Καὶ ἐμὲ ἐπίσης, ἀλλὰ φυλάξου μὴ ἀναμιχθῆς ποτε ἐκεῖ, ὅπου καὶ αἱ μάγγες λαμβάνουν μέρος.

— Ποιᾶς μάγγες;

— Τῆς ἀγορᾶς. Διὰ νὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω, θές τὸ τηλεσκόπιον πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Τὸ ἔθεσα πρὸς τὸ ἐπιδειχθὲν μέρος, καὶ εἶδον συνάθροισιν τῶν μαγγῶν εἰς γωνίαν τινὰ τινὸς μεγάλου θαλάμου. Ἦσαν καὶ αἱ δύο τάξεις, καὶ οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ φέροντες τὸ σημεῖον τῆς ὑπηρεσίας των ἐπὶ τῶν ὤμων, καλᾶθιον καὶ σάκκον, καὶ οἱ μεγαλέμποροι τῶν ὁδῶν.

— Ἐπιπρασες πουλιά μὲ τὸν καπαρτζέ; ἔλεγεν ἐν τούτων τῶν παιδίων πρὸς ἕτερον.

— Ὅχι! καυμένη, δὲν ἤξεύρω. Ἄλλ' εἰπέ μου πῶς πᾶνε τὰ πολιτικὰ, διότι σήμερον ὅλην τὴν ἡμέραν εἶχα ἐργασίαν, καὶ δὲν ἤξεύρω τίποτε;

— Εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπρόσθεσεν ἕτερον, ἐπωλούσαμεν σήμερον τὸν Καζαμίαν καὶ τὸ Παραμῦθι τῆς Ἀλεποῦς.

— Ἄρα ἔχομεν ἡσυχίαν. Δὲν πέφτει τὸ Ὑπουργεῖον.

— Δὲν ἐννοῶ, Παῦλε, τί τρέχει.

— Ἰδοῦ, φίλε μου, ἀπαντᾷ ὁ Παῦλος. Αἱ μάγγες εἶναι τὸ βαρόμετρον τῆς πολιτικῆς. Ὅταν πωλῶσι Καζαμίαν, Ναστραδὶν Χότζαν, τὸ Παραμῦθι τῆς Ἀλεποῦς καὶ τὰ ὁμοια, θὰ εἶπει ὅτι δὲν τρέχει τίποτε εἰς τὰ σαλώνια, ὅτι δὲν ὑπάρχει ραδιουργία, καὶ ἐπομένως ὑπάρχει ἡσυχία. Ὅταν πωλῶσι προκηρύξεις, διαμαρτυρήσεις, εἰκονογραφίας, θὰ εἶπει ὅτι ὑπάρχει θόρυβος ἐν τῇ πόλει καὶ ἀνησυχία. Δὲν εἶναι λοιπὸν, ὅπως σὲ ἔλεγον, τὸ βαρόμετρον τῆς πολιτικῆς ;

— Ξεύρεις ὅτι εἰς τὴν κοινωνίαν σπουδάζει τις λαμπρά.

— Βεβαίως.

Ἐκείνας τὰς στιγμὰς ἠκούσθη θόρυβος δυνατὸς εἰς τὴν αἰθουσαν. Ἀφήρσα τὸ τηλεσκόπιον. Ὁ δημοκράτης, ὁ δημοκράτης, ἐφώναζον πολλοί.

Κατέλαβε τὸ βῆμα εἰς αἶτος, ὅστις ὑψώσας τὸν δεξιὸν πόδα ἤρχισε νὰ ἀγορεύῃ ὡς ἐξῆς :

« Ὑπάρχει, ἔλεγε, γενικὸς πλῆθον εἰς τὰς κοινωνίας κανὼν, ὅτι πᾶς ψιθυρισμὸς ἔχει βάσιν τινά. Ὁ ψιθυρισμὸς εἰς τὴν Εὐρώπῃν περὶ δημοκρατίας ὑπεμφαίνει ὅτι ἔχει πλῆθον ὑπόστασιν, καὶ ὅτι οἱ λαοὶ ἤρχισαν νὰ βαρύνονται τὸ συνταγματικὸν πολιτεύμα. Τοὺς μοχλοβραχίονας εἰς τὰς μηχανὰς ἀντικατέστησεν ὁ ἀτμὸς, καὶ τὰ συνταγματικὰ πολιτεύματα ἀντικατέστησε ἡ δημοκρατία, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀκολούθου αἰῶνος.

» Ὑπῆρχεν ἐποχὴ, καθ' ἣν ἠγνόει τις ποῖον ἀποτέλεσμα ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ, ὅτε ἕνεκα τῶν κακῶν ἐνεργειῶν τῶν δουλοπρεπῶν ἀφωσιωμένων ἐκαρκινωβάτου τὰ κράτη ἑτέρα κατόπι ἐποχῆ, καθ' ἣν ἠγνοοῦντο αἱ συνέπειαι, ὅτε οἱ ἀνάρχικοι ἐξώθουσαν εἰς ἀναρχίαν τόπον τινά. Ἄλλ' εἰς τὸν 10^{ον} αἰῶνα τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Ὅλα τὰ κοινωνικὰ ζητήματα ἐλύθησαν.

Ἄπεδείχθη, ὅτι ἡ κακῶς ἐννοουμένη ἀφοσίωσις γεννᾷ τὴν ἀναρχίαν διὰ τῆς ἀντιζηλίας. Αἱ καθημεριναὶ συγκρούσεις τῶν δύο τούτων παράγουσι τὸν κλονισμόν, τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ κυβερνᾶν ἔχει λύσει σήμερον πᾶν ζήτημα κοινωνικόν. Ἡ ἀλήθεια ἐνίκησε πάντοτε. Ὑπέστη καταδρομὰς ὁ λέγων ἀληθείας, ἐχλευάσθη συχνὰ, ἀπεδοκιμάσθησαν, ἐκάησαν οἱ εἰπόντες τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλος αἱ κοινωνίαι ἔκλινον τὸν αὐχένα, καὶ ἐρυθριῶσαι παρεδέχθησαν ὅ,τι ἀπήτει ἡ ἀλήθεια.

» Δὲν εἶναι ἡ ἀντιπολίτευσις ἢ ἡ μεγάλη ἀντίδρασις, ἣτις ἀνατρέπει τινὰ Κυβέρνησιν. Ἡ κακὴ πορεία μιᾶς Κυβερνήσεως, φυσικῶς τῷ λόγῳ πάντοτε γεννᾷ, ὑποθάλλει τὴν ἀντίδρασιν, ἣν καθιστᾷ ἐπὶ τέλος συνωμοσίαν, φέρουσαν τὴν ἀνατροπὴν. Ὑπάρχουν ἄπειρα παραδείγματα. Δὲν εἶναι πνευματώδης σήμερον ὅστις ἀποφαίνεται περὶ τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ μέλλοντος μιᾶς κυβερνήσεως, ἐνὸς θρόνου· εἶναι μᾶλλον ἱστορικός. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ποτὲ δὲν ἤθελον καταδιώξει πολιτικὰς ιδέας, ἃς ἐκφράζει ἢ γράφει τις. Ἐὰν οἱ λόγοι ἀπαντοῦν ἡχῶ, ὅσην καταδιώξιν καὶ ἀν κάμης, ἐπὶ τέλος ἰσχύσουσι, καὶ ὁ καταδιωκόμενος παριστᾷ τὸ πρόσωπον μάρτυρος, χωρὶς συχνὰ νὰ τὸ ἀξίζη. Ἐὰν ἡ ἐκφραζομένη ιδέα δὲν ἀπαντᾷ ἡχῶ, ὁ γράφων ἢ λέγων εἶναι ἀκαταλόγιστος «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος» . . . (1). Ἡ πατρὶς τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος ἦν ἡ Ἑλλάς. Ὁσάκις ἐνταῦθα ἠθέλησαν νὰ θέσουν ἀκάνθινον στέφανον εἰς τὴν διάνοιαν, αὕτη τοὺς ἀνέτρεψε.

» Βλέπετε ἐκεῖ εἰς τὴν ὀμίχλην; Βλέπετε ἐκεῖ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ὑμηττοῦ, ὅπου ὡς καπνοὶ κανονίων ἀναφαίνονται καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν νέφη; Αὐτὰ τὰ νέφη θὰ συμπυκνωθῶσι καὶ θὰ ἔχομεν βροχὴν ῥαγδαίαν, ἣτις ἄνευ τῆς συμφι-

(1) Ἰωάν. Α'. 1.

λιώσεως θά συμπαράσῳρει τὸ πᾶν. Ὑπὸ τὴν πλέον ἀνθηρὰν χλόην κρύπτεται συχνάκις ἐπικινδυνωδέστατος ὄφις. Ὑπὸ τὴν νήδυμον ὀπτασίαν εἰς ἣν εἰσθε ἐβρίμμενοι, ἀπόρροια τῆς ὀποίας εἶναι ἡ ἀποθάρρυνσις, καλλιεργεῖται ἐν ἀγνοίᾳ τὸ θάρρῳς τοῦ ἐγκλήματος. Ὅστις πρῳῳτος δῳση τῆς συνδιαλλαγῆς τὸ χέρι, ἐκεῖνος εἶναι ὁ μεγαλείτερος πατριώτης. Δεχθῳτε τὴν χεῖρά μου.

» Προτεῖνω τὴν ΓΕΝΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ (καὶ ἔτεινε πρὸς ὄλους τὴν δεξιάν). Ἐλθετε νὰ ἐναγκαλισθῳμεν ὡς ἀδελφοὶ καὶ νὰ διορθῳσωμεν ὄσους κακοὺς συντρόφους ἔχει ἕκαστος. »

Ὅρεινοι, πεδῳνοι, ἀμφίβῳιοι, ὄθωνισταὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς ἔτεινον τὴν χεῖρα προχωροῦντες πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅποῖον θέαμα! ὀποία εὐδαιμονία διὰ τὴν πατρίδα!

Ἄλλ' εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην συγκίνησην ὁ διάβολος εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰσέλθῳ. Αἱ διωχθεῖσαι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς συναθροίσεως ἀλώπεκες εἰσῳηθον ἀπαρτήρητοι καὶ ἀνεζῳπύρησκν τὰ πάθη. « Σταθῳτε! ἐφῳνάξαν πάραυτα ἄσκεπτοὶ τινες ἐκ πᾶν πεδῳνῳν, ὄρεινῳν, ἀμφίβῳιῳν, καὶ ὄθωνιστῳν.

— Μὲ καλπονοθευτὰς δὲν συνεργαζόμεθα.

— Μὲ ἀναρχικοὺς δὲν συμβῳθαζόμεθα.

— Πρῳῳτον ἄρθρον τῆς συμφιλιώσεως εἶναι νὰ λάβῳσιν οἱ ἀμφίβῳιοὶ τὴν ἐξουσίαν.

— Χθὲς μᾶς κατεδικᾶσατε, μᾶς κατεδιώξατε, μᾶς ἐξυθρίσατε ἀπρεπῳς καὶ ἀναγῳγῳς, καὶ σῳμερον τολμᾶτε νὰ μᾶς προτεῖντε συνδιαλλαγῆν; Δὲν καταδεχόμεθα. »

Μετὰ τὰς φωνὰς ἔρχισαν αἱ ὕβρεις, μετὰ τὰς ὕβρεις..... ἔκλεισα ἀκουσίῳς τοὺς ὄφθαλμοὺς.

III'

Φωνὴ ἀγρία ἠκούσθη τότε. Αἱ τίγρεις συμπτυχθεῖσαι εἰς τὴν ἄκραν ἕκαμμον συνεδρίασιν. Μία τούτων ξεσχίζουσα ἅμα θῳμά τι ὠμίλει.

α Ζήτησαν αἱ συναθροίσεις! Καλημέρα, Τρακάδα, Μπαλάκο, Καρτούσο, Κατοίκα, Κουνέκο καὶ λοιποὶ σύντροφοι καὶ συνεργάται. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Χαρχακούλιας. Διὰ νὰ ἐλευθερώσω τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ ἓνα κακὸν κατὰ τὴν ιδέαν μου, τὸν ἐσκότωσα καὶ κατεδικάσθην εἰς θάνατον. Ἄλλ' ἡ τριακονταετῆς τυραννία μου μετέβαλε τὴν ποινὴν εἰς ἰσόβια δεσμὰ καὶ κατόπιν εἰς δεκαετῆ ἀνάθεμά την! Κατὰ τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν ἐξήλθον, καὶ ὅταν εἶδον ἐν διάταγμα τοῦ διωχθέντος, δι' οὗ ἐδίδετο ἀμνηστία εἰς ὅλους ἡμᾶς τοὺς εἰρηνικοὺς πολίτας, ἀρκεῖ νὰ ἐνωθῶμεν μὲ τοὺς ἔξωθεν καὶ πολεμήσωμεν κατὰ τοῦ Ναυπλίου καὶ ὑπὲρ τῆς τάξεως, ὡς ἄνθρωπος τῆς τάξεως εὔρον τοὺς συντρόφους μου ὅλους, καὶ μετέβημεν εἰς τοὺς ἔξω, ὅπου ἀμνηστεύθημεν ἐντελῶς. Ἐφιλήθημεν μὲ πολλοὺς παλαιοὺς γνωρίμους μας, καὶ ἐκάμαμε τὸ χρέος μας ὡς πρέπει. Μετὰ τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν, ἐνῶ ἐκαθήμην ἡσυχος, κατὰ λάθος ἐν μεσονύκτιον εὐρέθην ἔμπροσθεν εἰς μίαν θύραν ἤνοιξα τὴν θύραν χωρὶς νὰ θέλω καὶ ἀκροποδητὶ ἐπροχώρουν νὰ βιάσω ἐν γραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἀντὶ νὰ ἔχη εἰς τὰ συρτάριά του χαρτὶ τοῦ γραψίματος, εἶχε χαρτιὰ τῆς ἐθνικῆς τραπέζης. Ἐθνικὰ ὄντα τὰ χαρτῖα, ἀνῆκον φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ εἰς ἐμέ. Ἦνοιξα λοιπὸν τὸ συρτάρι, καὶ ἐνῶ τὰ ἐτακτοποιοῦν νὰ σου καὶ μου παρουσιάζεται εἰς μὲ κηρίον εἰς χεῖρας. Εὐχαριστῶ, τὸν λέγω, δὲν ἔχω ἀνάγκην φωτός, διότι βλέπω καὶ εἰς τὸ σκοτὸς ἀρκετὰ καλά. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἄμοιρος ἐπέμενε, κατὰ λάθος τὸ μαχαῖρί μου ἐμβῆκε πρὸς τὸ μέρος τῆς καρδίας του, καὶ νομίζω τὸν ἐκοκκάλωσε. Ἐσβυσα τὸ κηρίον, καὶ συναΐξας τὰ ἐθνικὰ χαρτιὰ ἀνεχώρησα. Μετὰ δύο ἡμέρας τὸ ἐπάρατον παρελθὸν μὲ ἀπέστειλεν ἐκ νέου εἰς τὰς φυλακὰς, ὅπου ἐλευθερώθην κατὰ τὴν ἐπανάστασιν δι' ἐτέρης ἀμνηστίας. Ἄλλὰ πούθενά δὲν λείπει ἡ ἀβανιὰ. Μίαν νύκτα ἐζήτουν ἔξωθεν ἀδαμαντοπώλου τινὸς οἶκημα πρὸς ἐνοικίασιν, καὶ τινες παρεξηγήσαντες τὸν σκοπὸν μου μὲ ὠδήγησαν εἰς ἐν οἶκημα, ὅπερ,

νομίζω, ὠμοίαζε μὲ ἐκεῖνα, 'ποῦ ἐκατοίκησα δὴ ἄλλας φορὰς! Ἐκεῖ ἐκατοίκουν καὶ ἄλλοι μίαν ἡμέραν λαιπὸν δὴ τούτων ἐγρονθοκοποῦντο ὡς Ἑγγλέζοι μὲ Ῥώσους, καὶ ὁ εἷς κατέβαλε καὶ ἔρριψε τὴν ἄλλον χάμω. Ἄλλ' ἢ πάλη ἐξηκολούθει τρομερά. Τότε, φιλανθρωπία κινούμενος διὰ νὰ τοὺς χωρίσω, ἔλαβον μίαν μεγάλην πλάκα καὶ ἐντὸς τοῦ καθήκοντός μου ἐκεφτέδωσα τὴν κεφαλὴν ἐκείνου, 'ποῦ εἶχε πέσει κατὰ γῆς, καὶ οὕτω ἐχωρίσθησαν. Ἐπρῆξα μίαν πρᾶξιν εὐαγγελικὴν. Διέλυσα τὴν ἔριδα. Τότε ἐκπρῦχθη ἀρχηγός, καὶ αὐτὸς ὁ δεσμοφύλαξ ἀκόμη εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ ἀφίνη νὰ ἐξέρχωμαι τῆς φυλακῆς καὶ ἀνευ συνοδίας.

— Βλάμη! φωνάζει ἑτέρα τίγρις, μὴ καὶ εἶσαι ἐκεῖνος ὅπου μίαν ἡμέραν σ' ἐσοῦβλισε ἓνας σύντροφός;

— Ναί! ἀλλ' ἀνεστῆσαν. Οἱ εὐεργέται τῆς κοινωρίας, ὡς ἡμεῖς καὶ οἱ ἀφωσιωμένοι, εἶναι ἀθάνατοι. Μόνον οἱ ἄλλοι θνητοί, ὅσοι φέρονται ἀντιθέτως ἡμῶν, δὲν ἀνίστανται ἄμ' ἀποθάνωσιν.

— Ἄκουσε τοῦ λέγει ὁ πρῶτος. Ἡμεῖς ἂν καὶ ἦσο κατὰδικός, κατωρθώσαμεν νὰ σὲ θάψουν μὲ δεσπότην καὶ μουσικὴν ἐξεπληρώσαμεν τακτικὰ τὴν παραγγελίαν σου, καὶ ἐπεράσαμεν τὸν νεκρὸν σου ἀπὸ ὅλα τὰ δεσμοτήρια, ὅπου οἱ ἐν αὐτοῖς ἐρῶναζον. Θεὸς συγχωρήσοι τὸν Χαρχακούλια τὸν λεβέντη αἰωνία του ἢ μνήμη! αἰωνία! Εἰς τὸν τάφον σου ἐξεφωνήθη λόγος ἐξυμῶν τὰς μεγάλας πράξεις σου, διότι ἀληθῶς ἡ πατρὶς ἔχασε ἓνα τῶν ἐκλεκτῶν της. Κατόπιν ὠρκίσθημεν καρφώσαντες τὰ μαχαίρια ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ χώματος, ὅπερ σὲ ἐκάλυπτε, νὰ σὲ μιμηθῶμεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐγεννήθη, ὅπως ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, τὸ ζήτημα, ποῖος ἐξ ἡμῶν νὰ γίνῃ ἀρχηγός, ἡ εὐχή σου μᾶς ἐπέπνευσε τὴν ἰδέαν νὰ κάμωμεν ἀρχηγὸν ἐκεῖνον, ὅστις ἐκδικηθῇ τὸ αἷμά σου.

— Τὸ γνωρίζω, καὶ καλὰ ἐκάματε, συγχωρήσαντες τὸν κατὰ λάθος ἀποστειλαντά με εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Εἶναι λαμ-

πρὸς νέος καὶ δίδει μεγάλας ἐλπίδας. Θὰ ὠφελήσῃ τὴν πα-
τρίδα, καὶ θὰ τιμήσῃ τὸ ἐπάγγελμα.» (Τὰς στιγμὰς ἐκείνας
ἀνωρθώθησαν αἱ τρίχες τοῦ Χαρχακούλια, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔ-
λαμψαν, καὶ τὸ πρόσωπόν του κατέστη ἄγριον. Ἐπανέλαβε
τὸν λόγον). « Ἰδέτε τοὺς ἀθλίους αὐτοὺς πῶς παλαίουν διὰ τὴν
ἐξουσίαν. Χαίρετε, φίλοι! ἔφθασεν ἡ στιγμή. Ἰδέτε τοὺς πε-
δινούς, ὄρεινούς, ἀμφιβίους, ὀθωνιστάς, πῶς ἔγειναν Κουλου-
βάχατα. Ἡμεῖς πρέπει νὰ συνδεθῶμεν δι' ἀδελφοποιίας ὅλοι,
καὶ ἂν μᾶς τύχῃ νέα περίστασις, νὰ μὴ φερθῶμεν ὡς ἐφέρθη-
μεν κατὰ τὴν μεσοδασιλείαν. Προτείνω ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΝ
ΓΕΝΙΚΗΝ. Εἶσθε σύμφωνοι ;

— Σύμφωνοι, ἀπήντησαν ὅλοι μὲ ἐνθουσιώδη κραυγὴν.

— Ζήτωσαν αἱ συναθροίσεις ! διότι ἰδοὺ ἐκ τῆς συζήτησεως
ἐξῆλθε καλόν τι. Ζήτω ἡ ἀναρχία ! »

ΙΑ.

Τὰς στιγμὰς ἐκείνας ἐνεφανίσθη εἰς ἀστυνομικὸς κλητὴρ ἐκ
τῶν ἐλθόντων ἐκ τῆς Ἑπτανήτου ὡς διδασκάλων τῶν ἄλλων,
καὶ ἕτερός τις καλλιπρόσωπος ἐκ τῶν ἐδῶ ὑψώσαντες δὲ τὴν
σχῆν τοῦ νόμου, « Ἐν ὀνόματι τοῦ Νόμου καὶ τοῦ Βασιλέως,
νὰ διαλυθῆτε », εἶπον. Κατ' ἀρχὰς τοὺς ἐκύτταξαν καὶ ἐμειδία-
σαν. Κατόπιν τὰ πράγματα ἔγιναν σοβαρώτερα. Ἦρχισαν νὰ
ἀκούωνται φωναὶ θηρίων μουγγρίζοντων. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ
ἐπλημμύρησαν αἵματος. Ἐξήγαγον τῆς ζώνης των μαχαίρια. Εἰς
δὲ τούτων, κρατῶν ὑψωμένον ἐγχειρίδιον δίκοπον, ἐφώνησε·
« Κηρύττω πόλεμον κατὰ τῶν πεδινῶν, ὄρεινῶν, ἀμφιβίων,
ὀθωνιστῶν καὶ παντὸς τιμίου. Νὰ τοὺς καύσωμεν, νὰ τοὺς ἀφαι-
ρέσωμεν ὅ,τι ἔχουν, νὰ τοὺς κάμωμεν χίλια κομμάτια. Ἔως
πότε αὐτοὶ οἱ Κουλουβάχατα θὰ κυβερνώσι ; Θὰ λάβωμεν
καὶ ἡμεῖς τὴν ἐξουσίαν. Ἐμπρός !

— Ζήτω ὁ ἀρχηγὸς Χαρχακούλιας !

— Γειά σας, χαρά σας, ἠκούσθησαν τότε λέγουσαι φωναί τινες νεοερχομένων. Ἄρχηγέ, ἔρχονται ὅλοι.

— Καλῶς νὰ ὀρίσουν.

Βισήλθον μετ' ὀλίγον ἀλαλάζοντες ὅλοι οἱ λησταὶ τοῦ Κράτους, οἱ ἐνταλαματῖαι μετὰ τῶν λοιπῶν συντρόφων των, κρατοῦντες δαυλοὺς ἀναμμένους εἰς χεῖρας.

— Εὐγε! ἐφθάσατε εἰς τὸν καιρὸν, εἶπεν ὁ Χαρχακούλιας. Συναχθῆτε περίξ νὰ ὀρκισθῆτε. Ὀρκίσθησαν ὡς ἀκολούθως: « Νὰ μᾶς φάη τὸ βόλι, ἂν κυττάξωμεν τὸ κόμμα εἰς τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἀνήκομεν. Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἐπάγγελμά μας. Κάτω οἱ πολῖται. »

Ἦκούε τις πυροβολισμοὺς, φωνὰς γυναικῶν σπαρακτικὰς ἔβλεπε πυρκαϊὰς, κρυσουργίας, καὶ ὅ,τι φρικῶδες καὶ ἀπαίσιον.

— Πόσον δυσειδῆς εἶναι ἡ ΑΝΑΡΧΙΑ! εἶπον πρὸς τὸν Παῦλον. Μὲ προξενεῖ ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν. Ἄς μακρυνθῶμεν.

— Ὅσον ἡ ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ, ἀπάντησεν ὁ Παῦλος, διότι καὶ ἐκεῖνη διὰ τῆς ὑπουλότητος, φυλακίζει, δολοφονεῖ, κλέπτει, καταστρέφει.

Μακρυνόμενοι ἠκούομεν τυμπανίσματα, κλαγγὴν ὄπλων καὶ προστάγματα στρατιωτικὰ εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

ΙΕ.

Οἱ Δροῦσοι τὰ αὐτὰ ἔκαμαν εἰς τὴν Συρίαν πρό τινων ἐτῶν, μὲ φωνὴν λυπηρὰν μὲ λέγει ὁ Παῦλος. Δὲν δύναμαι νὰ ἀνθέξω πλέον. Ἄς ἐπανελθῶμεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα.

— Ἐχεις δίκαιον ἄς ἐπανελθῶμεν.

Ἄλλὰ δυστυχῶς ὡς ἐκ τῆς μεγάλης προσοχῆς ἔχασα τὴν ἐρυθροειδῆ σφαῖραν. Παῦλο, τὴν λεκάνην, δι' ὄνομα Θεοῦ. Ἐχασα τὸ σφαιρίδιον. Παῦλο! Παῦλο! σὲ ὀρκίζω, εὐρέ την.

— Ποῦ νὰ τὴν εὕρω;

— Ἐχω παιδιὰ, ἔχω γονεῖς, οἵτινες μὲ ἀγαποῦν μὲ τὰ λόγια τρυφερῶς. Νὰ μείνω οὕτω ; Θεέ μου ! Θεέ μου !

— Τί ἔχεις, κύριέ μου, καὶ φωνάζεις τόσο δυνατὰ καὶ μὲ ἀγωνίαν, μὲ λέγει ὁ ὑπρέτης μου, ὅστις ἴστατο παρὰ τὴν κλίνην μου, καὶ ὥθει ὀλίγον τὸν ὤμὸν μου. Μὰ πλεόν τῶν τεσσάρων ὥρῶν σὲ παρατηρῶ· κάμνεις ἓνα ὕπνον ἀνήσυχον, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ σ' ἐξυπνίσω, διότι δυσχεστεῖσαι. Παναγία μου ! Παναγία μου ! Κουλουβάχατα ἦτο ὁ ὕπνος σου. »

Ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ πιστεύων τὴν πραγματικότητα.

— Ναί, Κουλουβάχατα, καϋμένη Γεζίννη ! Πόσον μ' ἐτρόμαξεν ὁ Χαρχακούλιας !

— Τί λέγεις, αὐθέντα !

— Ἄ ! ναί ! Γεζίννη ! τίποτε, εἶπον συνελθὼν εἰς ἑαυτόν. Εἶδον ἓν ὄνειρον, εἰς ὃ μοῦ παρεστάθησαν αἱ εἰκόνες τῶν πολιτικῶν προσώπων. Ἐτείσασέ μου τὸν καφέ, καὶ ὁ Θεὸς ἅς μᾶς φωτίσῃ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Οὐδένα ἀτομικῶς ἔννοῶ. Εἶναι ποταπὸν τοῦτο. Μὴ με ἀδικήσῃ τις. Ἄλλὰ καὶ οὐδένα ἐξαίρω τοῦ συνόλου. Ὅλοι εἰμεθα ἔνοχοι.

Τινὲς ἀνήκοντες εἰς τὴν κακῶς ἐννοουμένην τάξιν μ' εἶπον· « Διὰ τί σὺ νὰ γράψῃς ; Εἶναι ἀσύνηθες τὸ ὕφος τοῦτο . . . » Ὅ,τι εἶναι ἀσύνηθες λοιπὸν, ἔστω αἴφνης καὶ ὀρθὸν, πρέπει νὰ μὴ εἰσαχθῇ ; Τότε ἐνόησα καὶ τὸν λόγον δι' ὃν βυαδίζομεν κακῶς. Εἶναι ἀσύνηθες τὸ καλόν· εἶναι παράξενον· νὰ εἰσαχθῇ δὲν πρέπει.

Μεταφέρω ὡς ἀπολογία εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἓν τε-

μάχιον τοῦ προλόγου τοῦ J. Michelet εἰς τὸ σύγγραμμά του Ὁ λαὸς (Le peuple), ἐκδοθὲν κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1846.

« Ἀδελφοί! ἀδελφοί! Διὰ τί γὰρ τὸ κρύψω; Ἀνάβητε εἰς ὄρος τὸ πλεόν ὑψηλὸν τῆς πατρίδος. Κυτάξτε πρὸς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους. Δὲν θ' ἀντικρύσετε εἰμὴ ἐχθρούς.

» Σπεύσατε γὰρ συνεννοηθῆτε. Μὴ δίδετε πίστιν εἰς τὴν διαρκῆ ἡσυχίαν τὴν ὁποίαν τινὲς σᾶς ὑπόσχονται. Αὕτη ἡ εἰρήνη εἶναι ἀπατηλή. Εἴμεθα διηρημένοι ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἡ Εὐρώπη πιστεύει ὅτι εἴμεθα διηρημένοι πλειότερον τοῦ πραγματικοῦ. Ὅτι πικρὸν ἔχει γὰρ ἐκφράση ἕκαστος, ἀς τὸ εἶπῃ. Ἄς ἀνοιξώμεν εἰλικρινῶς τὴν καρδίαν μας. Ἄς μὴ κρύψωμεν οὐδὲν τῶν κακῶν μας, καὶ ἀς ζητήσωμεν ταχέως τὴν θεραπείαν.

» Εἰς λαὸς, μία πατρίς, μία Γαλλία. Μὴ διχοτομοῦμεν ποτὲ, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰς δύο τὸ ἔθνος. Μὴ, σᾶς παρακαλῶ.

» Ἄνευ τῆς ἐνώσεως θὰ χαθῶμεν. Πῶς; δὲν τὸ αἰσθάνεσθε εἰς τὴν ἀφῆν σας;

» Συμπατριῶται οἰουδήποτε ἐπαγγέλματος, οἰαςδήποτε κοινωνικῆς τάξεως, οἰαςδήποτε πολιτικῆς ἀποχρώσεως, πεισθῆτε εἰς τοῦτο τοῦλάχιστον . . . δὲν ἔχετε εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰμὴ ἓνα καὶ μόνον πιστὸν φίλον, τὴν πατρίδα.»

Συμπατριῶταί μου Ἕλληνες! Σώσατε τὸν πιστὸν αὐτὸν φίλον διὰ τῆς ἐνώσεως. Μὴ ἀχαριστεῖτε εἰς τὴν γῆν ἣτις σᾶς παρήγαγεν. Αἰσθάνθητε, ὅτι δύναται τις γὰρ αἰσθανθῆ ἀναγινώσκων τὰς ἀληθεῖς καὶ πατριωτικὰς ταύτας περικοπὰς.

Χύσατε δάκρυ θαλερὸν καὶ ἐνωθῆτε . . .

Θεάνθρωπε Παντοκράτορ! σῶσον ἡμᾶς.

ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ ΑΝΕΞΑΛΕΙΠΤΟΣ.

Παράδεισος και κόλασις.

Ἡμέραν τινὰ ὄνειροπολῶν ἐφανταζόμην, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῶ ζῶν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ ἴδω ὅποιαν μορφήν ἔχουσιν ἐκεῖσε οἱ καλοὶ καὶ ὅποιαν οἱ κακοὶ, διότι εἰς τὸν πρόσκαιρον αὐτὸν καὶ μάταιον βίον ὁμοιάζουσι. Μετ' ὀλίγον ἀνανοήσας τὸ ἀπερίσκεπτον, ἐγέλασα ἀπὸ καρδίας μὲ τὰς φαντασιοπληξίας μου. Ἐκτοτε χρόνος πολὺς παρῆλθεν ὅτε ὦν ἐν Σαλαμῖνι εἰσῆλθον μόνος εἰς τὸν ναὸν τῆς Φανερωμένης, καὶ στραφείς πρὸς ἀριστερὰ εἶδον ἀπαισίαν τινὰ τοιχογραφίαν παρὰ τὴν εἴσοδον. Ὑπεξέφκινε σκότος ψηλαφητὸν, καὶ τέρατα ἀνθρωπόμορφα εἰς ἄπειρον πλῆθος κινούμενα περίξ καμίνου φλογεράς καὶ καίόμενα· ἦτον ἡ προσωποποίησις τοῦ ἄδου. Ὁσον πλειότερον ἐθεώρουν τὴν εἰκόνα ἐκείνην, τοσοῦτον πλειότερον ἠσθανόμην φρικίαν· μικροῦ δεῖν νὰ παραφρονήσω ἐκ τῆς ἐντυπώσεως . . . σιωπῇ ἄκρα ἐβασίλευεν! ἤμην μόνος! . . . Μετ' ὀλίγον μοῦ ἐφάνη ὡς ἂν πάντα τὰ τέρατα ἐκεῖνα ἐστράφησαν πρὸς με φιλονεικοῦντα τρόπον τινὰ περὶ ἐμοῦ· ἐπὶ τοῦ μετώπου των ἔφερον ἐπιγραφάς. Εἰς τινὰ τούτων μ' ἐπιμήκη οὐρὰν, μὲ γλῶσσαν ἡμικαυμένην, ἀνέγνωσα τὴν ἐπιγραφὴν *συκοφάντης*. Εἰς ἕτερα, τρέμοντα ὡς ὁ Κάϊν, τὴν ἐπιγραφὴν *δολοφόνος*. Εἰς ἕτερα μὲ ὄνυχας μεγίστους, μὲ κέρατα, μὲ μεγάλους καὶ κιτρίνους ὀφθαλμούς, τὴν φράσιν *ὑπουργοὶ προδόσαρτες τὰς πατρίδας των*. Εἰς ἄπειρα ἕτερα ἐπίσης ἐπιγραφάς *βουλευταὶ, γερουσιασταὶ, μὴ ἐκπληρώσαντες τὴν ἐντολήν των*, εἰς ἄλλα *κλέπτης, φονεὺς, ραδιοῦργος* κτλ. Μόνον τὰ τέρατα τοῦ ἀφωσιωμένου καὶ ἀναρχικοῦ δὲν ἀνεκάλυφα· ὑπέθεσα λοιπὸν, ὅτι τὸ ἐπάγγελμά των τοὺς λυτρώνει πανταχοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄδην, καὶ εἶπον ὡς ἁμαρτωλός, πρὸς ἀποφυγὴν τιμωρίας μελλούσης πρέπει νὰ γείνω ἀφωσιωμένος ἢ ἀναρχικός· ἀλλ' αἴφνης ἀνεκάλυφα δύο τέρατα βδελυκτὰ ἐντὸς τῆς καμίνου φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. Ἐκβαλὼν φωνὴν τρόμου ἐστράφην ἀκουσίως καὶ ἤτένισα ὀφθαλμούς ἱκετηρίους, μεστοὺς δακρῶν, πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πέριξ τῆς εἰκόνας ἐκείνης ἐπέτων αἱ ἀγγελικαὶ σκιαί

Γρηγορίου τοῦ Πατριάρχου, Γερμανοῦ τοῦ Πρωτομάρτυρος, καὶ τόσων ἄλλων μαρτύρων τῆς ἐπαναστάσεως, μειδιῶσαι μειδιάμα ἀγγελικόν.

Προχωρήσας ἠσθανόμην παλμὸν ἀπερίγραφτον, ἀκούων τὸν κρότον τῶν βημάτων μου ἀντηχοῦντα εἰς τοὺς ἀρχαίους θόλους τῆς ἐκκλησίας. Ἐφθασα ἐνωπιον τῆς εἰκόνας τοῦ σταυρωθέντος Σωτῆρος, καὶ ὑψώσας ὀφθαλμούς Ικετηρίους πρὸς τὰ ἄνω, εἶδον ἐπὶ τοῦ μεσαίου θόλου ὀφθαλμὸν ὑπεμφαινόντα τὴν πανταχοῦ παρουσίαν τοῦ ἀδεκιάστου κριτοῦ. Μηχανικῶς γονυπετήσας ἀνέκραξα· Σὺ, Θεέ μου παντοκράτορ, ὅστις ἐν τῇ μακροθυμίᾳ σου ἐσυγχώρησας τὸν ληστὴν, συγχώρησον τὰ ἀνομήματα τοῦ δούλου σου Τότε ἤκουσα ψαλμωδίαν παρθενικὴν ψάλλουσαν· *Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν*· φωνὴν δ' ἐτέραν ἀγωνιώδη λέγουσαν· «Χαῖρε, συμπατριῶτα!» ἤρχισα νὰ τρέμω, ψυχρὸς ἰδρῶς μὲ περιέχυτε· στραφεὶς δὲ πρὸς τὴν φωνὴν μηχανικῶς, εἶδον τὸν Διάκον φηνόμενον ὡς τὰ ἀρνία τοῦ Πάσχα. «Εἶμαι μάρτυς, προσθέτει ἄλλ' ἤμεθα ὑπὸ τὸν ζυγόν, καὶ διὰ νὰ ἀπαλλαχθῶμεν τῆς καταστάσεως ἐκείνης, ἀπητοῦντο μάρτυρες.» Ἐτείνῃ λοιπὸν ἐκ προμελέτης εἰς τὴν καταστροφὴν μου, ἐπὶ τῶν ερειπίων τῆς ὁποίας ἀναφανήσεται ἡ δικαία ἐλευθερία τῶν ὁμοφύλων μου. «Τὰς στιγμὰς ἐκείνας τὸ πῦρ εἰσδύον συνέτριβε τὰ κόκκαλά του. Ὀχρίασα. Τὸ βλέμμα του ἐκ νέου ἀνέλαμψεν ὠχρῶς καὶ μὲ λέγει μὲ σβεννουμένην φωνήν· «Ἀλλὰ μάθε, συμπατριῶτα, ὅτι ἐν ὅσῳ ζῇ ὁ ἄνθρωπος, αἱ ἀντιπάθειαι, ὁ φθόνος, τὰ συμφέροντα, εἶναι οἱ πολέμιοι τῶν ὀρθῶν ιδεῶν· ἅμα ὅμως ἐκλείψῃ, μὲ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοὴν πάντα τὰ κακὰ τῶν ἄλλων αἰσθήματα παύουσι, καὶ οὕτως ἀναλάμπουσιν αἱ ιδέαι.» Ἐγερθεὶς ἐμακρόντην. Ἦκουον τὴν ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἀτονωτέραν βαθμηδὸν καθισταμένην φωνὴν του ψάλλουσαν·

Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωῇ,

Παρὰ σαράντα χρόνων σκλαβιᾷ καὶ φυλακῇ.

Φωνὴ ὀδυνηρὰ ἐξῆλθε κατόπιν. Ἐστράφη καὶ εἶδον λόγχην βαρβάρου ὠθουμένην ἐπὶ τοῦ στόματός του.

Θ. Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.



1932.